

**KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI
FRANSIZCA MÜTERCİM – TERCÜMANLIK BİLİM DALI**

Çakır Gökhan ŞİMŞİR

SÖZLÜ ÇEVİRİ TÜRLERİNDEN

ARDIL ÇEVİRİ YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ

Yrd. Doç. Dr. Gülhanım ÜNSAL

KIRIKKALE – 2013

**KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI
FRANSIZCA MÜTERCİM – TERCÜMANLIK BİLİM DALI**

Çakır Gökhan ŞİMŞİR

***SÖZLÜ ÇEVİRİ TÜRLERİNDEN
ARDIL ÇEVİRİ YÖNTEM VE TEKNİKLERİ***

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ

Yrd. Doç. Dr. Gülhanım ÜNSAL

KIRIKKALE – 2013

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, çeviri, mütercim ve tercüman terimlerini açıklamak, sözlü çeviri türlerinden ardıl çevirinin tanımını yapmak, ardıl çeviri yöntem ve tekniklerinin nasıl uygulandığını incelemek, ardıl çeviri sürecinde çevirmenin karşılaşılabileceği sorunları saptamak ve bu sorunlara çözüm önerileri üretmektir.

Bu çalışmada, sözlü çeviri türlerinden ardıl çeviri, bu çevirinin yöntem ve teknikleri, dil kullanımı ve uygulama bakımından incelenmiştir. Ayrıca çalışmada, çeviriye genel bakış başlığı altında, çeviri yaklaşımları, çeviriyle ilgili sorunlar, mütercim ve tercüman arasındaki farklar ve tercümanın nitelikleri araştırılmıştır. Sözlü çeviri aşamaları ve türleri açıklanmıştır.

Ardıl çevirinin tanımı, uygulanması ve türleri açıklanmıştır. Ardıl çeviride iletişim modeli, bellek, not alma tekniği ve ardıl çeviriye yönelik stratejiler ortaya konmuştur. Ardıl çevirinin ayrılmaz bir parçası olan not alma tekniğinde karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerileri getirilmiştir.

Betimsel yöntem kullanılan araştırmada, anket ve söyleşi tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın amaçları doğrultusunda hazırlanan anketin istatistiksel incelemesi SPSS programı kullanılarak incelenmiştir. Bulgular, yaş, cinsiyet ve sınıflarına göre değerlendirilmiştir. Yapılan araştırmalar ve anket verilerinden elde edilen sonuçlar değerlendirilerek çalışma, sonuç ve önerilerle tamamlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Sözlü Çeviri Türleri, Ardıl Çeviri, Ardıl Çeviri Yöntem ve Teknikleri

ABSTRACT

The aims of this study are to express the translation, terms of translator and interpreter, to define the consecutive interpreting from types of interpreting, to research method and techniques of the consecutive interpreting, to determine problems that the interpreter could face in the process of the consecutive interpreting, and to offer solutions for these problems.

In this study, it was researched in point of consecutive interpreting from types of interpreting, its method, techniques, performance and application. It was also studied the translation and the translation approach, problems related to translation, differences between translator and interpreter, and qualifications of interpreter under the title of the survey to translation. It was searched phases and types of interpretation.

It was indicated types of consecutive interpreting, its definition and application. It was respectively formed the strategy for the consecutive interpreting by studying method and techniques of the consecutive interpreting, the communication model in the consecutive interpreting, memory, and the technique of note – taking. Moreover, it was brought forward proposals to problems faced in process of note – taking.

It was used the descriptive method and the technique of investigation and reporting in this research. It was presented and indicated statistical analysis by using the program SPSS, findings, and demographic information of the questionnaire prepared by objectives of our aims. The study completed with results and suggestions by evaluating the researches and the data of the questionnaire.

Key Words: Types of Interpreting, Consecutive Interpreting, Methods and Techniques of Consecutive Interpreting

RÉSUMÉ

Les buts de cette étude sont d'expliquer les termes «la translation, le traducteur et l'interprète », de définir l'interprétation consécutive, de rechercher la méthode et les techniques d'interprétation consécutive, de déterminer les problèmes que l'interprète pourrait faire face dans le processus d'interprétation consécutive, et d'offrir des solutions à ces problèmes.

Dans cette étude, nous avons étudié l'interprétation consécutive parmi les types d'interprétation, du point de la méthode, des techniques et de l'application. Nous avons également analysé respectivement la traduction et les approches de la traduction intitulée « présentation de la traduction », les problèmes liés à la traduction, les différences entre le traducteur et l'interprète, et les qualifications de l'interprète. Nous avons recherché les phases et les types d'interprétation.

Nous avons abordé les types d'interprétation consécutive à l'issue de l'étude de sa définition et de son application. Nous avons respectivement établi la stratégie de l'interprétation consécutive en étudiant la méthode et les techniques d'interprétation consécutive, le modèle de communication dans l'interprétation consécutive, la mémoire, la technique de la prise de notes. Par ailleurs, nous avons introduit des propositions aux problèmes rencontrés dans le processus de la prise de notes.

Nous avons utilisé la méthode descriptive et la technique de l'enquête et du reportage dans cette recherche. Nous avons présenté l'analyse statistique via le programme de SPSS, les données et les résultats de l'enquête préparée par les objectifs de nos buts. Nous avons terminé la recherche avec des résultats et des suggestions par l'évaluation des recherches et des données de l'enquête.

Mots Clés: Types d'Interprétation, Interprétation Consécutive, Méthodes et Techniques d'Interprétation Consécutive

KİŞİSEL KABUL

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım ‘‘Sözlü Çeviri Türlerinden Ardıl Çeviri Yöntem ve Teknikleri’’ adlı çalışmamı, ilmi ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazdığımı ve faydalandığım eserlerin bibliyografyada gösterdiklerimden ibaret olduğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu şeref ve haysiyetimle doğrularım.

29 /07 /2013

Çakır Gökhan ŞİMŞİR

TEŞEKKÜR

Çalışmanın gerçekleőmesinde, tez konumu belirlediğim andan itibaren beni bu konuda cesaretlendiren, araştırmanın her aşamasında ilgisini, desteğini eksik etmeyen, daima ıőık tutan danıőmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Gölhanım ÜNSAL'a sonsuz sayėı, sevgi ve teőekkürlerimi sunarım.

Ayrıca tez konusunun belirlenmesinde engin bilgilerini paylaşarak bu araőtırmaya yönelten ve hazırlamıő olduğumuz ankete de desteğini esirgemeyen Sayın Yrd. Doç. Dr. Duran İÇEL'e, istatistiksel çözümlmelerde desteğini esirgemeyen Sayın Yrd. Doç. Dr. Emel BULCUN'a, gönülden teşekkür ederim.

Hem Lisans hem de Yüksek Lisans eğitimim boyunca bana emek veren, engin bilgilerini benimle paylaşan Sayın Prof. Dr. İlhami SİĞIRCI'ya teőekkürlerimi sunar, Sayın Yrd. Doç. Dr. Bayram KÖSE'ye teőekkürü bir borç bilirim.

Sevgi, ilgi ve inançla verdikleri destekle daima yanımda olan aileme; babam Ramazan ŞİMŞİR'e, annem Sevim ŞİMŞİR'e, kardeőlerim Hakan ve Furkan ŞİMŞİR'e, beni yalnız bırakmayan tüm dostlarıma, sevdiklerime ve beni sevenlere őükranlarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	II
RÉSUMÉ	III
KİŞİSEL KABUL.....	IV
TEŞEKKÜR.....	V
TABLolar DİZİNİ	IX
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	X
GÖRSEL İNCELEMELER DİZİNİ	XI
KISALTMALAR	XII

GİRİŞ	1
Amacı	1
Önemi	2
Yöntemi	2
Kavramsal Çerçevesi	3
Varsayımları	4
Kapsam ve Sınırlılıkları.....	4
Veri Toplama Tekniği	5

I. BÖLÜM

ÇEVİRİYE GENEL BAKIŞ	6
1.1. Çeviri Yaklaşımları ve Çeviriyle İlgili Sorunlar	7
1.2. Mütercim – Tercüman	12
1.2.1. Tercümanın Nitelikleri	15
1.2.2. Tercümanın Çalışma Süresi	18

II. BÖLÜM

SÖZLÜ ÇEVİRİ AŞAMALARI VE TÜRLERİ	21
2.1. Sözlü Çeviri	22
2.2. Sözlü Çeviriyle İlgili Araştırmalar	24
2.3. Sözlü Çeviri Aşamaları	27
2.3.1. İşitme ve Anlama Aşaması.....	27

2.3.2.	Çözümleme ve Özümleme Aşaması	27
2.3.3.	Yeniden İfade Etme Aşaması.....	27
2.4.	Sözlü Çeviri Türleri.....	28
2.4.1.	Diyalog Çevirisi	29
2.4.2.	Ardıl Çeviri	29
2.4.3.	Andaç Çeviri	30
2.4.3.1.	Konferans Çevirmenliği	32
2.4.3.2.	Toplum Çevirmenliği	33

III. BÖLÜM

ARDIL ÇEVİRİ VE TÜRLERİ.....	34	
3.1.	Ardıl Çevirinin Tanımı ve Uygulanması.....	35
3.2.	Ardıl Çeviride İletişim Modeli	37
3.3.	Ardıl Çeviri ve Bellek	38
3.4.	Ardıl Çeviri Türleri	41
3.4.1.	İrtibat Çevirisi	41
3.4.2.	İkili Görüşme Çevirisi.....	41
3.4.3.	Refakat Çevirisi.....	42
3.4.4.	Mahkeme Çevirmenliği.....	42
3.4.5.	Medya Çevirmenliği.....	42
3.4.6.	Futbol Çevirmenliği	43
3.4.7.	Telefonla Sözlü Çeviri	43
3.4.8.	Tümce-Tümce Sözlü Çeviri	43

IV. BÖLÜM

ARDIL ÇEVİRİ YÖNTEM VE TEKNİKLERİ.....	45	
4.1.	Ardıl Çeviride Not Alma Tekniği	46
4.2.	Simgelerle Anlamlandırma.....	48
4.3.	Ardıl Çeviriye Yönelik Stratejiler	52
4.3.1.	Anlamayı Destekleyen Stratejiler	52
4.3.2.	Erek Metin Üretim Stratejileri	54
4.3.2.1.	Kaynak Metin Odaklı Stratejiler	54
4.3.2.2.	Erek Metin Odaklı Stratejiler	54

V. BÖLÜM

UYGULANAN ANKETİN

İSTATİSTİKSEL İNCELEMESİ, BULGULARI VE YORUMU56

- 5.1. Ankete Katılan Öğrencilerin Yaş, Cinsiyet ve Sınıflarına Göre Özellikleri57
- 5.2. Anket Sorularına Göre Çeviri Becerisi Değerleri ve Yaş, Cinsiyet ve Sınıflarına Göre İlişkileri..... 62

VI. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER.....87

- 6.1. Sonuç 88
- 6.2. Öneriler..... 90

KAYNAKÇA 92

İNTERNET KAYNAKLARI 99

Ek - 1

- ANKET SORULARI 100

EK – 2

- SÖYLEŞİ..... 102

ÖZGEÇMİŞ..... 106

TABLÖLAR DİZİNİ

TABLO 1: Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Anket Değerleri.....	82
TABLO 2: Anket Değerlerinin Kız ve Erkek Öğrencilere Göre Dağılımı	83
TABLO 3: Anket Değerlerinin 3. Sınıf ve 4. Sınıf Öğrencilerine Göre Dağılımı	84
TABLO 4: Anket Değerlerinin Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Yaş ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	85
TABLO 5: Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Anket Sorularına “Tam Katılımı”nı Gösteren Dağılım	86

ŞEKİLLER DİZİNİ

ŞEKİL 1: Çeviri Süreci.....	8
ŞEKİL 2: Sözlü Çeviri Sürecinde Metin Anlama ve Metin Aktarma.....	37
ŞEKİL 3: Atkinson ve Shiffrin Modüler Bellek Modeli.....	39
ŞEKİL 4: Simgelerle Anlamlandırma	49
ŞEKİL 5: Geçerlik ve Güvenirlik.....	57

GÖRSEL İNCELEMELER DİZİNİ

Görsel İnceleme 1: Cinsiyet Dağılımı	58
Görsel İnceleme 2: Sınıf Dağılımı	58
Görsel İnceleme 3: Yaş Dağılımı	59
Görsel İnceleme 4: Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Anket Değerleri	59
Görsel İnceleme 5: Çalışmaya Katılan Kız Öğrencilerin Anket Değerleri	60
Görsel İnceleme 6: Çalışmaya Katılan Erkek Öğrencilerin Anket Değerleri	60
Görsel İnceleme 7: 3. Sınıf Öğrencilerinin Anket Değerleri	61
Görsel İnceleme 8: 4. Sınıf Öğrencilerinin Anket Değerleri	61
Görsel İnceleme 9.1: 1. Soru	62
Görsel İnceleme 9.2: 2. Soru	63
Görsel İnceleme 9.3: 3. Soru	64
Görsel İnceleme 9.4: 4. Soru	65
Görsel İnceleme 9.5: 5. Soru	66
Görsel İnceleme 9.6: 6. Soru	67
Görsel İnceleme 9.7: 7. Soru	68
Görsel İnceleme 9.8: 8. Soru	69
Görsel İnceleme 9.9: 9. Soru	70
Görsel İnceleme 9.10: 10. Soru	71
Görsel İnceleme 9.11: 11. Soru	72
Görsel İnceleme 9.12: 12. Soru	73
Görsel İnceleme 9.13: 13. Soru	74
Görsel İnceleme 9.14: 14. Soru	75
Görsel İnceleme 9.15: 15. Soru	76
Görsel İnceleme 9.16: 16. Soru	77
Görsel İnceleme 9.17: 17. Soru	78
Görsel İnceleme 9.18: 18. Soru	79
Görsel İnceleme 9.19: 19. Soru	80
Görsel İnceleme 9.20: 20. Soru	81

KISALTMALAR

AIIC: Association Internationale des Interprètes de Conférence

(Uluslararası Konferans Tercümanları Derneği)

BITRA: Bibliography of Interpreting and Translation

(Mütercim – Tercümanlık Kaynakçası)

DGI: Direction Générale de l'Interprétation de la Commission Européenne

(Avrupa Komisyonu Tercüme Genel Müdürlüğü)

ESIT: Ecole Supérieure de Traducteurs et d'Interprètes

(Mütercim – Tercümanlık Yüksek Okulu (Günümüzdeki adı ile 'Paris Okulu'))

ISIT: Institut Supérieur d'Interprétation et de Traduction

(Mütercim – Tercümanlık Yüksek Enstitüsü)

NAATI: National Accreditation Authority for Translators and Interpreters

(Mütercim – Tercümanlar Ulusal Akreditasyon Kurumu)

GİRİŞ

Kendi dilimiz, kültürümüz haricinde başka toplumları tanımak, onların sahip oldukları değerleri öğrenmek, insanın doğası gereği merak uyandıran bir konudur. Bunları gerçekleştirmenin yolu, o ülkenin, o toplumun dilini bilmekten geçer. İletişimin vazgeçilmez aracı olan dil sayesinde iletişim kurulabilir ve böylece toplumlararası bilgi, kültür alışverişi sağlanabilir. İşte toplumların etkileşiminde bu aktarım noktasında sözlü çeviriye büyük rol düşer.

Sözlü çeviri, *“farklı diller konuşan kişiler arasında, özellikle savaşlarda ve ticari ilişkilerde aracılık yapma şeklinde başlamış ve giderek gereksinimlere göre çeşitlenerek kendini değişik biçimlerde yeniden yaratmıştır”* (Doğan, 2009: 47). Bilim ve teknolojinin de gelişmesiyle her gün gittikçe küçülen dünyamızda sözlü çeviri, hem diliçi hem de dillerarası düzeyde iletişimin ayrılmaz bir parçasıdır. Önemini ve güncelliğini bütün sorunlarıyla birlikte korur.

Sürekli gelişim halinde olan sözlü çeviri, bilimsel çalışmalarla ve kişisel deneyimlerle zenginleşmeye ve gelişmeye devam eder.

Amacı

Çeviri, mütercim ve tercüman terimlerini açıklamak ve sözlü çeviri türlerinden Ardıl Çeviri nedir ve nasıl yapılır sorularına yanıt aramak araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Bununla birlikte;

1. Ardıl Çevirinin yöntem ve tekniklerini araştırmak,
2. Bu yöntem ve tekniklerin nasıl uygulandığını incelemek,
3. Ardıl çeviri sürecinde çevirmenin karşılaşılabileceği sorunları saptamak,
4. Saptanan sorunlara çözüm önerileri üretmektir.

Önemi

Bilim, teknik, kültür ve sanat alanlarında bilgi alışverişinde bulunabilmek, hızla gelişen ve değişen çağa ayak uydurabilmek ve gelişmelerden haberdar olabilmek için çeviriye büyük ihtiyaç duyulur.

Bu ihtiyaçtan dolayı yazılı çeviri alanında araştırmalar yapılır. Ancak insan iletişiminin %90'ının sözlü olarak yapıldığı düşünülürse, sözlü çeviri toplumsal gelişimde önemli bir yer tutar.

Zaman kavramının, görselliğin, kişisel deneyimlerin ve karakterlerin önemli bir yer tuttuğu sözlü çeviride, neyi ne kadar ve nasıl yapacağı konusunda tercüman bazen kararsız kalır. Tercüman, yalnızca iletişimi sağlayan değil aynı zamanda toplumlar arasında köprü oluşturan kişi konumundadır. Yapılan araştırmalarda, hem sözlü çevirinin hem de tercümanın yeterince anlatılmadığı ve anlaşılmadığı noktasında önemli veriler elde edilir.

Günümüzde, sözlü çeviri ile ilgili araştırmaların genel olarak “*andaş*” çeviri üzerine yapıldığı görülür. Ülkemizde bu alanda yapılan araştırmalar, konferans çevirmenliği ve kabin sorunlarının çözümü konusunda yoğunlaşır.

Genel çeviri sorunlarının belirlenmesine yardımcı olan özel alanlar ve sözlü çevirinin her alanında ilerleme kaydedildikçe diğer alanların da bundan olumlu yönde etkileneceği öngörülür. İlerlemenin kazandıracacağı yeniliklerin hem ardıl çeviri hem de diyalog, *andaş*, konferans çevirisi gibi sözlü çeviri türleriyle ilgili araştırmalara öncülük edeceği düşünülür. Bu bakımdan çalışmanın, ülkemizdeki sözlü çeviri incelemelerine ve bu alanda yapılabilecek bilimsel araştırmalara katkı sağlaması beklenmektedir.

Yöntemi

Bu araştırmada tarama ve betimsel yöntem kullanılmış ve tarama modellerinden biri olan tekil tarama modelinin gelişimsel türünden kesit alma uygulanmıştır. Araştırma verilerini elde etmek için uygulama boyutunda bilgisayarla alan taraması (“ERIC”), elle alan taraması, anket, sözlü görüşme ve gözlem teknikleri kullanılmıştır.

Kavramsal Çerçevesi

Genellikle sözlü çeviri, yazılı çevirinin bir dalı olarak görülse de sözlü dil ölçütlerinin yazılı dil ölçütlerinden çok değişik ve ayrı olduğu bilinen bir gerçektir.

Ülkemizde, mütercim – tercüman teriminin kısıtlı kullanımından dolayı, çevirmenlere “*aynıcılık*” düşüncesi ile yaklaşılır. Kültürlerarası bir köprü olma görevini yerine getiren çevirmen iki terim ile nitelendirilir: Yazılı çeviri yapan kişiye “*mütercim*”, sözlü çeviri yapan kişiye de “*tercüman*” denir. Yazılı çeviri yapan kişinin sözlü çeviri de yapabileceği düşüncesinin yaygın olmasından kaynaklanan sorun ve eksikliklere çözüm önerileri getirilmesi gerekir.

Sözlü çeviri, yazılı çeviride olduğu gibi temel dilbilgisel kuralları kullanmasına rağmen, kendine özgü kullanım ve uygulama alanlarına sahiptir. Özellikle sözlü çeviri uygulama biçimleri bakımından incelendiğinde, Andaş Çeviri (Interprétation Simultanée) ve Ardıl Çeviri (Interprétation Consécutive) öne çıkar.

Sözlü çeviride iletişim, anlamsal bütünlükten kopmadan, kişiler arasında en uygun şekilde ve kısa süre içerisinde sağlanır. Bu bağlamda sözlü çeviri, çevirmene çok özel becerilerini çeviri esnasında pratik olarak kullanması için baskı yapar. Bu baskının oluşturduğu sorunlarla mücadele etmek için de çevirmen, bazı yöntem ve teknikleri benimseme gereği duyar.

Bu çalışmanın inceleme alanı olan ardıl çeviride, zihinde anlamın canlanması ve erek dilde yeniden ifade edilerek aktarılabilmesi için bellek etkinliğine gereksinim vardır. Özellikle çeviri esnasında bilgilendirici, örnekleyici ve açıklayıcı unsurların fazla olduğu uzun tümcelerin paragraflara dönüştüğü durumlarda, “*iletiyi analitik bakış açısıyla dinleyerek söylemi ana ya da yan fikirlerine ve ayrıntılarına ayırabilme becerisi*” (Doğan, 2009: 117) ardıl çeviri sürecinin önemli bir parçasıdır. Ardıl çevirinin belki de en zor yönü, bellek kapasitesini çok zorluyor olmasıdır. Diğer tüm bedensel ve zihinsel etkinliklerde olduğu gibi güçlü bir bellek için de iyi bir bellek eğitimine ihtiyaç duyulur.

Bu kadar zorlayıcı ve kişiyi baskı altına alan bir sözlü çeviri türü olması nedeniyle ardıl çeviri eylemini gerçekleştiren çevirmenin nasıl bir yol izleyeceği konusunda yeteri kadar araştırmanın yapılmadığı görülür.

Ardıl çeviri esnasında, çevrilecek olan konuşmalar bazen 20 dakikalık uzunluğa dahi ulaşabilir. Tercümanlar, bu uzunluktaki ifadeleri bellekte tutmakta yeterli olamayabilir. O zaman, ardıl çeviride en yaygın kullanılan bellek destekleyicilerden biri olan not alma tekniğini kullanarak erek dile anlamsal aktarımın daha rahat gerçekleştirilmesini sağlarlar. Bu yöntem ve teknikler, tercümanlık eğitimi sırasında öğrencilere kazandırılabilir. Zira sözlü çeviri becerisi, gereğinden fazla alıştırma gerektiren ancak bir kez elde edildiğinde çevirmene büyük kolaylıklar sağlayabilecek bir beceridir.

Varsayımları

Araştırmamızın varsayımlarını şu şekilde saptayabiliriz:

- Ardıl çeviri ile dinleme becerisi arasında doğrudan bir ilişki vardır.
- Çeviri ile iki dilde de yeterli olma arasında doğrudan bir ilişki vardır.
- Ardıl çeviri ile bellek kapasitesi arasında doğrudan bir ilişki vardır.
- Ardıl çeviri ile not alma tekniği arasında doğrudan bir ilişki vardır.

Kapsam ve Sınırlılıkları

Örneklememiz, Kırıkkale Üniversitesi Fransızca Mütercim – Tercümanlık Anabilim Dalı ve Hacettepe Üniversitesi Fransızca Mütercim – Tercümanlık Anabilim Dalı, 3. ve 4. sınıf öğrencileriyle sınırlandırılmıştır.

Çalışmamızda, veri toplama aracı olarak kullanılan anket, yirmi (20) soru ile sınırlandırılmıştır. Anketin taslağı tarafımızdan oluşturulmuş olup geçerlilik ve güvenilirlik açısından sınanmak üzere, araştırma örnekleri dışında kalan evren birimlerinde denenmiş, konuyla ilgili üç uzman görüşüne başvurularak elde edilen veriler değerlendirildikten sonra ankete son biçim verilmiştir.

Uygulanan anketin dili Türkçedir. Anketin değerlendirilmesinde yüzde ve frekanslar kullanılmıştır. Elde edilen bilgiler sonucunda sözlü çeviri türlerinden *Ardıl Çeviride* karşılaşılan sorunları çözmeye yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Veri Toplama Tekniği

Araştırmamızda ihtiyaç duyulan ve gerekli olan bilgilere ulaşılması için hazırlanan anketin amacı; Sözlü Çeviri, Sözlü Çeviri Türlerinden Ardıl Çeviri ve diğer Çeviri Yöntemleri hakkında, Mütercim – Tercümanlık Anabilim Dalı Öğrencileri'nin, üniversite eğitimi ve sonrasında, sözlü çeviri alanında, ardıl çeviriyi uygulayabilecek düzeyde ve beceride olup olmadıklarını araştırmaktır.

Araştırmamızın amaçları doğrultusunda hazırlanmış anket yoluyla toplanan veriler, SPSS 16 paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Bu çalışmada anketteki toplam 20 soruya ait güvenilirlik değeri SPSS “Reliability Analysis” ile incelenmiştir.

Bu incelemede “Cronbach's Alpha” değeri: 0,892 olarak tespit edilmiştir. Örneklememizi oluşturan öğrencilerin sorulara verdikleri cevapların ortalama değerleri “betimsel (descriptive) istatistiksel” yöntem kullanılarak hesaplanmış ve ortalama \pm standart sapma (SD) değerleri ile gösterilmiştir. Ayrıca, çalışmaya katılan üniversite öğrencileri arasında; kız ve erkek öğrenciler ile 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencilerinin anketlerindeki soruların ortalama değerleri “unpaired t-test” kullanılarak karşılaştırılmıştır.

Çalışmaya katılan öğrencilerin anket sorularına verdikleri cevapların değerleri ile öğrencilerin yaş ve cinsiyetleri arasındaki ilişki “Pearson korelasyon” incelemesiyle yapılmıştır. Her bir öğrenci için anket sorularına verilen cevaplara göre ortalama değerleri SPSS “transform-compute variable” kullanılarak hesaplanmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerin anket sorularına ait genel ortalama değeri “histogram” görsel inceleme kullanılarak elde edilmiştir. Ayrıca çalışmaya katılan öğrenciler arasında kız, erkek gruplarında ve 3. sınıf, 4. sınıf gruplarında anket sorularına ait ortalama değerleri histogram görsel inceleme kullanılarak elde edilmiştir. Her bir soruya ait olmak üzere çalışmaya katılan öğrencilerin sorulara verdikleri cevapların yüzde dağılımı “interactive-simple pie” görsel inceleme kullanılarak gösterilmiştir.

I. BÖLÜM

ÇEVİRİYE GENEL BAKIŞ

Bu bölümde, çalışmanın kapsamında genel olarak çeviriye ve mütercim - tercümana, tercümanın niteliklerine değinilmektedir.

Çevirinin pek çok tanımı vardır. Çevirinin, çevirmen sayesinde gerçekleşen, toplumların birbirleriyle bilgi paylaşımını sağlayan bir araç olduğu tanımı yapılabilir.

“Çeviri, dillerarası, dallararası, metinlerarası, kültürlerarası bir etkinliktir” (Boztaş, 1992: 249). Bu etkinlik içerisinde çeviri, hiç kuskusuz *“kendine özgü teknikleri, ilkeleri ve sorunları olan dilsel bir çözümleme işidir”* (Çamdereli, 1996: 13).

Günümüz koşullarında, insanlar tarafından kabul gören ve herkesin rahatlıkla yapabileceğini iddia ettiği bu çeviri işi, bilimsel olarak herhangi bir yabancı dil bilgisine sahip sıradan bir kişinin yapabileceğinden çok daha önemli ve ayrıntılıdır.

Ateşman’a (2001: 62) göre çeviri anlayışı şu ölçütlerle anlam kazanmaktadır:

- Çeviri bir kültürel aktarımdır,
- Çeviri bir eylemdir,
- Çeviride en önemli şey erek metnin işlevidir,
- Metinler diğer metinlerle ilişkileri içinde anlam kazanır.

Bu bakımdan çeviri, bir bilimsel çalışma alanı olarak birçok karmaşık ve yan sorun öbeklerine sahip olduğundan, çeşitli yaklaşım ve bilim dallarıyla da iç içedir. Çeviri işlemi, dil, yazın, edim, kültür, tarih, vb. birçok bilim dalı ile üzerine kurulmuş çift yönlü ve toplu olarak değerlendirilmesi gereken bir işlemdir.

1.1. Çeviri Yaklaşımları ve Çeviriyle İlgili Sorunlar

Yaklaşık dört milyon yıldır var olan insanoğlunun tarihinde yazı, altı bin yıllık bir zaman süresini içerir. Yazı ile birlikte tarih doğdu ve doğal olarak çeviri de doğdu.

“Arkeologlar 4500 yıl önce kil tabletlere yazılmış Sümerce – Eblaite’ce sözcükleri keşfederek tarihin en eski devirlerinde dahi çevirinin varlığını kanıtlar” (Delisle ve Woodsworth, 1995: 7). Tarihi bir değere sahip olan çeviri, dilsel ve kültürel bir aktarım

olarak düşünülür ve Gürçağlar'ın aşağıdaki biçimde görselleştirebileceği bir süreç içinde gerçekleştiği varsayılır:

KAYNAK METİN → ÇÖZÜMLEME → YENİDEN YAPILANDIRMA → EREK METİN

Şekil 1:Çeviri Süreci (Gürçağlar, 2011: 29)

Yukarıdaki süreç modelinde “kaynak metin” olarak adlandırılan metin çevrilmek üzere seçilen metindir. “çözümleme” ve “yeniden yapılandırma” aşamasının ardından çeviri süreci sonunda ortaya çıkan çeviri metni “erek metin” olarak adlandırılır. Bu süreç, yalnızca yazılı çeviri için değil aynı zamanda sözlü çeviri ve türleri için de kullanılabilir bir süreç modeli oluşturabilir.

“Çeviri, metinler üzerinden farklı dil ve kültür ortamlarında bulunan kişi ve taraflar arasında iletişimi sağlar” (Kurultay, 1997: 23). Bu, bir çevirmen bu görevi hangi alanda yerine getirebiliyorsa, o alanda çeviri edincine sahip demektir. Ancak genellikle çeviri denildiğinde akla ilk olarak yazın çevirisi gelir.

Bugüne kadar çeviri üzerine yapılan çalışmalar ve çevirmenlik mesleğiyle ilgili yapılmaya çalışılan yenilik ve kazanımların daha çok edebiyat üzerinde gerçekleştiği görülür. 2004 yılı itibariyle Alicante Üniversitesi'nin hazırladığı çeviri üzerine yapılan araştırmaları kapsayan elektronik veri tabanı BITRA'da listelenen çalışmaların % 9,3'ü teknik çeviri ile ilgiliyken, teknik çeviriye göre çok daha sınırlı bir uygulama alanı olan edebiyat çevirisine ilişkin çalışmaların sayısı bunun iki katından fazladır ve %21'i bulur (Byrne, 2006: 1).

Tarih boyunca çeviri tartışmalarının çerçevesini, çevirinin temel sorununun kaynak ve erek metinler arasındaki anlamsal ya da biçimsel eşdeğerlik olduğu düşüncesi oluşturur.

Çeviride, kaynak metin ve erek metin arasında, dilsel düzlemde değil de, anlamsal düzlemde eşdeğerlik sağlanabileceği görüşünden yola çıkarak, Jakobson, (2000: 115) çevirinin gerek uygulaması, gerekse kuramının güçlüklerle dolu olduğunu belirtir. Toury (1980: 39-40) ise, doğru – yanlış çeviri ayrımından öte, kültürel farklılıklardan yola çıkarak, hedef kültürün “*kabul edebilirliği*” ve kaynak metne olan “*yeterli*

uygunluk” olarak adlandırılan iki kutbun tam ortasına çeviriyi yerleştirir. Ayrıca, hiçbir metnin tamamen “*kabul edilebilirliği*” ya da “*uygunluğu*” sağlayamayacağını, çünkü çevirinin her seferinde katıldığı dizgeye yabancı gelecek biçimler ve bilgiler sunacağını ve çevirinin özgün metne de her zaman tamamen “uygun” olarak üretilemeyeceğini, çünkü hedef dilin ve kültürün kültürel kurallarının kaynak metin yapılarında kaymalara yol açacağını belirtir.

Gouadec (2007: 70) ise “*kabul edilebilir*” çeviri etkinliğini tanımlayan 13 yeterlik sunar. Bu yeterlikleri şöyle sıralayabiliriz: İnceleme ve anlamada yeterlik / Yazmada yeterlik / Çeviri teknik ve stratejilerinde yeterlik / Terminolojide yeterlik / Tümce kuruluşunda yeterlik / Yeniden okuma ve gözden geçirmede yeterlik / Belgeleme ve farklı araştırmalarda yeterlik / Genel teknik bilgide yeterlik / Çevirmenin araç ve gereçlerinde yeterlik / Genel bilgide yeterlik / Planlama ve proje yönetiminde yeterlik / Teknik yönetiminde yeterlik / Hedef dilin kültüründe yeterlik.

Çeviri kuramı olarak “*görünürlük*” ve “*görünmezlik*” tartışmaları da ince bir kavramsal çizgide ilerler. Çevirmenin “*görünürlüğü*” kavramı, eşdeğerlik üzerine yapılan tartışmalarla birlikte anılır. Jones’un (2002: 62) da belirttiği gibi, çeviri tarihine bakıldığında, eşdeğerlik üzerine söylenen her söz aslında “*görünürlük*” üzerine söylenmiş gibidir.

Bunlara ek olarak bazı dilbilimciler ve çeviribilimciler, Yunanca “amaç” anlamına gelen “*Skopos Kuramı*”nı ortaya atarak çeviri sürecini doğrudan amaca yönelik bir süreç olarak tanımlar. Reiss ve Vermeer’e (Reiss, 2000: 32) göre “*bir çevirinin başarısını belirleyen şey belirlenen amaca uygun olmasıdır*”. Bunu da “*uygunluk*” ilkesi olarak adlandırırlar. Bu kurama göre “*uygunluk*”, çeviriyi kaynak metnin özelliklerine göre değil, öngörülen işleve uygun biçimde oluşturulan bir metin olarak tanımlar. Bu kuram ayrıca, çevirmeni yalnızca bir okur ve yazar ya da konuşmacı değil, aynı zamanda işverene danışmanlık hizmeti sunan bir “uzman” olarak tanımlar. Bu, çevirmene etken bir özne konumunu veren ilk yaklaşımdır.

Rabassa (2005: 23), *çeviri – çevirmen* ilişkisinden ve ilgili sorunlarından yola çıkarak, yazılı çeviri için ideal bir çevirmeni, ideal bir okuyucu olarak tanımlar; çünkü “*çeviri, özgün eserin en iyi şekilde okunmuş olduğunu yansıtmak zorundadır*” ifadesini kullanır.

Ayrıca bir dilde çok iyi okuyabilen birisi, her zaman iyi bir çevirmen olamaz. Bu da şu demektir: “Çevirmen iyi bir yazar da olmalıdır. En azından bir yazarın sahip olduğu teknik becerilere sahip olmalıdır” (Rabassa, 2005: 32). Genel olarak yazılı çeviri üzerinde gerçekleşen bu tür tartışmalar, sözlü çevirinin geri planda kalmasına neden olur.

Kurz (2001: 400), çevirmenin bir metni okuduğunda ilk önce okur olarak okuması gerektiğinin, tabii ki sözlü çeviri için hiçbir geçerliliği olmadığını savunur. Sözlü çevirinin ayırt edici en önemli özelliğini zaten bu durum oluşturmaktadır. Tercüman, kaynak dildeki metnin (sözlü olarak aktarılan) ilk (ve tek) alımlanmasında erek dil kalıplarını üretmek zorundadır. Bu ilk alımlanmada anlamadığı her türlü bilgi geri dönüşümsüz olarak kaybolur.

Kalina (1998: 17) ise, genel çeviribilim kuramlarında yazılı ve sözlü çevirinin beraber bir bakış açısı altında ele alınması gerektiğini vurgular. Ama kuramlar, ağırlıklı olarak yazılı çeviriye yöneliktir. Pöchhacker (2004: 17) bu yaklaşımı sözlü çeviri alanına ait sorunlarda uygulama girişiminde bulunur ve böylelikle sözlü çeviri ile yazılı çeviri yöntemlerini aşama aşama reddederek bilim dalı olma yolundaki sözlü çevirinin yolunu açar. Yazılı ve sözlü çeviri için verilen ayrımların gerçekte her zaman tam ve belirgin sınırlarının bulunmadığı görülür. Gösterilenler, Kalina'nın (1998: 17) ifadesiyle “ilk örnek” olarak tanımlanır. Söz konusu ayrımı göstermek için yapılan bütün tanımlamalarda hem kaynak metnin hem de tercüman tarafından üretilen erek metnin yazılı ya da sözlü olduğu özelliği belirtilir. Her zaman tüm açıklığıyla belirtilmeyen diğer bir özellik ise yazılı çevirinin başlangıcında kaynak metnin tam olarak hazır bulunduğu, bunun aksine sözlü çeviride metnin hazır bulunmadığıdır.

Vermeer, ilk defa 1978 yılında, genel çeviribilim kuramı için bir sınır, bir çerçeve belirler. Vermeer (2000: 222), yazılı ve sözlü çeviriyi “*Translation*” (Leipzig okulundan almıştır) üst kavramı adı altında birleştirir. Kade'ye dayanarak, yazılı ve sözlü çeviri arasındaki en büyük farkın yazılı çeviride bitmiş olan çeviri üzerinde mütercimnin düzeltme yapabileceğini, ama sözlü çeviride tercümanın bitmesiyle süreç tamamlandığından düzeltme gibi bir olanak bulunmadığını vurgular.

Kalina'nın da yukarıda vurguladığı özellikler, yazılı ve sözlü çevirinin süreç öncesi ve süreç sonrası hazırlıklarını ilgilendirir. Yazılı ve sözlü çeviri süreçlerinin bir bütün olarak benzer olmalarına rağmen, çevirmenin çeviriyi ele alışı ve üretim aşamaları bakımından farklılıklarına vurgu yapılır. Mütercim, çeviri sırasında metni hazırlar, düzenler ve hatalarını gözden geçirir. Eksikliklerini örtebilme olanağı bulur. İşte bütün bu aşamalar, tercümanın çeviriye hazırlık aşamalarıyla benzerlikler gösterir. Çeviri süreci, mütercimin çeviriyi kabul ettiği süreçten itibaren yaşadığı, tercümanın da çeviri işini üstlendikten sonra adım adım yaşadığı hazırlıkların bir sonucu olarak ortaya çıkar.

Genel olarak çeviriyi bir evliliğe benzeten Halman (1991: 13-15), beklenmedik evliliklerin büyük mutluluklar getirebildiğinden ve bunun tersinin de doğal olarak mümkün olabileceğinden söz eder. İdeal bir evlilik düşünülmemeyeceği gibi, ideal bir çeviri formülünün de olamayacağını belirterek, bu nedenle çeviriyi genellemelerden soyutlayıp, nihai bir ürün, yaratıcı bir çaba olarak değerlendirmek gerektiğini vurgular.

Skopos kuramından, *uygunluk* ya da *kabul edilebilirlik* ölçütlerine genel *eşdeğerlik* sorunlarından çeviri kuramında *görünürlük* ya da *görünmezlik* teriminin kullanılmasına kadar, küreselleşmeyle birlikte, çeviri etkinliği derece derece, İngilizce başta olmak üzere belli başlı Avrupa dillerine yapılan çevirilerle gelişir. Söz konusu gelişme yazılı ve sözlü çeviride, bu tür çalışmalara ve tartışmalara hız kazandırır ve günümüzde hala güncelliğini korur.

Ülkemizde ise, kalkınma hamleleri içinde bilim ve teknoloji alanında batı uygarlığı düzeyini yakalama hedefimiz ve bu çerçevede yabancı dile verdiğimiz önem, gelişmişlik düzeyimize, sadece bilim ve teknoloji alanında katkıda bulunmakla kalmaz, farklı kültürleri ve düşünüş biçimlerini birinci elden anlama olanağı da verir.

Bu yaklaşımlardan yola çıkarak, tercüman, sözlü çeviri sürecinde, zamanın kısıtlılığı ve ortamın durumuna göre zor şartlar altında bu etkinliği gerçekleştirir. Ama sadece iletişimi sağlamakla kalmaz, aynı zamanda gerekli kültürel zenginliği erek kitleyle paylaşır ve bunu mükemmele en yakın şekilde yerine getirmeye gayret eder. Bu nedenle, “*çevirinin anlamsal aktarım yoluyla gerçekleşmesi, anlamsal bütünlüğün korunması ve akıcı bir iletişimin sağlanması*” (Gürçağlar, 2011: 49), çeviride esas alınması gereken önemli bir nokta olarak karşımıza çıkar.

Çeviri, sadece iletişimi değil bilgi aktarımının hızını da ön plana çıkarır. Bu nedenle özellikle sözlü çeviri, çabukluğu ve kolay anlaşılmayı sağlar. Ayrıca çeviri, yalnızca sözcüklerden ve dilbilgisi kurallardan oluşmaz ve toplumun kültürel öğelerinin de taşıyıcılığını yapar. Aksan (1995: 64) ve Özkan (2010: 99), kültürü “*bir milletin yaşayış tarzı, maddi ve manevi her şeyini içine alan değerler topluluğu*” olarak tanımlar. Doğal olarak, içinde öncelikle insan etkeninin yer aldığı çevirmenlik mesleği de, teknolojik ürünlerden ya da bilgisayar ortamındaki yazılımlardan çok daha farklı bir bağlamın üretimini karşımıza çıkarır: “*Beyin*” (Atik, 2011: 1). Bu nedenle düşünme yetisinin her an kullanımda olduğu çeviri eylemi gerçekleştirilirken, özgür irade ve kişisel becerilerle, “*kabul edilebilirliği*” ya da “*uygunluğu*” belirleme gayretinde olan çevirmenin daha yakından tanınması gerektiği düşünülür.

1.2. Mütercim – Tercüman

Teknoloji ve iletişimin gelişmesiyle eksikliği bilinen ya da düşünülen her konuda bilimsel araştırmaların yapılması gereklidir. Küreselleşme ve gelişen bilgi teknolojileri çeviri dünyasına önemli değişimler kazandırır.

Günümüzde çevirmen, *çeviri işinden* sorumludur ve konu üzerindeki tek öncelik sahibidir. Bilgi üretim hızı her geçen gün artar ve dünya küresel bir köy halini alır. Kültürlerarası iletişimin giderek yoğunlaşması çeviriyi yalnızca insanın zihinsel ve fiziksel emeğiyle gerçekleştirilen bir etkinlik olmaktan çıkarır. Bilginin bir kültürden öteki kültüre aktarımını sağlayan “*çeviride bilgi teknolojilerinin olanaklarından faydalanmak bir seçenek değil zorunluluk haline gelir*” (Vermeer, 2000: 223). Her gün daha da değişen çevirmenlik mesleği, teknolojik kazanımlarla çok daha fazla kişiye hızlı ve güvenilir bir hizmet sunar. Üstelik akademik düzeyde yapılan çalışmalar da bu gelişimi olumlu yönde desteklemeye devam eder.

Türk Dil Kurumunun internet sitesinde yer alan Güncel Türkçe Sözlük’e göre, yazılı ya da sözlü çeviri ayrımı yapılmaz. Çevirmeni, çeviri eylemini gerçekleştiren kişi olarak tanımlar. Ancak çevirinin türü ve içeriğini net olarak belirtmez (<http://tdkterim.gov.tr/>).

Çevirmene dışarıdan bakıldığında, yazılı ve sözlü çeviri yapan kişiler arasında ayırım gözetilmez. Çevirmen, aslında gerçekleştirdiği çeviri eyleminin türüne, yöntemine ve

ortamına göre tarihsel ve bilimsel olarak iki farklı terimle karşılanır: *Mütercim* ve *Tercüman*.

Mütercim ve tercüman arasında şöyle bir ayrım yapmak gerekirse;

- *Mütercim (Traducteur/trice)*: Bir metni, kaynak dilden erek dile yazılı olarak çevirmeyi meslek edinen kişiye denir.
- *Tercüman (Interprète)*: Bir toplantıda, seminerde ya da konferansta, sözlü olarak, ardıl ya da andaş çeviri yapan ve bunu meslek edinen kişiye denir.

“Toplumlararası iletişimin gelişimiyle diller arasındaki sözcük alışverişine dilbilimde geleneksel olarak ödünç alma denir” (Gürçağlar, 2011: 43). *Mütercim* terimi Arapça kökenlidir ve çeviriyi yazılı olarak yapan kişiyi tanımlar. *Tercüman* terimi de Arapça kökenlidir ve çeviriyi sözlü olarak yapan kişiyi tanımlar (<http://tdkterim.gov.tr/bts/>). Bu iki terim arasındaki farka rağmen her ikisi için de tek bir sözcük kullanılır: *“Çevirmen”*

Paker (1991: 21), Auden'den yaptığı bir alıntıya dayanarak Rozenzweig'in görüşlerini aşağıdaki alıntıyla verir:

“Çeviri yapmak iki efendiye birden hizmet etmek demektir” Bu hizmet aslında hiç kimsenin yapamayacağı bir şey. Bu nedenle kuramsal olarak hiç kimsenin yapamayacağı her şey gibi, çeviri de uygulamada herkesin yaptığı iş olup çıkar. Hiç kimse çeviri yapmadan edemez ve herkes çeviriye el atar”.

Burada Auden'in eleştirdiği herhangi bir kurama dayanmayan, herkesin yaptığı gelişigüzel çeviri ve bu çeviriyi yapan çevirmendir. Oysa çevirinin Rozenzweig'in de belirttiği gibi çok zor bir iş olduğu inkâr edilemez bir gerçektir.

Hemen her meslekte, mesleğin yerine getirilmesi için gerekli olan bilgi ve becerinin, zamanla ve deneyim kazanarak öğrenilebileceği söylenebilir. Sözlü çeviride de alıştırma ve uygulama olmadan çevirmenliğin gelişim süreci gerçekleşemez. Bazen çalışma hayatının içerisinde küçük ve önemsiz gibi görülen hazırlıklar, deneyimler ve kazanımlar kişinin mesleki konuda ilerleyişinin en önemli getirileridir.

Yazılı ya da sözlü hangi şekilde olursa olsun, genel olarak çevirmenlik mesleğinde bu hazırlıklar ve kazanımlar, çevirmene karşılaştığı zorluklardan en az kayıpla çıkma olanağı sağlar. Bu kazanımların, deneyimlerin, kişisel yeteneklerin ve özveri ile çalışmanın göz ardı edilmesi bu tür sorunların çoğalmasına neden olur. Tabii ki bu iki çeviri türü ve çevirmen arasından birinin diğerinden daha iyi ya da kötü olduğuna dair bir ayırım da söz konusu değildir. Ancak Doğan'ın (2009: 82-85) da belirttiği gibi, “mesleklere anlam, yön ve boyut kazandıranın, o mesleği yerine getirenler olduğu” dikkatle üzerinde durulması gereken bir ayrıntıdır. Vermeer (2000: 222), bu konuda çeviri eylemini gerçekleştiren çevirmenin bir “uzman” olduğunu ve erek metnin (yazılı ya da sözlü) amaca uygun bir biçimde oluşturulmasından sorumlu olduğunu vurgular.

Dillerin şekillenmesi ve alfabelerin buluşunda çevirmenlerin, çok önemli roller üstlendiği görülür. Delisle ve Woodsworth (1998: 101), tarih içinde alfabeleri bulan kişilerin dört çevirmen olduğunu yazar. Doğan (2009: 12) ise, Osmanlı İmparatorluğu döneminde bir antlaşmayı gerçekleştirmek üzere Venedik'e gönderilen Lütfi Bey'in, İmparatorluğun kayıtlarına geçen ilk çevirmeni olduğunu söyler. Ayrıca resmi olarak görev yapan çevirmenlerin statüsü de ilk kez Fatih Sultan Mehmet tarafından belirlenir.

Mütercim – tercümanlığın, terim olarak çeviriyi yalnızca uygulamalı bir meslek boyutunda yansıttığı söylenir. Oysa “çeviride kuramsal ve eleştirel boyutun, araştırmanın önemi yadsınamaz” (Varış, 1996: 32). Bu araştırmalar içerisinde, sadece çevirisi yapılacak metnin ön hazırlığı ve araştırmaları değil; ayrıca çevirmenin kendini çeviri metne ya da çevirinin yapılacağı ortama hazırlaması da önemli bir yer tutar. Bu hazırlıklar daha çok zamanın getirdiği kazanımlardır ve elde edilen kişisel deneyimlerin yansımaları olarak tanımlanabilir. Bu kazanımlarda, çeviride başarıyı hedefleyen çevirmenin hem kişiliği ve yaşam biçimi hem de çeviri yetisi önemli bir etkidir. Çevirmenin çeviri yetisi ile ilgili olarak Kurz (2001: 396) şu tanımlamaya yer verir: “Çeviri yetisinin dil bilmenin yanı sıra anadil ve yabancı dil yetisini, iletişimsel yetiyi, kültürlerarası yetiyi ve aynı şekilde konu bilgisi ve çeviri yetisini kapsamaması gerekir”.

İlk bilimsel sözlü çeviri çalışmalarının başladığı 1970'lerden günümüze oranla dünyadaki büyük şirketler ve kuruluşların uluslararası ilişkilerinde eğitimli çevirmenler görev yapar. Çağımızın çeviri çağı olduğunu düşünürsek bu mesleğin ne kadar önemli

olduğu fark edilir. “Birçok değişime tanık olsak da, bugün dahi bu mesleğe gereken önemin verildiğini söyleyebilmek için çok iyimser olmak gerekir” (Yazıcı, 2005: 27). Bu değişimler, genellikle dillerin birbiriyle mücadele ettiği, terminolojik çalışmaların olduğu teknik alanlarda gerçekleşir.

Newmark’a (1988: 152) göre çevirmenler, sıklıkla bildiklerini sandıkları terimleri yanlış kullanırlar. Bu yüzden karşılıklarından emin oldukları terimleri dahi iyice araştırmaları gerekir. Özellikle sorunlu olan terimler metinde bir kez geçen, anlamı bağlamdan çıkarılamayan terimlerdir. İşte bu noktada, günümüz teknolojisinin dahi gizemini tam olarak açıklayamadığı insan zekâsının ne denli gerekli ve vazgeçilmez olduğu, artı ve eksileriyle terminolojik bilgi ve yaratma becerisinin ne kadar önemli olduğu her fırsatta vurgulanır.

Aksoy (2002: 19), “çevirmenin kendi diline ve kültürüne olan katkıları göz ardı edilemez. Ancak çevirmen ve çeviri etkinliklerinin, kaynak yaratının gölgesinde kalmaktan kurtulamayacağını” ifade eder.

Özellikle araştırma konumuzun *tercümanla* ilgili olan kısmı göz önüne alındığında, sadece metnin türü değil çevirmenin de türü ve niteliklerinin olabileceği söylenebilir. Bu nedenle, tercümanın sahip olması gereken nitelikler, ayrıntılarıyla bir alt başlıkta sunulmaktadır.

1.2.1. Tercümanın Nitelikleri

Çevirmenin türünü belirleyen karakteristik özelliklere, günümüz koşullarında yeterli olmasa da, bazı akademisyenler ve araştırmacılar tarafından çevirmen odaklı yaklaşımlarda değinildiği görülür. Bazen öğüt niteliğinde yazılan, bazen de zorunluluk başlığı altında verilen ve çevirmeni belli bir kalıbın içinde ana hatlarıyla tanımlayan hatta çoğu kez mütercim ve tercümanın karşılaştırıldığı pek çok ifade kullanılır.

Tercüman, “konuşmacının bir başka dildeki sürümü gibidir” (Atik, 2011: 26). Onun gibi hisseder ve onunla duygudaşlık kurar. Bunu yaparken de önem verdiği ve sevdiği şeyleri yapıyormuş hissine kapılır.

Bugünün modern çeviribilim değerler dizisi, çeviride kurallara kesin bir dille karşı çıkar. Çeviride kural koymanın çevirmenin özgürlüğünü kısıtladığını, amaç ve işlev bağlamalarını göz ardı ettiğini, ayrıca kültür farklılıklarını dikkate almadığını savunur. Oysa Kurz'un (2001: 398) da belirttiği gibi sözlü çeviri sürecinde kural geliştirmeden sözlü çevirinin yapılması mümkün değildir. Kural geliştirmek ise sözlü çeviri için yöntem ve teknik geliştirmek anlamına gelir.

Sözlü çeviri, birçok meslek dalına kıyasla daha fazla bilgi ve beceri gerektirir. “*Bir tercüman, tıp, siyaset, mühendislik, sanat, sosyal bilimler gibi tüm alanların herhangi bir dalının bir konusunda yapılacak olan toplantıda, değişik aksan ve üslup kullanan konuşmacılar ile dinleyiciler arasında iletişimi sağlayan kişidir*” (Doğan, 2009: 81).

Mütercim Tercümanlar Ulusal Akreditasyon Kurumu (NAATI), bir tercüman adayında aranan nitelikleri şöyle sıralar: “*Analitik düşünme ve sezgi, seri düşünme, farklı konuşmacılara, aksanlara ve konulara çabuk uyum sağlayabilme, dikkatini odaklayabilme gücü, anlamı hızlı bir biçimde kavrayabilme, fiziksel ve sinirsel ortalamanın üzerinde zorlamalara dayanma gücü, mükemmel bir bellek, toplum içinde konuşabilme sanatı, hoş bir ses tonu, yüksek entelektüel merak ve mutlak entelektüel bütünlük, zarafet ve diplomasi*” (Taylor-Bouladon, 2001: 48).

Yapısı gereği, sözlü çeviride en çok tercih edilen bir yaklaşım olan anlam çevirisi ile çevirmenin sahip olması gereken en önemli özelliklerden dinleme, çözümlenme ve anlamlandırmanın vurgulanması, hem eğitim aşamasında hem de mesleki yaşantıda, çevirinin “*uygunluğu*” ya da “*kabul edilebilirliği*” çerçevesinde gerekli görülür. Bu eylemi yerine getirebilmesi için çevirmenin belli ölçütlerle asgari düzeyde sınırlanabilen “*bilgi düzeyi*” de hayati bir öneme sahiptir.

Gile (2001: 366), sözlü çeviride çevirisi yapılacak olan ileti hakkında önbilgilerin bulunması gerektiğini belirtir. Bu aynı zamanda tercümanların hem uzman hem de geniş bir genel kültüre sahip kişiler olması gerektiğinin bir kanıtıdır. Seleskovitch (1988: 62), tercümanın genel kültürü geniş bir kişi olarak uzman kadar bilgiye sahip olmasa da, konuları anlama ve kavrama yeteneğinin en az bir uzman kadar olması gerektiğini vurgular.

Wilss (Gile, 2001: 368), uzmanlık alan bilgisi ile genel kültür bilgisi arasındaki sınırın geçişken olduğunu vurgular. Geniş genel kültür bilgisi özellikle uzman alan bilgilerinin konularını ve bölümlerini sıralamada önemli bir rol oynar. Wilss, geniş genel kültür bilgisinin ve derin uzmanlık alan bilgisinin ‘T’ sekline benzer bir ilişki içerisinde bulduklarını söyler. Gile (1995: 26) de tercümanın, çeviri esnasında gündeme gelen tüm terimleri bilemeyeceğini, ama ön çalışma yaparak bilinmeyen terimleri en aza indirebileceğini belirtir. Feldweg (1989: 139) ise, tercümanın bir konferansa, toplantıya ya da genel olarak sözlü çeviriye tam olarak hazırlanamayacağını; çünkü her zaman için konuşmacının metin dışına çıkıp benzetme ya da karşılaştırma yapabilmek için bambaşka bir alandan bahsedebileceğini söyler.

Çeviribilim alanındaki uzmanların da belirttiği gibi, alan bilgisi ve genel kültür sözlü çevirinin önkoşulunu oluşturur. Öyleyse uzman ve uzman olmayan tercümanlar arasındaki en önemli farkın bilgi olduğu söylenebilir. Uzman bir tercüman, aldığı eğitim doğrultusunda bilginin önemini farkındadır. *“Diğer önemli bir nokta da tercümanın her alandan gelen görevleri kabul etmemesi gerektiğidir; çünkü belirli bir alanda sürekli olarak çalışan tercüman o alanın terminolojisine zamanla hâkim olmaktadır”* (Feldweg, 1989: 139) ve bunun sonucunda o alanda görev alan uzman bir tercüman olmaktadır.

Gerekli bilginin boyutunun ne olacağı konusundaki en güvenilir yönlendirme, sadece ilgili iletişim ortaklarının bilgisine bakılarak elde edilebilir. Gönderici ve iletinin içeriği hakkındaki bilgiye her zaman önceden ulaşabilmek mümkün olmadığı için, gönderici ve alıcının art alan bilgisini kapsamlı bir şekilde kavrayabilmek ve gerekli iletileri olabildiğince önceden öğrenebilmek için farklı kaynaklardan bilgiler elde edilebilir. Chernov (1994: 139-153) da art alan bilgisinin ne kadar önemli olduğuna işaret eder. Tercümanın yurt içi ve yurt dışı olaylar hakkında bilgi sahibi olması gerektiğini, gerekli genel kültür bilgisinin yanı sıra kendini konu alanlarında da geliştirmesi gerektiğini söyler. Chernov tercümanın sahip olması gereken bilgi alanlarını şu şekilde açıklar:

- Hayat ile ilgili olaylar (ana dil, yabancı dil ve sahip olduğu dillerin ülkeleri bağlamında)
- Siyasi yönetim

- Sosyoekonomik durum
- Hukuk yönetimi
- Coğrafi yapı
- Tarih (tarihi kişilerin isimleri, olayların isimleri)
- Gündelik yaşam ile ilgili olaylar ve yaygın kinayeler.

Görüldüğü gibi sözlü çeviri sürecinde başarılı olabilmek için öncelikle yeterli bilgiye gereksinim duyulur. Ancak sadece yabancı dil bilgisi de yeterli olamaz.

1.2.2. Tercümanın Çalışma Süresi

Sözlü çeviride zamana karşı bir yarış vardır ve bundan dolayı bilginin, çeviri olarak aktarılmasına kadar bellekte kalış süresi kısıtlıdır. Mütercimler için genellikle en büyük kaygı, yaptıkları çeviriyi zamanında ve istenilen nitelikte yetiştirememektir. Tercümanlar için de farklı stres kaynakları söz konusudur. Yüksek düzeyde yapılan toplantılarda, halkın ve basın önünde devlet adamlarına tercümanlık yaparken yaşanan gerilim, mahkeme salonunda görülen davaya ilişkin, sanığın yaşamını etkileyecek kararların alınması için gerekli çeviriyi yaparken hissedilen sorumluluk duygusu bunlardan bazılarıdır.

“Sözlü çeviride zihinsel süreçler, anlık zaman dilimlerine sıkışmaktadır” (Doğan, 2009: 2). Uluslararası standartlara göre, 1,5 saate kadar olan sözlü çevirilerde tek çevirmen rahat çalışabilir. Ancak, 1,5 saati geçen toplantılara iki çevirmen girmelidir. Sözlü çeviride 20-30 dakika sonra, ağır zihinsel yükten dolayı çevirmenin gücü azalmaya başlar ve gücü düşmese dahi daha sonra beyinde aşırı yorgunluğa neden olur.

Tercüman, belirli bir alana yönelik sözlü çeviri işleminin gerçekleştiği bir ortamda aynı anda pek çok işe odaklanmak zorunda kalır. Tüm bu hassasiyetler göz önünde bulundurularak zihinsel çabalarını belirli bir zaman diliminde kullanabilmesi çok önemlidir. Bu nedenlerden ötürü, sözlü çeviride verim elde etmek için çevirmenin zihinsel ve fiziksel olarak dinlenmesine olanak vermek gerekir. Aynı zaman diliminde *“tercümanın çalışma miktarı, yazılı çeviri yapan mütercimden 10 kat daha fazla ve 30 kere daha hızlıdır”* (Doğan, 2009: 68). Bu nedenle konuşmacının konuşma hızını

ayarlaması beklenir. Aksi takdirde, sadece çevirmen değil dinleyiciler de konuşmayı rahat takip edemezler.

Genel olarak bahsedilen benzerlikler ve karşıtlıklara ek olarak, çeviri sürecinde düzeltme yapma olanağı, mütercimın tercümana karşı üstünlüğü olarak görülebilir. Buna karşın sözlü çeviriye gösterilen hoşgörü, alıcı kitlesinin hazır bulunması ve konuya daha hâkim olması, anlayamadığı kısımlarla ilgili soru sorabilme olanağı bu üstünlüğü tersine çevirebilir.

Kalina (1998: 210), düzeltme ve gözden geçirme gibi işlemlerde de farklılıklar olduğunu ifade eder. Mütercim elinde bulunan mevcut zamana ve nitelik beklentisine göre erek metni birçok kez ele almak zorunda kalır. Alıcının ya da görev verenin haberi olmadan mütercim her türlü düzeltmeyi yapabilir. Sözlü çevirinin anlık bir eylem olma özelliğinden dolayı, tercümanın çeviriyi tekrar ele alması söz konusu olamaz; sadece küçük düzeltmeler yapabilir. Ama bunlar sürecin kendisini olumsuz etkiler ve aynı zamanda da alıcı tarafından fark edilir. Bu durum, tercümanın inandırıcılığını tehlikeye düşürebilir ya da erek metin alıcısında yanılmalara yol açabilir. Kalina (1998: 211), zaman etkeninden bahsetmenin gerekli olmadığını; çünkü yazılı ve sözlü çeviri arasındaki en belirgin ayırım noktasının bu olduğunu belirtir.

Diğer önemli bir farklılık ise iletişim durumudur. Bu tarz bir durumu etkileyen etkenler tercüman için ne ifade ediyorsa iletişime katılan diğer kişiler için de aynı anlamı (zaman birimi, yer ve olay) taşır (Adamopoulos, 1989: 67). Yazılı çeviride iletişim durumu çoğunlukla tanımlanmaz. Bir başka deyişle, iletişim durumunu etkileyen etkenler değişken, hatta belli değildir. Çoğunlukla mütercimın ne metin üreticisine ne de gücül alıcıya ulaşma gibi bir olanağı vardır. Ayrıca kaynak metnin oluşumundaki koşullardan fazla haberdar değildir. Sözlü çevirinin “doğal bir süreç” olduğu yaygın görüşüne göre sözlü çevirinin yazılı çeviriden daha kolay olduğu sonucunu çıkaranlar da çoğunluktadır. Bunun nedeni de insanlar için konuşmanın yazmaktan daha kolay olduğu düşüncesinden kaynaklandığı söylenebilir.

Sözlü çeviri, çevirmenin bütüncül bakış açısı kazanmasına da katkı sağlar. İyi bir altyapısı olması nedeniyle çevirmen, zihinsel gelişime açık kişidir. “*Mesleğini uygularken çok değişik alanlarda, değişik meslek gruplarıyla bir arada olur. Her*

kurumun ardında olup biteni bilir ve öğrenir; bu bilgi onun dünya bilgisine katkı sağlar” (Sawyer, 2004: 47). Ayrıca, dünya bilgisini arttırır, zihinsel kıvraklık düzeyini yükseltir, hayranlık toplamasını sağlar, değişik konularda konuşmanın keyfini yaşatır, yaşama sevinci ve coşkusu verir.

Bu üstünlüklerin ve iyi duyguların yanında, biyolojik yapımız, üzüntü, stres ve kaygı yaşadığımız anlarda bilinçaltımızı unutmaya zorlar. Bu da bellekte ister istemez veri kayıplarına yol açar. Örneğin beynimiz, önem verdiğimiz ve sevdiğimiz şeyleri daha kolay hatırlama eğilimindedir. Önemsemediğimiz ve dikkatimizi yeterince vermediğimiz ya da tam yoğunlaşmadığımız, bize sıkıcı gelen şeyleri hatırlamakta zorlanır. *“Zaman kısıtlılığı içerisinde koşulların iyileştirilmesi için yürek tükenmelerinde dert anlatmaya çalışmak”* (Atik, 2011: 26), belki de tercüman için mesleğin en yıpratıcı boyutunu oluşturur.

Yazılı çeviride anlık süre zarfının içerisinde sıkışan bir mütercim pek görülmez. Yazılı çeviride ortaya çıkan metnin kalıcı olması, uzun zaman geçtikten sonra dahi takdir toplayıp okunmaya devam edilmesi mütercim için manevi bir tatmin ve sevinç kaynağıdır diyebiliriz. Tercümanlar içinse kalıcılıktan söz edilemeyeceği göz önünde bulundurularak, dinleyicileri karşılarında görmek ve iletişimi sağlarken onların tepkilerine birebir tanık olmak, gerçek bir kültürlerarası köprü rolü oynadıklarını hissetmek olumlu bir duygudur.

Tercümanın sahip olması gereken nitelikler ile bilgi ve genel kültür düzeyinin, çalışma süresiyle bağlantısı dile getirilir. Bunların yanında, kapsamlı olarak sözlü çeviri ve gerçekleştirilme aşamaları ile hangi türlerinin mevcut olduğu diğer bölümde incelenmektedir.

II. BÖLÜM

SÖZLÜ ÇEVİRİ AŞAMALARI VE TÜRLERİ

Çeviri ve mütercim – tercüman hakkında verilen bilgilerin ardından, sosyal bilimciler, edebiyatçılar, hatta nörologlar ile uzmanlar, araştırmacılar, vb. tarafından araştırılan sözlü çeviri, aşamaları ve türlerine bu bölümde değinilmektedir.

2.1. Sözlü Çeviri

Sözlü çeviri, kaynak metinde sözlü olarak yapılan bir sunum ya da konuşmanın başka bir dile yine sözlü olarak çevrilmesi olarak tanımlanabilir. Kişiler arasında iletişimi sağlayan bir araç ve kültürlerarası bir köprü olduğu söylenebilir.

Doğan (2009: 7), sözlü çeviriyi, “*seri düşünebilen, aynı anda birkaç işe odaklanabilen, üst düzey zihinsel becerilere sahip, dinamik, yaşama merak duyan, öğrenmeyi, değişimi, hareketi seven, riske atılmaktan korkmayan, zor koşullardan ve yoğun stresten yılmayan ve bunlarla başa çıkabilme gücünü içinde hisseden, iletişimde farklı diller ve kültürlerarasında aracı olmanın coşkusuyla özleyen insan tipinin, tadına doyamadan yaşayacağı, ona bilginin tam ortasında ve dünyanın önünde olma fırsatını sağlayacak dolu dolu bir serüven*” olarak tanımlar.

Yazılı çeviri genellikle masa başında, bazen evde, bazen işyerlerinde, çoğunlukla da tek başına gerçekleştirilen bir uğraşken; sözlü çeviri, iletişimin gerekli olduğu ortamda, bir başka deyişle konferans salonu, mahkeme salonu, hastane, devlet dairesi vb. yerlerde yapılır. Tercüman en az iki kişi ya da topluluk arasında iletişim sağlamak zorunda olduğu için kalabalık ortamlarda, genellikle ekip içinde çalışmak durumundadır. Ayrıca toplantılar çok farklı ülke ve kentlerde düzenlendiği için tercümanlar mütercimlere göre çok daha fazla seyahat ederler.

Yazılı çeviri sırasında mütercimler kapsamlı araştırma yapar. Terminoloji araştırması yapar, sözlük ve ansiklopedi gibi basılı kaynaklardan, internet gibi ortamlardan yararlanır, gerektiğinde uzmanlara danışabilir. “*Sözlü çeviride zaman kısıtlaması ve gereken kaynaklara ulaşmanın olanaksızlığı nedeniyle araştırma olanakları son derece kısıtlıdır*” (Cenková, 1994: 228). Araştırma ancak çevirmenlere toplantı öncesinde bilgi notu, sunum, konuşma metni ya da konuşmacı notları ulaştırılabilirse yapılabilir.

Çeviri tarihine bakıldığında, sözlü çeviri, yeryüzünde farklı diller konuşulmaya başladığından beri yüzyıllardır uygulanan bir çeviri etkinliğidir. Bu yönüyle yazılı çeviriden çok daha eskidir. O dönemlerde tercümanlar, Mısırlılar ve komşuları arasında önemli bir role sahiptir ve hiyerarşinin en üst katında yer alırlar. Görev olarak, insanlar ve Tanrı arasında iletişimi kuran dini bir işlev yüklenirler. Tanrının dilini insanın diline tercüme ettikleri düşünülür (Herbert, 1978: 42). Bu tür çeviriler, özellikle kutsal metinlerin olduğuna en yakın şekilde aktarımı açısından önemlidir; çünkü Stolze'un (Kurz, 2001: 401) da belirttiği gibi *“gerçek çeviri şeffaftır, özgünlüğünü saklamaz ve onun önüne geçmez, aksine diğer dilin göstergelerini kullanarak erek dilde, erek dil göstergeleriyle verilir.”*

Buna karşın, Halman (1991: 13-15), *“çevirinin nankör bir iş olduğunu, basit bir kuralının olmadığını, ayrı bir kimyası ve dehasının olduğunu, ne denli uğraşılırsa uğraşılırsın hataların olduğunu ve çevirinin pürüzlü bir iş olduğunu”* belirtir.

Birçok çeviride, çevrilecek kültürel öğeler, erek dilin kültüründe yer almaz. Dolayısıyla *“kültürlerarası anlamsal ve yaşamsal farklılıklar, çevirmenin doğru anlamı yakalamasında en çok güçlük çektiği unsurların başında gelir”* (Lederer, 1994: 61). Bu tür kültürel farklılıklar için açıklayıcı bir örnek verilebilir: Tercümanların tümcelerini çevirmekte en çok zorlandıkları kişilerin başında, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan gelir. Başbakan'ın, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'ndeki Fransız Parlamenterlere yönelik konuşması sırasında, *“Fransız kalmak”* deyimini kullanması ve bunun geç de olsa karşı kültürde anlamca açıklamasının yapılmasının ardından anlaşılma olmasında (Sabah, 14.04.2011) önemlidir ve çeviri sürecinde kültürel unsurları anlamak bakımından yararlıdır.

Bu unsurların araştırılıp çözümlenmesi için yazılı çeviri üzerine birçok araştırma yapılır. Buna karşın sözlü çevirinin kuramsal bir araştırma alanı olarak kabul görmesi yazılı çeviriye göre çok daha geç bir dönemde gerçekleşir. Çünkü sözlü çeviri süreci, iletişimi sağlamaya yarayan bir süreç olmasının yanında, *“gerçek bir anlama ve aktarma sürecidir”* (Giambagli, 1998: 123). Burada sözcüklerin birebir aktarımından söz edilmez. Anlamın ve iletinin özgünlüğünden söz edilir. Bu da sözcüklerin değil anlamın erek dile aktarıldığının önemle üzerinde durulması gerektiğini gösterir.

Birçok benzerlik içermesine rağmen yukarıda ele alınan belirli noktalarda yazılı ve sözlü çeviri birbirlerinden ayrılır. Ancak her iki çeviri türü için de nihai çeviri işlemi, kaynak dilde bir konunun ya da metnin okunup araştırılmasıyla başlar, çözümlenip yorumlanıp erek dile aktarılmasıyla devam eder. Bu aktarım süreçleri her ne kadar sancılı olsa da kazanımların kayıplardan fazla olması çevirmenin temel hedeflerindedir.

2.2. Sözlü Çeviriyle İlgili Araştırmalar

Sözlü çeviri çalışmaları, alanın yeni olması ve bu alanda akademik çalışan kişilerin sayılı olması nedeniyle anlamlı sonuçlar verecek düzeye yeni yeni gelmeye başlar.

Öncelikle, 1950’li yıllardan itibaren çevirmenlerin kişisel deneyimlerini aktardıkları yazılarıyla oluşmaya başlar. Bunların başlıcaları Herbert’in “Le Manuel de l’Interprète (1952)”, Rozan’ın “La Prise des Notes en Interprétation Consécutive (1956)” ve Ilg’ın “l’Enseignement de l’Interprétation à l’École d’Interprète (1959)” adlı eserleridir. İlk akademik çalışma ise Paneath’in “An Investigation into Conference Interpretation (1957)” başlıklı yüksek lisans tezidir.

1970-80’lerde daha fazla çevirmen sözlü çeviri alanında çalışma yapmaya başlar. Seleskovitch önderliğinde Paris’teki “École Supérieure de Traducteurs et d’Interprètes (ESIT)” sözlü çeviri çalışmalarında önemli bir rol oynamaya başlar. ESIT’de geliştirilen Anlam Kuramı’na (Théorie du Sens) göre sözlü çeviride çevirmenler kaynak dilde sözcüklerin ötesinde yer alan “*anlamı*” ya da konuşmacının vermek istediği “*iletiyi*” bir dilden diğerine aktarır. Bu “*Anlam Kuramı*” günümüzde hala kullanılır.

1970’lerin sonlarından itibaren Gile (1995: 159), sözlü çevirinin bilişsel süreçleri için “*Çaba Modelini*” geliştirmeye başlar. İlk olarak andaş çevirideki bilişsel süreçleri inceler. Bu süreçlerin hiçbirinin irade dışı olmadığını vurgulamak için “*çaba*” başlığını daha uygun görür. Bu süreçler sırasıyla “*Dinleme ve Çözümleme Çabası*”, “*Üretim Çabası*” ve “*Bellek Çabası*”dır. Gile, andaş çevirideki “*Çaba Modelini*” daha sonra ardıl çevirideki bilişsel süreçleri incelemek üzere geliştirir.

Sözlü çeviri alanındaki bilimsel gelişmeleri Gile (1995: 162), şu başlıklar altında toplar:

- İlk süreci *bilim öncesi dönem (préscientifique période)* olarak tanımlar.
- Psikoloji dalının sözlü çeviriye hâkim olduğu süreci, *deneysel psikoloji dönemi (la période de psychologie experimentale)* olarak tanımlar.
- *Uzmanlar döneminde (la période des experts)* konferans çevirmenleri uygulamayla elde ettikleri bilgilerle alanlarının incelemelerini kendileri yapmaya başlar.
- Uzmanlar dönemi yerini *yenileşme dönemine (la période du renouvellement)* bırakır. Farklı konferanslarda disiplinlerarasılık oldukça yoğun olarak öne çıkar. Gile, 1990'lı yılların başında sözlü çeviri alanında disiplinlerarası bir açılımın olması gerektiğini savunur ve daha bilimsel, sistematik ve uygulamanın önemini vurgulayan bir yaklaşım talebinde bulunur.

Günümüzde, Fan “Ardıl Çeviride Kısa Süreli Bellek (2006)” başlıklı yüksek lisans tezinde ardıl çeviri ve kısa süreli bellek konusunu bilişsel psikoloji açısından ele almıştır. Fan, tercümanların kısa süreli bellek kapasitelerini görsel ve analitik düşünerek tekrar söyleme alıştırmalarıyla artırabileceklerini ortaya koyar.

Ülkemizde ise sözlü çeviri alanındaki ilk doktora çalışması Doç. Dr. Aymil DOĞAN'ın Hacettepe Üniversitesi Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalı'nda hazırladığı “Simültane Tıp Çevirisi Eğitiminde Bellek Destekleyici Anahtar Sözcük Yöntemi'nin Etkililik Derecesi (1995)” başlıklı tezidir. Bu doktora çalışmasıyla andaş tıp çevirisi eğitiminde *Bellek Destekleyici Anahtar Sözcük Yönteminin Latince-Yunanca* kökenli biçimbirimlerin sesletim ve Türkçe karşılıklarını hatırlama ile bu biçimbirimlerden oluşmuş terimleri içeren tümceleri tekrarlamaya ya da andaş çeviriye etkisi, transfer ve kalıcılık düzeyi araştırılır.

Bu araştırmaların sağladığı katkı ile daha önce çevrilen birçok metnin yeniden çözümlenmesi, yorumlanması ve çevrilmesi gerekebilir. Sözlü çeviri, bilgisayar ortamında ofis programlarının yardımıyla gerçekleştirilemez. İnternet aracılığıyla saniyede ulaşılabilen bir sanal dünyada daha hızlı ve nitelikli bir çeviri ofisinde gelişimini sürdüremez. Sözlü çeviride ancak hazırlık aşamasında bu tür ortamlardan söz edilebilir.

“Her dil, belli bir kültürün göstergeler dizgesiyle, belli uzlaşım, töreler, davranışlar, değer ölçüleriyle, kısacası somut insan yaşamıyla iç içedir” (Göktürk, 1998: 14).

Bunun için çeviri bir dilden diğerine yalnızca bir aktarım değildir. Günümüzdeki çeviri ihtiyacı pek çok kurum ve kuruluşu ortaya çıkarır. Örneğin; Avrupa Birliği Komisyonu'nun Tercüme Genel Müdürlüğü (Direction Générale de l'Interprétation) dünyanın en büyük sözlü çeviri birimidir ve her yıl 11.000 toplantıya tercüman sağlar. Söz konusu birimin (DGI) çalışma alanları şöyle belirtilir:

- Avrupa Komisyonu'na nitelikli sözlü çeviri hizmeti sağlamak,
- Konferansların düzenlenmesini sağlamak,
- Konferanslara teknik destek sunmak,
- Komisyon'un yeni çok dillilik stratejisini yürütmek.

Toplam 500 kadrolu çevirmeni olan Sözlü Çeviri Genel Müdürlüğü her gün Avrupa Birliği'nin başkenti Brüksel'de ve başka birçok merkezde 50-60 arası sayıda toplantıya tercüman sağlar. Bu toplantılar farklı özelliklere sahiptir. Bazı küçük ölçekli toplantılarda iki dil arasında *ardıl çeviri* yapılır. Bazı konferanslarda ise tüm üye ülke dillerinde, 23 dilde yapılabilir. Bu, bir toplantı için en az 69 tercümana gereksinim duyulduğu anlamına gelir.

Genel olarak çeviri, AB bütçesinde hatırı sayılır bir yer tutar. Örneğin yalnızca Tercüme Genel Müdürlüğü'nün resmi dillerinin sayısı henüz 20 iken, 2005 yılındaki harcamaları 100.000.000 Euro'yu bulur. 2005 yılında AB'de sözlü ve yazılı çevirinin toplam maliyeti 1.123.000.000 Euro'ya ulaşır. Bu da AB'nin toplam bütçesinin %1'ine karşılık gelir. Maliyetler oldukça yüksektir. Buna rağmen, bütün üye devletlerin üzerinde görüş birliğine vardığı konulardan biri çok dilliliğin korunması ve çeviri hizmetlerinin sürdürülmesidir (<http://europa.eu/languages/en/document/59#8>).

Ülkemizde tercümanlık eğitimi, 1960-1970'lerde düzenlenen kısa dönemli kurslarla başlar. Sözlü çevirideki çalışmalar oldukça kısıtlıdır ve belirli bir seviyeye yeni yeni ulaşır.

2.3. Sözlü Çeviri Aşamaları

Tercümanın, iletişimde istenilen etkiyi yaratabilmesi için kaynak dilde işittiği iletiyi, ivedilikle anlayıp, çözümleyip ve özümledikten sonra erek dile aktarabilmesi gerekir. Bu aşamalar sırasıyla şu şekilde açıklanabilir:

2.3.1. İşitme ve Anlama Aşaması

Tercüman, sözlü metni çok dikkatli bir biçimde dinleyip anlamak zorundadır. Çünkü iyi duyamadığı ve anlayamadığı bir iletiyi doğru aktarabilmesi mümkün değildir. Bu aşamada çevirmen, çok etkin bir biçimde dinlediği iletiyi hızla kavrayıp erek dile aktarabilmek için çok iyi yoğunlaşmak zorundadır. *“Her aşama doğal olarak bir sonraki aşamayı ve tüm çevirinin niteliğini etkiler”* (Çakır, 1994: 14). Bir başka deyişle, her aşamanın başarısı bir öncekine bağlıdır. Çevirmen, dikkatini tek tek sözcüklerden çok onların aktarmak istediği anlam üzerinde yoğunlaştırmalıdır.

2.3.2. Çözümleme ve Özümleme Aşaması

Sözlü çeviri, doğal bir etkinlik olmayıp, yoğun bir çabanın ürünü olduğu için, çözümleme, tercüman için çok önemlidir. Tercüman, sözlü metnin devamını, nasıl gelişeceğini ve hangi ifadelerin kullanılacağını bilemez. Bu *“metnin ifade edilen kısmı üzerinde yaptığı çözümlemelere dayanmak”* zorunda kalır (Çakır, 1994: 15). Bu aşamada çevirmenin entelektüel bilgisi ve kültür zenginliği işittiklerini çözümlemek ve özümlemekte yararlı olur. Tercüman, aktarılmak istenen temel fikirler üzerine yoğunlaşarak onları erek dilde ifade edecek sözcükleri ve terimleri hem tahmin etmek hem de özenle seçmek durumundadır.

2.3.3. Yeniden İfade Etme Aşaması

Tercüman, konuşmayı anlayıp, anlamını özümledikten sonra, anlamı sözcüklerden soyutlayıp dinleyicinin anlayacağı terimlerle erek dilde yeniden ifade eder. Bu ifadede *“sözcükler, çevirmene ait olmakla beraber fikir ve üslup konuşmacının olmalıdır”*

(Çakır, 1994: 15). Bu aşamanın başarılı olması diğer etmenler yanında çevirmenin nedenseli bir hatip olduğu ile doğru orantılıdır.

Bunlara ek olarak, Le Feal (1990: 205), daha önce değindiğimiz Reiss ve Vermeer'in skopos kuramı temelinde kültüre, zamana ve bulunma yerine göre sözlü çeviri kuralları oluşturulabileceğini vurgulayarak şu üç özelliğinden bahseder:

1. Sözlü çevirinin amaç odaklılığı,
2. Sözlü çevirinin kendi içinde ve kaynak metinle bağlantısı,
3. Sözlü çevirinin alıcı odaklılığı.

Çevrilecek olan iletinin üreticisi ve alıcısı farklı kültür çevrelerine aittir ve farklı sosyal durum ve bağlamda yer alır. İleti, üretici tarafından tercümanın anlaması gereken belirli bir amaca yönelik aktarılır. Ama alıcının sosyal durumu ve önbilgisi dikkate alınmalıdır. Eylem ve çeviri durumunun tüm etkenleri göz önünde bulundurulmalı ve dönüştürme, açıklama yapma ve atlama gibi sözlü çeviri stratejileri seçilmelidir. Böylelikle her bir iletişim durumunda sözlü çevirinin işlevi özgün metinden farklılık gösterir.

2.4. Sözlü Çeviri Türleri

Sözlü çeviri, yeni ama çok hızla gelişen bilimsel bir disiplindir. Bugün daha çok eşzamanlı, simültane, anında çeviri gibi terimsel kullanımları da mevcut olan "andaş" çeviri ile özdeşleştirilir. Ancak sözlü çevirinin gerçekleştirildiği üç başlıca yöntem vardır. Geçerli bilişsel ve dilsel işlemlerin karmaşıklık düzeyine göre diyalog çevirisi, ardıl çeviri ve andaş çeviri olarak ayırt edilebilir.

Bazı kaynaklarda sözlü çeviri, temelde andaş ve ardıl çeviri olarak ikiye ayrılır. Kaynak metnin anlaşılma ve erek metnin üretilme şekillerine göre ayırt edilir.

Bu iki çeviri türünün birbirinden ayırt edilmesi için belirli en önemli farkın şunlar olduğu dile getirilir:

- *Kaynak metnin alımlanma şekli;*
- *Kaynak metnin alımlanmasındaki ve erek metnin sunulmasındaki paralellik;*

- *Mevcut olan zamanın belirlediği eylem esası.*

Sözlü çeviri türlerinin belirlenmesindeki en önemli etken, yöntemle birlikte kullanılan farklı yardımcı araç-gereçlerdir. Yardımcı araç-gereçlerden kastedilen ardıl çevirideki not alma tekniği ve andaş çevirideki teknik donanımdır. Bu iki türün en önemli ortak noktası ise; “*her iki çeviri türünde tek yönlü (unilateral) ve çift yönlü (bilateral) çevirinin bulunmasıdır*” (Tosun, 2006: 187).

Her bir sözlü çevirinin amacı farklı dilleri konuşan insanların anlaşmasını sağlamaktır (Atik, 2011: 1-5). Bu nedenle, hiçbir çeviri görevi bir diğeriyle benzerlik göstermez. Her bir sözlü çeviri eylemi iletişim durumunda öne çıkan özelliklerden etkilenerek gerçekleştirilir.

Sözlü çeviri eğitimi süresince, tercümanlık öğrencilerine, ilk olarak diyalog çevirisi üzerinde durulması, bunu ardıl çevirinin izlemesi ve son olarak da andaş çevirinin öğretilmesi gerektiği hususunda fikir birliğine varılır.

2.4.1. Diyalog Çevirisi

Diyalog çevirisi çok farklı ortamlarda gerçekleştirilebilen bir çeviri türüdür. Bu çeviri türünde iki ya da daha fazla taraf arasında, genellikle karşılıklı konuşma biçiminde gelişen görüşmeler çevrilir. Bu çeviri türünü belirleyen en önemli özellik konuşmaların kısa ve karşılıklı olmasıdır. Sık sık “*bir dilden diğerine geçerek konuşmaların akışını bozmadan, her iki yöne de çeviri yapılır*” (Gran, 1989: 7). Her zaman konferans ortamı ya da toplantılar gibi resmi ortamların olmayacağı düşünülürse iletişimde sıklıkla başvurulan bir yöntemdir.

2.4.2. Ardıl Çeviri

Bu çeviri türünde ortam daha resmidir. Yapılan konuşmalar bazen yazılı metinden okunur. Karşılıklı görüşmeler ise daha üst düzeydedir ve taraflar daha uzun süre konuşurlar. Konuşmacılar bazen 5-6 dakikaya ulaşan uzunlukta konuşma yapar, daha uzun konuşmalarda arada duraklayarak çeviri için beklerler. Çevirmen konuşmayı dinlerken önemli bilgileri not alır ve daha sonra konuşmayı erek dile çevirir.

Ardıl çeviri, “konuşmacının yaptığı konuşmayı dinleyen çevirmenin, gerektiği yerde not alması, konuşmacının durduğu anda belleğinde tuttukları ile aldığı notları birleştirerek dinleyicilere diğer dilden aktarması ile gerçekleştirdiği bir sözlü çeviri türüdür” (Rozan, 1974: 48).

Ardıl çeviri sırasında çevirmen büyük bir salonda bulunuyorsa mikrofon kullanması gerekebilir, bazen sahnede ya da kürsüde çeviri yapabilir. Bu nedenle çevirmen, diyalog çevirisinde olduğu gibi konuşmacılarla aynı toplumsal ortamı paylaşmayabilir, o yüzden kaynak konuşmalar üzerinde daha az kontrol sahibidir. Bu çeviri türünde “bellek ve not alma becerileri öne çıkar ve genellikle bu konuda eğitim almamış ya da deneyimsiz çevirmenler tarafından yapılması tercih edilmez” (Gile, 2001: 362). Ardıl çeviri diyalog çevirisinin yapıldığı her tür ortamda gerçekleştirilir, bunun yanı sıra konferans ve diplomatik temaslar gibi resmi ortamlarda daha fazla tercih edilir.

Ardıl çeviride, çevirmenin konuşmacılarla aynı mekânda bulunması ona çok zorunlu olduğu zaman konuşmacıya bazı şeyleri tekrar ettirmek, not alma yöntemi sayesinde anlamsal bütünlükten kopmamak ve konuşma temposunu ayarlamak gibi bazı olanaklar vermesi diğer çeviri türlerinde görülmeyen kazanımlardır.

Bu kazanımların yanında, ardıl çeviri yaparken çevirmenin her zaman not alma şansı olmayabilir. “Bazen dalgınlık, yorgunluk, stres, hüzn gibi etkenlerin etkisiyle çevirmen, çeviri esnasında iletiyi bütünüyle ya da kısmen kaçırabilir. Dahası, aldığı notları çözümleyip anlamlandırmakta dahi zorluk çekebilir” (Gürçağlar, 2011: 68-69). Bu tür durumlarda, anlamsal bütünlüğün en az kayıpla atlatılması sağlanmalı ve iletişimin devamlılığı korunmaya çalışılmalıdır. Bu nedenle, ardıl çevirinin yalnızca not alma yöntemi kullanılarak yapıldığını söylemek de tam olarak doğru olmaz. Diğer sözlü çeviri türlerinde olduğu gibi ardıl çeviride de sözlü iletişim ön plandadır. Bellek kullanımının, bu çeviri türü için olmazsa olmazlardan biri olduğunu belirtmek gerekir.

2.4.3. Andaş Çeviri

Bu sözlü çeviri türünde çevirmen, konuşmacının konuşmasıyla aynı anda çeviri yapar. Aslında aynı anda gerçekleştirildiği düşünülen bir sözlü çeviri türüdür.

Ülkemiz çeviri ortamında daha çok “simültane”, “eşzamanlı”, “eşanlı”, “anında” ya da “andaş (Doğan, 2009: 50)” çeviri terimleri kullanılır. Bu sözlü çeviri türü için “*andaş çeviri*” terimi, içeriği yansıtmaması ve terim özelliklerini taşıması bakımında uygun bulunur; “*anı paylaşılan*” anlamı verir; bunun yanı sıra, “*eşanlı*” sözcüğü de bu özelliklere sahiptir; ancak “*andaş*” sözcüğü, aynı zamanda “*ardıl*” sözcüğü ile ses uyumu ortaya koyar. Bu açıdan “*andaş*” sözcüğünün diğerlerine göre daha uygun olduğu düşünülür.

Andaş Çeviri, sözlü çeviri çalışmaları kapsamında araştırmalara en çok konu olan ve incelenen sözlü çeviri türüdür. Genel itibariyle bir çeviri kabininde yapılır. Çevirmen kulaklıkla konuşmayı dinlerken mikrofonla çeviri yapar. Çeviri, toplantı salonunda dinleyicilere özel bir donanımla, kulaklıklardan yayımlanır.

“Andaş çeviri bilişsel yükü yoğun bir çeviri türüdür. Tercümanın aynı anda konuşmacıyı dinlemesi, konuşmacının sözel olmayan ifadelerini görsel olarak takip etmesi ve uygun biçimde yorumlaması, işitsel olarak gelen bilgileri bilişsel süreçlerle anlayıp yorumlaması ve çevirmesi gerekir. Tercüman, çeviri sırasında kendi ses tonu, vurgu, sözcük seçimi ve dilbilgisi açısından özdenetim yapmak zorundadır” (Herbert, 1952: 85). Bazı konuşmaların metni çevirmene verilebilir. Bu durumda çevirmen konuşmacıyı dinlerken bir taraftan da elindeki metni takip edebilir ve *kısmen bakarak çeviri* denilen bir çeviri tekniğinden yararlanabilir. Andaş çevirinin gerçekleşebilmesini mümkün kılan teknik donanımın (mikrofon, kulaklık vs. gibi) yerini yavaş yavaş özellikle ses ve görsel veri aktarımı alır. *“Andaş çevirinin önemi, teknik olanaklar ve çevirmenlerin deneyimleri arttıkça artar”* (Kearns, 2009: 284). Andaş çeviri uygulaması arttıkça, çevirilerin niteliği ve nitelik beklentisinde önemli bir artış söz konusu olur.

Andaş çevirinin yapıldığı ortam çok önemlidir. Çünkü insan belleğini fazla zorlar ve ortalama zihinsel yükün çok üzerinde bir edinç gerektirir. Bu nedenle yapıldığı koşulların uygun olması gerekir. Söz konusu insan olunca çeviri sürecini etkileyen etkenler, günden güne, durumdan duruma değişebilir ve çevirmenin edincini olumsuz etkileyebilir. Buna ek olarak teknik donanımlardaki yetersizlikler de çeviriyi olumsuz etkileyebilir.

1953 yılında kurulan *Uluslararası Konferans Çevirmenliği Derneğinin (AIIC: Association Internationale des Interprètes de Conférence)* en önemli çabası baştan beri sözlü çevirinin niteliğidir. AIIC yoğun olarak çalışma koşullarının iyileştirilmesi için çalışır. Örneğin; Uluslararası Standartlar Teşkilatı ile yapılan ortak bir çalışma sonucunda, sözlü çeviri kabinlerinin ölçütleri tespit edilir: *ISO 2603 standartları sabit kabinler için, ISO 4034 standartları ise taşınabilen kabinler için geçerlidir* (Kurz, 2001: 395).

Andaş çeviriden ve kabin standartları ile yaşanan sorunlardan bahsederken, bu sıkıntıların yaşanılmayacağı düşünülen özel bir tür de fısıltı çevirisidir. Bu çeviri de konuşmacıyı dinleyerek aynı anda çevirmeyi içerir, ancak kabinsiz ve özel donanımsız olarak gerçekleştirilir. Çevirmenler az sayıda dinleyicinin arkasında ya da arasında oturarak çeviriyi fısıltıyla, diğer katılımcıları rahatsız etmeyecek şekilde andaş çeviri kullanarak yaparlar. Özellikle sözlü çeviriden ve tercümandan bahsederken şu iki özel alan hakkında da bilgi verilmesi gerekir: *Konferans Çevirmenliği ve Toplum Çevirmenliği*.

2.4.3.1. Konferans Çevirmenliği

Sözlü çeviri, günlük yaşamın birçok alanında gereksinim duyulan bir çeviri türüdür. Özellikle andaş çevirinin yaygın olarak kullanıldığı konferans çevirmenliği tercümanlık mesleği içerisinde özellikle üzerinde durulan bir meslek türüdür.

“Konferans çevirmenliğinde katılımcılar genellikle uzmanlık konularında uzun konuşma ve sunumlar yapar” (Hermans, 2007: 72). Bu ortamlarda en çok başvurulan çeviri türü andaş çeviridir. Andaş çeviri konuşma ile hemen hemen aynı anda yapıldığı için süre kaybını önler, ayrıca her iki dili bilen katılımcıları çeviriyi dinleme zorunluluğundan kurtarır. Az katılımcı ya da eğitim semineri gibi etkileşimli olması gereken konferans ortamlarında ardıl çeviriden de yararlanılabilir. Bir konferans ortamında sözlü çeviri yapan bir çevirmenin aktardığı iletiler hem konuşmacıyı hem de dinleyenleri etkileyebilir. Çoğu zaman tercümanın anında iletişim sağlaması, dinleyicilerin sorduğu soru ya da yaptıkları yorumların konuşmacının yaptığı konuşmayı değiştirmesine, genişletmesine ya da daraltmasına neden olabilir. İşte bu nedenle *“çeviri yoluyla*

sağlanan iletişim, doğrusal olmaktan çok döngüsel olarak düşünülebilir. Çeviri süreci doğrusal bir şemayla ifade edilemeyecek denli çok yönlü ve çok eyleyenlidir” (Kurz, 2001: 401). *Türkiye Konferans Tercümanları Derneği*, sözlü çeviri alanında bugün Türkiye’de mevcut olan tek dernektir. Dernek, 2010 yılında, İçişleri Bakanlığının onayıyla bu adla anılır. Derneğin amacı:

- Konferans tercümanı olarak çalışanların bir araya gelmesiyle mesleğin ülke çapında tanınmasını sağlamak,
- Çalışma koşulları ve meslek kurallarıyla ilgili uluslararası standartlara uygun ilkeleri yerleştirmektir (<http://www.tktd.org>).

Çevirmenler, konferansta konuşulan dillerin tümünü bilmiyor olabilir. Bu durumda dolaylı çeviri yapılır, diğer bir deyişle bu dili bilen bir çevirmen diğer çevirmenlerin anladığı bir dile çeviri yapar ve onların bu dilden yararlanarak kendi çalışma dillerine çeviri yapmasına aracı olur. Bu uygulamaya da “*dolaylı çeviri*” (*relais*) denir.

2.4.3.2. Toplum Çevirmenliği

Günümüzde sözlü çeviri araştırmacılarının üzerinde en fazla durdukları alan andaş çeviridir. Ancak gerçekleştirildiği ortamların toplumsal açıdan ilginç ve önemli olması nedeniyle toplum ve mahkeme çevirmenliği de son yıllarda giderek artan bir ilgiyle ele alınır. Özellikle “*devletin resmi kurumlarıyla bireyler arasındaki iletişimde çeviriye gereksinim duyulan okullar, hastaneler, devlet daireleri, gümrük ve pasaport kontrol noktaları ya da emniyet merkezleri gibi ortamlar yapıldığı yerler*” (Edwards, 1995:192) arasındadır.

Toplum çevirmenliğinde en fazla kullanılan sözlü çeviri türleri diyalog çevirisi ve ardıl çeviridir. Bununla beraber zaman zaman fısıltı çevirisine de başvurulur. Bu ortamların her birinde çevirmenlerden istenen uzmanlık ve nitelikler farklıdır. Ama ülkemizde toplum çevirmenliği alanında herhangi bir sertifikalandırma süreci yoktur.

Bu sözlü çeviri türleri arasında ardıl çeviri, kullanım şekli ve uygulama alanı olarak diğerlerinden ayrılır. Ardıl çeviri ve türleri, ayrıntılı olarak bir sonraki bölümde incelenmektedir.

III. BÖLÜM
ARDIL ÇEVİRİ VE TÜRLERİ

Ardıl çeviri, konuşmacı, tercüman ve dinleyiciyi yüz yüze aynı ortamda buluşturur. Bu ortamda ardıl çevirinin uygulanması, iletişimin anlamsal olarak iletilmesini gerektirir. Ayrıca bu iletişim sırasında not alma tekniği haricinde özel bir araç-gerece ihtiyaç duyulmaz. Yalnızca günümüz şartlarında, büyük salonlarda tercümanın sesinin daha rahat ulaşması için mikrofona ihtiyaç duyulabilir.

3.1. Ardıl Çevirinin Tanımı ve Uygulanması

Ardıl çeviri genel olarak, tercümanın konuşmayı dinlerken önemli bilgileri not alması ve daha sonra konuşmayı erek dile çevirmesi olarak tanımlanır.

Snell-Hornby (1998: 304), ardıl çevirinin “*sözlü çevirinin en doğal türü*” olduğunu belirtir ve uzun süre meslek olarak değil, daha çok bir yabancı dile kısmen hâkim olan insanlar tarafından uygulandığını ifade eder. Ardıl çeviri, 20. yüzyıldaki kurumsallaşma ve yoğun olarak uluslararası organizasyonlarda kullanılmaya başlamasıyla düzenli bir çeviri türü olarak gelişir ve konferans çevirmenliğinin de gelişmesine katkı sağlar.

Seleskovitch (1988: 32), ardıl çeviriyi şu şekilde tanımlar: “*Ardıl çeviri esnasında bitmiş konuşma parçaları bir kaç saniye (bir düzine sözcük) ile bir kaç dakikalık (yüz ila bin sözcük arasında) süre zarfında sonradan sözlü olarak çevrilir*”.

Kautz (Tosun, 2006: 187) ise ardıl çeviriyi “*konuşucunun konuşmasına çeviri için ara vererek sürdürdüğü ve aralıklarla sürdürülmesi gereken çeviri etkinliği*” olarak tanımlar. Konuşucu ve çevirmen aynı ortamda ve yan yana ya da çevirmen konuşucuların arkasında ya da arasında bulunur. Birbiriyle temas ve iletişim halindedir. Çevirmen tümce ya da tümcelerin bitmesini bekleyip sıra kendine gelince çevirisini yapar.

Ardıl çeviri sürecinde kaynak metnin ardışık ve parça parça aktarıldığı ve erek metnin kaynak metnin parçalarına paralel olarak üretilmediği belirtilir. Bu çeviri türünün gerçekleşmesinin temelinde tercümanın bilgi birikimi ve sunum esnasında aldığı notların yattığı da vurgulanır.

Chernov, Feldweg, Lederer, Seleskovitch, Le Feal gibi birçok tercüman ve yazar, konuşma içeriğinin anlaşılabilmesi için en önemli koşulun önbilgi olduğunu düşünürler.

Bilgiyi anlayabilmek, kontrol edebilmek ve zihinde tutabilmek için önceden var olan bilgiyle birleşmesi ya da en azından başka bilgilerle ilişki kurması gerekir. Önbilginin eksikliğiyle beraber ifade kalıpları da eksik olacağından çevirinin gerçekleşmesi neredeyse mümkün değildir. Seleskovitch (1988: 51), bu önbilginin eksik olması durumunda aktarılan bilginin zaten algılanamayacağını söyler.

Ama her bir yazar önbilginin önemini bu ölçüde vurgulamaz. Örneğin Snell-Hornby (1998: 305), önbilgiyi “*tercümanın işlem kapasitesini belirleyen bir etken ya da sözlü çeviri sürecini tanımladığı süreçlerin bir parçasını belirleyen bir ölçüt*” olarak görmez.

Bunun yanında, ardıl çeviri yalnızca konuşmacıdan aktarılan bir çeviri türü olarak sınırlandırılmaz. Tercüman konuşmacıdan metni daha önce alarak, konuşmacıyı izlerken önündeki metni izleyerek çeviri yapabilir, ya da konuşmacı olmaksızın kendisine verilen yazılı metinden çeviri yapabilir. Kalina (1998: 25) da bu konuya şöyle değinir: “*Yazılı bir metinden de ardıl çeviri yapılmaktadır, metin bazen konuşmanın hemen öncesinde tercümana verilir, bazen de konuşmacı okumasını bitirdiği kâğıdı tercümana vererek ardıl çeviri yapmasını talep edebilir, tercüman da ya kâğıda bakarak çevirisini yapar ya da duyduklarını kâğıdı kullanmadan hemen aktarır.*” Bazı durumlarda da çevirmenlere yapılacak olan konuşmanın önceden çevrilmiş olan erek metni verilerek bunu okuması istenebilir, tabi ki bu durumlarda sözlü çeviriden bahsetmek çokta doğru olmaz.

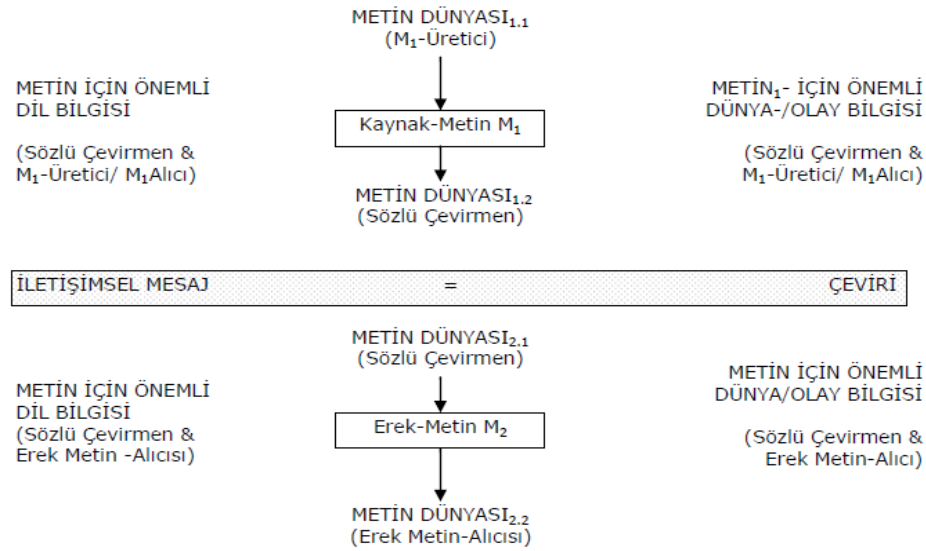
Yazılı metinden yapılan çevirinin ardıl çeviri olduğu konusu da tartışmalıdır. Bize göre, bu tür, ardıl çeviri türüdür. Kalina da aynı görüştedir, ama Kalina’dan farklı olarak Van Hoof (Pöchhacker, 1998: 301), yazılı metinden sözlü çeviri türünü “*ardıl çevirinin en modern türü*” olarak tanımlar ve yazılı metinden yapılan ardıl çevirinin tam olarak kabul edilemeyeceğini belirtir.

Ardıl çeviri, konuşmacıyla aynı anda gerçekleştirilmez. Bu nedenle, konuşmacının okuduğu kâğıdı tercümana vermesi ve tercümanın bu kâğıda bakarak çeviriyi yapması daha kullanışlı ve anlaşılır olabilir.

3.2. Ardıl Çeviride İletişim Modeli

Sözlü çeviri aracılığıyla gerçekleşen iletişim durumunda, metin üreticisi ve gerçek metin alıcısı arasında tercüman girer. Tercüman bu iletişim modelinde konuşmacının gerçek alıcısı değil, sadece iletişimi sağlayan aracı konumundadır.

Ardıl çeviri de bir sözlü çeviri türü olduğundan tercüman, gerçek metin üreticisinin duygu ve düşüncelerini bu aracılık yapma işlemi sırasında en az kayıpla gerçek metin alıcısına aktarmalıdır. Bu aktarma işleminde kaynak metnin anlamsal aktarımı önemlidir.

Şekil 2: Sözlü Çeviri Sürecinde Metin Anlama ve Metin Aktarma (Kalina, 1998: 109).

Yukarıda (şekil:2), sözlü çeviri sürecine bağlı koşullar altında gerçekleşen anlama ve aktarma süreçleri görülür. Bir metin üreticisi bir (M1) metin dünyası inşa eder, bunun temeli üzerine de (M1) metnini kaynak metin olarak üretir. Sözlü çeviri iletişim durumunda tercüman (M1)'in alıcısıdır ama gerçek alıcısı değildir. Bunun üzerine metnin gerçek alıcısı olmadığı halde tercüman, metin amaçlı dünya ve dil bilgisi temelinde kendine bir metin dünyası (zihinsel model) (MD1.2) kurar. Bu onun anlama sürecinin bir parçasını oluşturur. Eğer tercüman metni anladıysa, bir metin üreticisi olarak (M1) temeline dayanan bir erek metin üretir. Bunun için tekrardan kaynak metne

dayanarak erek dil odaklı bir metin dünyası (MD2.1) inşa eder. Bu temel üzerinde metin odaklı dünya hakkında ve erek metin alıcısının erek dil bilgisi hakkında tahmin yürütür ve erek metnini (M2) bu tahminler doğrultusunda hazırlar. Erek dil alıcısı (M2) erek metnini anlar ve bu metin üzerinden metin dünyasını (MD2.2) oluşturur.

Kalina'nın bu sözlü çeviri iletişim modeli birkaç ufak ayrıntı dışında hem ardıl çeviri hem de andaş çeviri için geçerlidir. Her iki sözlü çeviri türünde de çevirmen kaynak metnin sunulmasıyla duyduklarını daha önceden geliştirdiği anlama stratejilerine dayanarak incelemeye, anlamlarına ayırıştırmaya ve erek metni üretmeye başlar.

Bu modeli ardıl çeviri türünü ele alarak baktığımızda sürecin ilk aşaması olan alımlama sürecinde (anlama ve kaydetme) tercümanın kaynak metnin sunum süresine zamansal olarak bağlı olduğu ve bu sürece hiç bir şekilde etkisi bulunmadığı görülür. Bu sözlü çeviri türünde tercüman anlamaya başladığı andan itibaren notlar almaya başlar ve sürekli olarak metnin bütünlüğüne ve iç tutarlığına dikkat etmek zorunda kalır. İkinci aşama olan üretim aşamasında ise tercüman konuşma hızı bakımından konuşmacıya bağlı olmasa da, kaynak metnin bütün ayrıntılarını yeniden anlatmak için konuşmacıdan daha fazla süre kullanması beklenmez; birçok durumda zamanı fazla kullanmaması, gereksiz ayrıntıları dile getirmemesi beklenir. *“Erek metni üretmeye başlamadan önce metinden anladıklarından ve zaten söyleyeceklerinden yola çıkarak bir metin dünyası hazırlar. Artık erek dilde üreteceği metnin planlamasına ve sunumuna yoğunlaşabilir”* (Kalina, 1998: 111). Alımlama ve üretim aşamalarının ayrı olmasından dolayı ardıl çevirinin aktarılan (çevrilen) iletişimdeki bütün zorlukların değil de, sadece bir kısmını içerdiği söylenebilir.

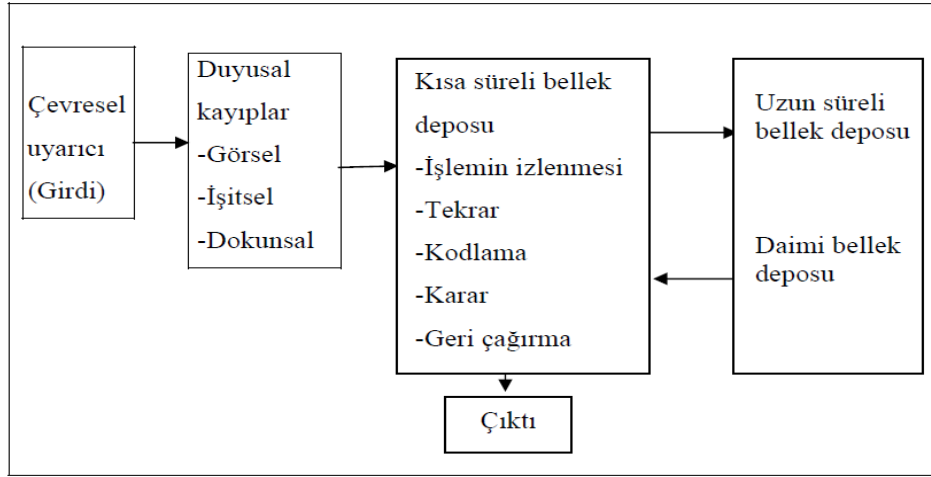
3.3. Ardıl Çeviri ve Bellek

Zihinsel etkenler, sözlü çeviri sürecinde en önemli öğelerden biridir. Bu etkenler, ardıl çeviride bellek eğitiminin önemli olduğunu gösterir.

James (Moser-Mercer, 1997: 140), “The Principles of Psychology” başlıklı eseriyle bellek araştırmalarının temelini oluşturur. Belleği “birincil bellek” ve “ikincil bellek” olarak ayırır. “Birincil bellek” yaşanan andaki dikkati ve düşünce akışını oluşturan bilgileri, “ikincil bellek” ise daha önceden olmuş olayların bilgisini saklar.

James'in bakış açısı daha sonra 1968 yılında Atkinson ve Schiffrin'in 'kısa süreli ve uzun süreli bellek' modeline yansır. Atkinson ve Schiffrin Modüler Bellek Modeli'nde, "kısa süreli bellek", "uzun süreli belleğe" geçmeden önce bilgileri geçici bir süre saklayan depo gibi düşünülür.

Atkinson ve Schiffrin'in modeline göre dışarıdan gelen çevresel uyarıcılar (girdi), öncelikle işlemde geçerek çözümlenir ve birkaç yüz milisaniye içinde görüntü olarak iz bırakır. Bu izler de uzun süreli bellekte daha önce kodlanmış bilgilerle karşılaştırılarak sınıflandırılır, tanımlanır ve daimi olarak saklanacakları uzun süreli belleğe aktarılır. Uzun süreli bellekten bilginin çabuk geri çağırılması için derin izlerle oraya kodlanmış olması gerekir. Atkinson ve Schiffrin'a (Moser-Mercer, 1997: 141) göre, "kısa süreli bellek uzun süreli bellek arasındaki bilgiyi saklayabilmek ve ulaşabilmek için zihinsel tekrar, kodlama, karar verme ve geri çağırma işlemleri ardına gerçekleşir". Ancak, Atkinson ve Schiffrin Modüler Bellek Modeli'nde bilginin, uzun süreli bellekte saklanmadan önce kısa süreli bellekten geçmesinin şart olmadığı ve bellek dizgesinin modüler biçimde işlemediği daha sonra ortaya çıkar.

Şekil 3: Atkinson ve Schiffrin Modüler Bellek Modeli

Atkinson ve Schiffrin Modüler Bellek Modeli'nde kısa süreli belleği yalnızca geçici bir depo olarak gören anlayış, sinirdilbilimsel araştırmalarla yerini bilginin işleme anında tutulduğu bir geçiş belleği görüşüne bırakır. Buna "çalışma belleği" ismi verilir.

Baddeley'in (2003: 142) Çalışma Belleği Modeli'ne göre, çalışma belleğinin bir merkezi yürütme sistemi vardır ve bu sistem dikkat dizgesini idare eder. Dikkat dizgesi de hizmet dizgelerine bağlıdır. Bunlardan biri görsel-uzamsal bilgileri işlemekten ve saklamaktan sorumlu olan “*görsel-uzamsal bölüm*”dür. Diğer hizmet dizgesi ise, “*sesbirimsel işlem kavisi*”dir ve işitsel bilgileri işlemekten ve saklamaktan sorumludur. Bu modele göre, görsel ve uzamsal bilginin anımsanması için bellekte “*taslak defteri*” gibi bir formatta; işitsel bilginin de bellekte “*sesbirimsel işlem kavisi*”ne girerek canlı tutulması gerekir.

Tercüman, erek dilde iletiyi tekrar üretene kadar, çalışan bellek bilgi birimlerinin sürekli akışıyla çok yüklenir. Ardıl çeviride, ileti erek dilde aktarılmadan önce, sözcüklerin bellekte kalabilmesi için zihinsel devirden geçirilmesi gerekir. Ancak, uzun sözcükler bu devir işlemi sırasında daha uzun süre kullanılırlar. Bu da çeviri başarısını etkiler.

Toplantıdaki iletişimden tercüman sorumludur. Bu sorumluluk ve çaba, başlı başına bir stres kaynağıdır. Ayrıca, tercüman, gelen bilgileri akılda tutma, işlemekten geçirip iyice değerlendirerek anlama, bu anlamı akılda tutma, “*terim ve tüm ifadelerin anında karşılıklarını bulma, duyarak elde ettiği bilginin yanı sıra ekrandan okuyarak ya da çevreden görerek elde ettiği bilgileri aynı anda değerlendirme ve diğer dildeki karşılıkları açısından ele alma, belki o arada kendisine yardımcı olsun diye yeni gelmekte olan bir başka bilginin notunu alma ya da çalışmak için çıkardığı terimler listesinden, o anda geçen terimin diğer dildeki karşılığını bulma*” (Doğan, 2009: 122), dilinin kurumması, boğazının gıcıklanması gibi diğer iç yaşantılarla uğraşırken konuşmacının mikrofonu iyi kullanamamasından kaynaklanan ses azalmalarının süreci etkilemesine izin vermeyerek, duyduklarından duyamadıklarını kestirme gibi ek işlemlere girişme ve bütün bunları içsel süreçlerde yaşarken dinleyiciye düzgün bir sesletim ve ses tonlamasıyla, anlaşılabilir ve aslına sadık çeviriler (anlamsal düzeyde) sunabilme ile ilgilidir.

Bunlara ek olarak tercümanın, dinleyici gibi istediği yerde kendini dinlendirme şansı yoktur. Anlayamadığı bir şey olduğunda onu dikkate almama hakkı da yoktur. Anlamak ya da o anda anlamadığını en kısa sürede bağlamdan çıkarıp bir iki tümce sonra

düzenlemek zorundadır. Bu noktada devreye strateji kullanımı girer. İşte bellek, bu yüzden bu meslek için kilit bir ögedir.

3.4. Ardıl Çeviri Türleri

Diğer çeviri türlerinde olduğu gibi ardıl çeviriyi de tek bir başlık altında sınırlamak doğru olmaz. Ardıl çeviri, kullanıldığı alanlara göre çeşitlendirilir. Genel olarak, bir tercümana ihtiyaç duyulan mekânlardaki kullanımlarına göre çeşitlilik gösterir.

3.4.1. İrtibat Çevirisi

Sözlü çevirinin ilk ortaya çıkışı irtibat çevirisi ile olur. “İrtibat” Fransızcada “*liaison*” sözcüğü ile karşılır. Bu tür çeviriye “*liaison*” isminin konulması ve sözcüğün Fransızca olması, başlangıçta bu tür toplantıların resmi dilinin Fransızca olmasındandır. İrtibat çevirisi daha çok diplomatik ortamda gerekir.

Gentile ve arkadaşları (1996: 13), irtibat çevirisini, oldukça geniş kapsamda ele alır ve şimdiki kullanım alanı çerçevesinde “*iş dünyası, tıp, hukuk, eğitim, kültür, turizm gibi birçok alanda farklı kültürlerin bir araya geldiği ortamlarda, çoğunlukla ardıl çeviri şeklinde yapılan çeviri türü*” olarak tanımlar.

3.4.2. İkili Görüşme Çevirisi

İki farklı dilden kişi ya da grup görüşme yapmak istediğinde, çevirmen onların arasında durur ve söylenenleri diğer dile aktarır. Bu çeviri masada oturarak ya da ayakta durularak herhangi bir ortamda yapılabilir. “*Bu tür çevirinin ardıl çeviri içerisindeki farkını, bir ölçüde çevrilecek metnin içerik ve uzunluğu belirler*” (Doğan, 2009: 49).

Dolayısıyla bir ardıl çeviri türü olan ikili görüşme çevirisi, not alma tekniğinin pek kullanılmadığı durumlardan biri olarak karşımıza çıkar. Çoğu zaman ön hazırlık olanağı dahi bulunamayan ve yüksek odaklanma gerektiren bir türdür.

3.4.3. Refakat Çevirisi

Çeviri hizmetine gereksinimi olan kişi ya da kişilerin sabit bir ortamda bulunmadığı durumlarda, örneğin, “*yabancı ülkelere diplomatik ya da iş seyahatleri yapanlara ya da yabancı ülkelere aynı amaçla gelenlere, çevirmenin yanlarında refakat ederek, iletişim gereksinimi doğduğu anda çeviri hizmeti vermesini amaçlayan çeviri türüdür*” (Thiéry, 1990: 49). Çevirmen bu kişilerin her yerde yanındadır ve onlara eşlik eder; gerektiği anda hemen devreye girerek o kişinin dili ve kulağı olmak durumundadır.

Refakat çevirisi kaynaklarda, ardıl çevirinin küçük gruplara yapılan türü olarak ortaya atılan bir terimdir. Not almak gerekemeyebilir ama yine de tetikte olmakta yarar vardır.

3.4.4. Mahkeme Çevirmenliği

Mahkeme çevirmenliği, toplum çevirmenliğinin bir alt dalı olarak kabul edilir. Mahkeme ve benzer yargı kurumlarında gerçekleştirilir. Türkiye de dâhil olmak üzere bazı ülkelerde kişinin mahkemede çevirmen talep etme hakkı vardır ve bu hak Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Amerika İnsan Hakları Sözleşmesi gibi birçok uluslararası insan hakları sözleşmesinde tanınır.

Mahkeme çevirmenliğinde genellikle sözcüğü sözcüğüne çeviri stratejisi tercih edilir. Bunun nedeni “*hukuki sonuçları nedeniyle tarafların ağızlarından çıkan sözlerin en yakın karşılıklarıyla anlaşılması gereğidir*” (Edwards, 1995: 1). En stresli çeviri türlerinden biridir ve *anlam çevirisinden ziyade sözcüğü sözcüğüne çeviri* tercih edilir.

3.4.5. Medya Çevirmenliği

Günümüzde sözlü çevirinin yaygın olarak uygulandığı ortamlardan biri de televizyon programlarıdır. Yabancı haber kaynaklarının ve konukların çevirisi için bazen andaş çeviriden yararlanır. Televizyon kanallarında andaş çeviri, stüdyonun içine kurulan bir kabin ya da genellikle uygun bir masa ve kulaklık donanımı ile yapılır. Ancak sohbet programlarında yabancı konukların çevirisinde genellikle ardıl çeviri gerçekleştirilir.

Medyada, “resmi ortamlarda gerçekleştirilen konferans çevirmenliği türü haricinde genellikle ardıl çeviri kullanılır. Bunun nedeni ise, daha anlaşılır ve akıcı bir diyalogun sağlanmak istenmesidir” (Gürçağlar, 2011: 74). Televizyon yayınlarına ek olarak radyo yayınlarında da çeviri yapılması söz konusu olabilir, ancak radyoda daha çok tercih edilen çeviri türü de ardıl çeviridir.

3.4.6. Futbol Çevirmenliği

Diğer çeviri türlerinden farklı olarak spor çevirmenliği, çağdaş kültürün en önde gelen ve yer yer siyasetçilerin dahi önüne geçen, iletişimde fazlasıyla ihtiyaç duyulan bir türdür. Ardıl çevirinin en sık görüldüğü alanlardan biridir.

Futbol çevirmeni, futbolcu, teknik adam, kulüp başkanı, vb. birçok yabancı kişiyle iletişimi sağlar (<http://www.dragosfer.com/sozlu-ceviri-2/>).

3.4.7. Telefonla Sözlü Çeviri

Telefonla sözlü çeviri ABD’de 1989’dan beri telefon şirketi tarafından kendine özel bir sistemle ve bünyesindeki çevirmenlerle 140 dilde 24 saat sağlanan bir hizmettir; “özellikle iş dünyasında ve acil sağlık durumlarında başvurulmuş bir çeviri türüdür; dakika hesabıyla kredi kartı ödemesi ile gerçekleştirilir” (Doğan, 2009: 50).

Ülkemizde henüz böyle bir özel sistem bulunmaz; gereksinim duyulduğunda ancak çevirmenin telefon görüşmesini ikili görüşme çevirisi gibi yapmasıyla gerçekleştirilebilir.

3.4.8. Tümce-Tümce Sözlü Çeviri

Ardıl çevirinin özel bir türünü “tümce-tümce sözlü çeviri” türü oluşturur. Ama bu özel tür sözlü çeviriyi fazla sözcüğe bağlı kılar ve genel bakışı kavramayı engeller. Bu nedenle, bu sözlü çeviri türü bazı çevirmenler tarafından kabul edilirken bazıları tarafından kabul edilmez.

“Sözlü çevirinin bu türü konuşmacılar tarafından talep edilir; çünkü bu sayede düşüncelerini her seferinde açık bir şekilde tekrar tekrar dile getirebilme olanağına sahip olurlar ve aynı zamanda dinleyicilerinin verdikleri tepkiyi gözlemleyebilirler” (Kalina, 1998: 24). Dinleyiciler için de bu çeviri türü arzu edilebilir; çünkü bu sayede uzun süre ara vermeden konuyu dinleyebilir, konunun tamamını kavrayabilirler. Diğer bir yandan da konuşmacının sunduğu görüşleri, fikirleri daha kolay inceleyebilir ve not edebilirler.

Hermann (2002: 18), tümce-tümce sözlü çeviriyi “*özel bilgiler ve not alma tekniğini gerektirmediği*” için oldukça kolay bir tür olarak tanımlar. Bu türü olumlu karşılayan tercümanlar uzun soluklu, karmaşık, fazla ayrıntılı açıklamaları olan ve her türlü detayın ve ince ayırımın öne çıktığı konuşmalarda faydalı hatta yararlı olduğunu belirtirler. Ama buna rağmen tercüman bu çeviri türünde metnin geneli üzerinde bir bakış açısına sahip olamaz; çoğu zaman da konuşmacının sözlü çeviri için mi, yoksa konuşması bittiği için mi ara verdiğini anlayamaz.

Gereksinimlerden doğan bu ardıl çeviri türlerinde genel olarak, tercümanın anlaşılır olması ve iletinin anlamsal bütünlüğü bozulmadan alıcıya aktarımı sağlanır. Bu aktarım sırasında kullanılacak ardıl çeviri yöntem ve teknikleri bir sonraki bölümde incelenmektedir.

IV. BÖLÜM

ARDIL ÇEVİRİ YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

Ardıl çeviri ve türlerinin gerçekleştirilmesi için tercümanın, güçlü bir bellek, not alma becerisi, hitap yeteneği ve sözlü dile tam hâkimiyet sahibi olması gereklidir. Bunun için de tercüman, etkin yöntem ve tekniklere ihtiyaç duyar.

4.1. Ardıl Çeviride Not Alma Tekniği

İnsan, iletişiminin yaklaşık %90'ını sözel olarak gerçekleştirir ve bu iletişimin ancak yarısı kısa bir süre sonra hatırlanabilir. Genel olarak sözcüklerin ya da tümcelerin hatırlanması için kullanılan not alma tekniği, ardıl çevirinin ayrılmaz bir parçasıdır.

“Not alma, etkili bir anlamlandırma stratejisidir” (Doğan, 2009: 125). Bilginin kazanılmasından kullanılmasına ve değerlendirilmesine kadar pek çok işlevi içerisinde barındıran not alma tekniklerinden yararlanmak, ardıl çeviri sürecinde bireye önemli katkılar sağlar.

Ardıl çeviri, sözlü çeviri türünün en eski türüdür ve uygulanmaya başlandığı zaman sözlü çeviri kabinleri yoktur. Bu nedenle, tercümanların bu eylemi gerçekleştirebilmelerine yardımcı olması açısından not alma tekniği geliştirilir. *“Ardıl çeviri sürecinin bir parçasını alınan notlar oluşturur ve bu notlar tercümana aktarım aşamasında büyük kolaylık sağlar”* (Seleskovitch, 1975: 45). Tercüman not alma tekniği yardımıyla çok uzun konuşmaları dahi sorunsuz çevirebilme olanağına sahiptir. Bu nedenle, not alma tekniğinin ardıl çevirinin ayrılmaz bir parçası olduğunu söylemek doğrudur.

Seleskovitch (1988: 36), *“ardıl çevirinin önkoşulunun tercümanın söyleneni anlaması ve aklında tutabilmesi”* olarak vurgular ve akılda tutma ile sözcüğün kendisini değil ifadenin anlamını kasteder. Bunun için *“sözlü çeviride anlamın ve zihnin bir birinden ayrılamayacağını; birinin diğerine bağlı”* olduğunu söyler (Seleskovitch, 1988: 38). Ardıl çeviri esnasında tercüman söylenenin tamamını aklında tutamayacağı ve dolayısıyla tam olarak diğer dile aktaramayacağı için konuşma esnasında notlar alır. Tercümanın aldığı bu notlarla erek dile aktarım sırasında oluşabilecek kayıplar önlenir.

Ilg (1988: 11), bütün araştırmacıların, “*not alma sisteminin bireyselleştirilmesi gerektiğine*” işaret eder. Alınan notların metnin parçaları arasındaki metin yapılarını ve bağlantılarını öne çıkarması gerektiğini belirtir ve bunların “*anlamlı, belirgin, mantıklı bölünmüş ve ekonomik*” olması gerektiğini ifade eder. Ilg (1988: 15), “*etkililik*” ve “*kısalık*” prensiplerinin not alma tekniği üzerine yapılan açıklamalardaki en küçük ortak paydayı oluşturduğunu ifade eder.

Seleskovitch (1988: 40), not alma tekniği çerçevesinde “*etkililik*” ve “*kısalığın*” ne anlama geldiğini şu şekilde açıklar:

“Etkililik ve kısalığın temel ilkesine göre, olabildiğince kısa sürede, az ve iyi okunabilen notlar alınması gerekir. Burada önemli olan, farklı alanlardaki kısaltmaların, simgelerin, ok işaretlerinin, stenografik işaretlerin, tek tek harfler ve işaretlerin yazma eyleminin gerektirdiği zamanı en aza indirebilmektir.”

1991 yılında, Gile (1998: 84) ISIT’de 14 öğrenci üzerinde yaptığı çalışmada, not almanın dinlediğini anlamadaki etkisini araştırır. Deney grubundaki deneklerin dinledikleri konuşmadaki özel isimleri ve sayıları not almalarına izin verilmez. Kontrol grubundaki denekler ise istedikleri gibi not alırlar. Denekler ardıl çeviri yaptıktan sonra, deneklere isimleri doğru hatırlayıp hatırlamadıkları sorulur. Araştırmanın sonuçları, eğitimlerinin başındaki sözlü çeviri öğrencilerinin not alırken kaynak dili yeterince dikkatli bir şekilde dinleyemediklerini gösterir.

Bundan dolayı, “*ardıl çeviri eğitim sürecinde önce bellek kullanma becerisinin oluşturulması gerekir*” (Doğan, 2002: 176). Bu, iki şekilde gerçekteştirilir:

1. Konu alanı hakkında bilgilenme sağlanır ve bilinenler üzerine bilinmeyenler eklenir.
2. Konu alanı hakkında bilgi edinmeden metinsel özelliklere dikkat ederek şema çıkarılır.

Bunun için de eğitim aşamasında öğrencilere doğal ortamda doldurulmuş kayıttan konuşma dinletilir ya da belirli uzunlukta paragraflar okunur ve aynı dilden ya da bu sorun oluşturacaksa istenen dilden, olabildiğince fazla ayrıntıya değinerek bilgi

aktarmaları istenir. Not alma tekniği, ancak bellek çalışmasının yerleşmeye başlamasından sonra uygulanabilir.

Diğer yandan, iletiyi dinleme aşamasında çevirmenin not almaya çok fazla odaklanması, iletiyi kaçırmasına yol açabilir. Jones'a (1998: 43) göre, 'anlama', 'çözümleme' ve 'tekrar ifade etme' sürecinde bu aşamalar doğru yapılmamışsa, en iyi notlar dahi işe yaramaz.

Neyin nasıl not edileceği her zaman o duruma özgü etkenlere bağlıdır (metin türü, konuşmanın bilgi yoğunluğu, önbilgi, tercümanın odaklanması vb.) (Pöchhacker, 1998: 367). Bu, evirmenin kendisinin karar vermesi gereken bir konudur.

Amaç tüm iletiyi kâğıda aktarmak değil, çevirmene özel ve önemli noktaları belleğinde tutmasına yardımcı olmaktır. Ayrıntılı not almak, bu amaca hizmet etmekten çok çevirmenin iletinin esas anlamını kavramasını engeller.

4.2. Simgelerle Anlamlandırma

Kabul edilebilir bir ardıl eviri için etkili bir not alma tekniği gereklidir. Not alma tekniği kullanılırken harflerin yerine anlamların not edilmesi, etkin simgelerin kullanılması yararlı olur.

Simge kavramının not alma tekniği çerçevesinde ne anlama geldiğini Matyssek (1989: 157) şu tanımla açıklar:

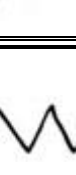

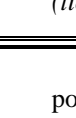

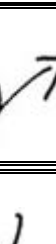

“Simge” adı altında [...] sadece her dilsel bağlamdan ve her dilsel biçimden ayrılan gösterge simgesi anlaşılmamalıdır. Simge bu ya da şu şekilde “anlam taşıyıcısı” olarak, “anlamı temsil eden” her tür anlamlandırma işaretidir [...].

evirmenin, ardıl eviri esnasında aldığı notlar, duyduğu andaki ham bilgiler değildir. Aksine kendisi tarafından yapılan anlam incelemesinin sonucudur. Diğer bir deyişle, *“tercüman duyduğu şeyi değil, söyleyeceği şeyi not eder”* (Seleskovitch, 1988: 41). Alınan notlar sadece belleği glendirmede değil, dinlerken anladığı ifadeleri aktarım sırasında da hatırlamasına yardımcı olur.

“Bellekte kayıtlı olan anlam yapıları aktarım sürecinde erek dil ifadelerinin temelini oluşturur”(Pöchhacker, 1998: 367). Alınan notlar bellekte kaydedilen anlam birimlerinin ve bağlantılarının, bir başka deyişle konuşmada geçen sayılar, özel isimler gibi öğelerin göstergeleridir. Bunlar, büyük ölçüde konuşmanın incelenmesinden ve bellekteki kayıttan çıkarılabilir.

Herbert, Rozan ve diğerleri tarafından geliştirilen not alma teknikleri ise bu yüzden “kısaltma, işaret ve simgelerden ve özellikle görsel inceleme şekillendirme” (Pöchhacker, 1998: 367-368) araçlarına dayanır.

Aşağıda, sözcüklere göre kullanılacak belirli simgelerle anlamlandırma örnekleri verilir:

conséquence (sonuç)		développement (ilerleme, gelişme)	
relation (ilişki, bağıntı)		agriculture (tarım, ziraat)	
d'accord (tamam)		environnement (çevre)	
rôle (rol)		énergie (enerji)	
succès (başarı)		commerce/trade (ticaret)	
problème (sorun)		politique (siyasi)	
répression (baskı)		démocratie (demokrasi)	

impact (<i>çarpma, etki</i>)		travail/works (<i>iş</i>)	
pays (<i>ülke</i>)		argent (<i>para</i>)	
réunion/meeting (<i>toplantı</i>)		inflation (<i>enflasyon</i>)	
industrie (<i>sanayi</i>)		déficit (<i>açık, eksiklik</i>)	
attendre avec impatience (<i>dört gözle beklemek</i>)		changer (<i>değiştirmek</i>)	
aimer / vouloir (<i>sevmek, istemek</i>)		besoin (<i>need</i>) (<i>ihtiyaç</i>)	
savoir (<i>bilmek</i>)		continuer (<i>devam etmek</i>)	
décider (<i>karar vermek</i>)		joindre (<i>birleştirmek</i>)	
proposer (<i>önermek</i>)		écouter (<i>dinlemek</i>)	
causer (<i>neden olmak</i>)		dire (<i>söylemek</i>)	

promis (söz)	P	attaquer (saldırmak)	✂
agréé/d'accord (aynı fikirde olma)	OK	merci (thanks) (teşekkür etmek)	ta
d'une part (bir taraftan)	/	toujours (her zaman)	tj
d'autre part (diğer taraftan)	/.	jusqu'à (-e kadar)	→
pour le compte (adına, namına)	b/2	désormais (bundan sonra)	→
Et caetera (etc.) (vesaire)	vs.	avant (before) (önce)	b4
récemment (son zamanlarda)	↙	moins de (daha az)	<
tout (all) (hepsi)	⊕	chacun / aucun (her biri / hiçbiri)	∇
maintenant (şimdi)	†	similaire (benzer)	=
début (başlangıç)	α	fin (bitiş)	—

Şekil 4: Simgelerle Anlamlandırma (<http://interpreters.free.fr/consecnotes/symbolexamples.htm>)

Not alırken, konuşmacının sözcüklerinden çok onun fikirlerini aktarmaya yardımcı olacak noktalara dikkat edilmesi gerekir. Bu tür simgeleri kullanmak, sözcüklerin

tamamını yazmaktan daha kolaydır ve daha çok zaman kazandırır. Ayrıca, sözcükler yerine anlamları temsil etmesinden dolayı kaynak dildeki karışıklılığı önlemeye yardımcı olur.

Bu bakımdan çevirmen, ileri düzeyde kullandığı erek dile “*unutma yoktur hatırlayamama vardır*”(Atik, 2011: 3) mantığı ile yaklaştığında gözlem gücünün önemini de keşfeder.

Not alma tekniği, tamamen bireye bağlı olarak geliştirilebilir. Bütün bilimcilerin ortak fikri, alınan notların kısa, etkili ve birbiriyle karıştırılmaması gerektiğidir. Tercümanın aldığı notlar özellikle yukarıdan aşağıya sıralanmış küçük hatırlatıcı açıklamalardan, simgelerden ya da taslaklardan oluşur. Bunların işlevi, Seleskovitch’in (1975: 82) ifadesiyle “*mendildeki düğümlere ya da tatilden anı olarak evimize getirdiğimiz midye ve denizyıldızlarına*” benzer.

Özetle, not alma tekniği, kaynak dil ve erek dil arasında kalan tercümanın kendine özgü üslubu ile şekillenen anlamsal çizgi ve şekillerdir. İletişimin odak noktasında bulunan tercümana en yakın ve anlamlı desteği sağlar.

4.3. Ardıl Çeviriye Yönelik Stratejiler

Genel olarak sözlü çeviri sürecinde metni işleyebilmek için stratejiler gereklidir. Tek dilli iletişim durumlarında kullanılan stratejilerin sözlü çeviri sürecinde yetersiz kalacağını düşünen Kalina (1998:115) iki strateji geliştirir:

1. Anlamayı Destekleyen Stratejiler
2. Erek Metin Üretim Stratejileri

4.3.1. Anlamayı Destekleyen Stratejiler

Tercümana yardımcı olacak anlamayı destekleyen stratejiler şu şekilde belirlenir:

- Bilgiyi etken hale getiren ön hazırlık safhası,
- Mantıksal çıkarım,
- Öngörme,

- Bölümleme.

Kalina (1998: 115), “bunların doğal süreçler olarak tek dilli iletişimde gerçekleştiğini, ama bu süreçlerin sözlü çeviri sürecine uygun hale getirilmesi gerektiğini” ifade eder. Tek dilli iletişimde olduğu gibi sözlü çeviride de metinlerin anlaşılması ve üretilebilmesi için bütün iletişime dâhil olanlardan dilsel ve dildışı bilgiler kullanılır. Aynı şey tercüman için de geçerlidir.

Sözlü çeviri sürecinde tercüman, zaman darlığından dolayı ihtiyaç duyduğu bilgiye anında ulaşamayacağından gerekli olan bilgiyi çeviriye başlamadan önce temin etmesi gerekir. Bunun için tercümanın görevine başlamadan önce bir ‘ön hazırlık’ yapması gerekir.

- **Ön Hazırlık Safhası:** Tercümanın çevireceği konu hakkında bilgi sahibi olması gerekir. “Tercüman bu bilgiyi bilişsel süreçlerden edinir. Edindiği bilgileri sözlü çeviri sürecinde hızlı bir şekilde etken hale getirebilir ve sürekli güncel tutabilmesi gerekir” (Kalina, 1998: 332). Bunun için tercüman, konuyla ilgili metinler, konuşma metinleri ve o alana yönelik terminolojiyi içeren uzmanlık metinlerden yararlanabilir.
- **Mantıksal Çıkarım:** Tek dilli iletişimde kullanılan bir stratejidir. Ancak sözlü çeviri sürecinde tercüman, sunum hızına, ses bozukluğuna bağlı olarak kaynak metnin bazı öğelerini algılayamayabilir. Bu durumda, iki dil arasındaki farklı kültürlerden kaynaklanan sorunların üstesinden gelebilmek için mantıksal çıkarım yapar. Bu stratejiler aynı zamanda bilgi eksikliğini kapatmak içinde kullanılabilir. Ama bu durumda kaynak metnin bağıntılı olması gerekir. Chernov (1994: 142), mantıksal çıkarımın “dilsel, bilişsel, yararçı” anlamda gerçekleştirilebileceğini vurgular.
- **Öngörme:** Bilişsel işlem süreçlerinde gerçekleşen varsayım oluşumu olarak *öngörme*, sunulması beklenen ama henüz sunulmamış kaynak dil metni öğelerine yöneliktir. Ancak oluşturulan varsayım, daha kaynak dil metni sunulmadan erek dile aktarım gerçekleştirilebileceği için sözlü çeviriye özeldir. Ardıl çeviride tercüman belirli bir risk alır ve büyük bir dikkatle erek dile aktardığı varsayımın onaylanıp onaylanmadığını takip eder. Eğer varsayım

onaylanmazsa ürettiği metni değiştirmek ya da düzeltmek zorunda kalır. Bu da bilişsel bir yük anlamına gelir (Kalina, 1998: 333). Bu stratejide öngörmeyle bir anlamda tercümanın kaynak metni duymadan erek metni üretmesi ifade edilir.

- **Bölümleme:** Bu strateji, tercümanın akılda tutma ve/ya not alma eylemlerini desteklemek için kullanılır ve erek dil ölçütlerine uygun olarak yeniden düzenlemeyi kolaylaştır (Kalina, 1998: 333). Metni alımlama sürecinde bölümleme duyulan iletinin anlaşılmasını ve zihinsel çağrışımlarının kolayca çağrılmasını, aktarım sürecinde ise erek metnin açık ve net bir şekilde alıcısına ulaşmasını sağlar.

4.3.2. Erek Metin Üretim Stratejileri

Erek metin üretim stratejileri hem kaynak metnin hem de erek metnin etkisinde kalır. Bu nedenle Kalina (1998: 117), iki erek metin üretim stratejisi geliştirir:

4.3.2.1. Kaynak Metin Odaklı Stratejiler

Ardıl çeviride kullanılan sözdizimsel biçim değiştirme (transformation) büyük bir bilişsel yüküdür. Kaynak metnin sözdizimsel karmaşıklığını gidererek üretim sürecindeki bilişsel zorlanmayı en aza indirmeye yarar. Kod aktarımı da böyle bir stratejidir, bu stratejide bilinçli sözdizimsel ya da sözlüksel değişiklikten kaçınılır. Bu stratejilere kültüre bağlı uygulanan işlemler ya da bir kaynak metnin ögesinin silinmesi işlemleri de sayılabilir. Sözdizimsel biçim değiştirme işlemlerinde, kaynak metnin bir ögesinin anlaşılmasında tümcenin yapısı değiştirilir. “*Kod aktarımı stratejisi, kaynak metnin bir ögesinin erek dilde birebir karşılığı bulunduğu durumlarda kullanılabilir*” (Kalina, 1998: 118). Bunlar özel isimler ve sayılardır. Tercüman, bu gibi durumlarda fazla bilişsel çaba sarf etmeden çevirisini gerçekleştirebilir.

4.3.2.2. Erek Metin Odaklı Stratejiler

Bellekteki bilgilere ulaşabilmek için kullanılan çağırma stratejileri ve özellikle ardıl çeviride alınan notlar erek metin üretimi için temel oluşturur. Ardıl çeviride, mesafeye yönelik kararlar üretime başlamadan önce alınır. “*Eşdeğerlilik arayışı üretim sürecinde*

gerçekleştirilebilir. Erek metinde bağlam oluşturmaya yönelik stratejiler var olan erek metin göstergelerinin temelinde uygulanır” (Kalina, 1998: 119). Üretime yönelik stratejiler olarak metin yoğunlaştırılması (biçim ve sözcük seçimi bakımından tutumluluk) ve yayılma (tekrar oranının fazlalığı) kullanılabilir. Uygun ifade şekillerinin kullanımıyla ilgili biçimsel stratejiler ve kararlar güçlüklerin üstesinden gelmek için çok az kullanılır. Aynı şey genel sunum stratejileri için de geçerlidir (sözel katılım, vurgulama, ara verme, dil dışı öğelerin kullanımı).

Bu stratejilerin sözlü çeviri için özelliği, tercümanın kaynak metinde farklı araçlarla sunulan öğelerin erek metni gerçekleştirilebilmesi için istediği öğeleri seçebilmesidir. Araştırmada ihtiyaç duyulan ve gerekli olan bilgilere ulaşılması için hazırlanan anketin istatistiksel incelemesi, bulguları ve yorumu bir sonraki bölümde incelenmektedir.

V. BÖLÜM
UYGULANAN ANKETİN
İSTATİSTİKSEL İNCELEMESİ, BULGULARI VE YORUMU

Araştırmamızın amaçları doğrultusunda hazırlanmış anket yoluyla toplanan verilerin SPSS 16 paket programı kullanılarak elde edilen bulguları ve her bir anket sorusu için elde edilen yorumlar bu bölümde incelenmiştir.

5.1. Ankete Katılan Öğrencilerin Yaş, Cinsiyet ve Sınıflarına Göre Özellikleri

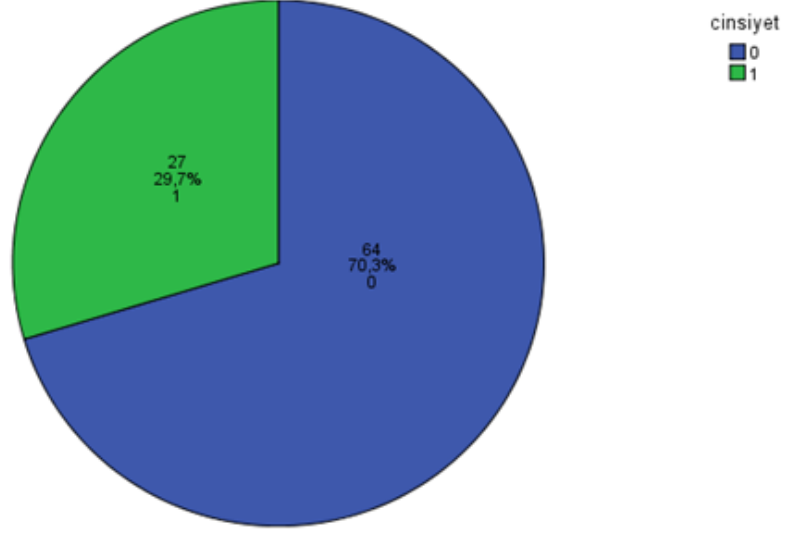
	N	%
Cases		
Valid	88	78,6
Excluded ^a	24	21,4
Total	112	100,0

Cronbach's Alpha	N of Items
,892	20

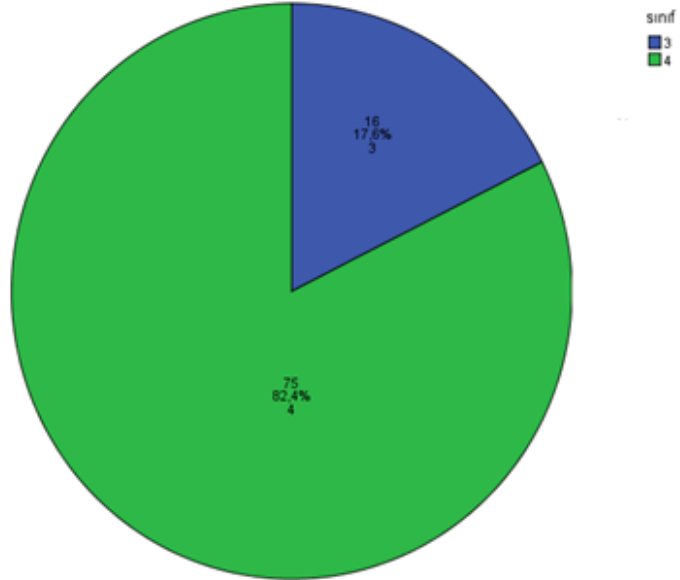
Şekil 5: Geçerlilik ve Güvenirlilik

Bu anket çalışmasına toplam 91 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin 61 (% 67.03)'ini Kırıkkale Üniversitesi Fransızca Mütercim – Tercümanlık Anabilim Dalında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. 30 (% 32.9)'unu Hacettepe Üniversitesi Fransızca Mütercim – Tercümanlık Anabilim Dalında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklemimizin 64 (% 70.3)'ünü kız, 27 (% 29.6)'sini erkek öğrenciler oluşturmaktadır (görsel inceleme 1). Öğrencilerin 16 (% 17.5)'sı 3. sınıf, 75 (% 82.4)'i 4. sınıf öğrencisidir (görsel inceleme 2). Öğrencilerin yaş ortalaması 23.4 ± 1.3 (ortalama \pm standart sapma) (en düşük: 21 en yüksek: 27). Yaş aralıklarına göre anket çalışmasına katılım görsel inceleme 3'de gösterilmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin sorulara verdiği ortalama değer: 2.5 ± 0.6 dır (görsel inceleme 4). Kız öğrencilerin sorulara verdiği ortalama değer: 2.6 ± 0.6 dır (görsel inceleme 5). Erkek öğrencilerin sorulara verdiği ortalama değer: 2.4 ± 0.5 tir (görsel inceleme 6). 3. sınıf öğrencilerinin sorulara verdiği ortalama değer: 2.4 ± 0.6 dır (görsel inceleme 7). 4. sınıf öğrencilerinin sorulara verdiği ortalama değer: 2.5 ± 0.6 dır (görsel inceleme 8).

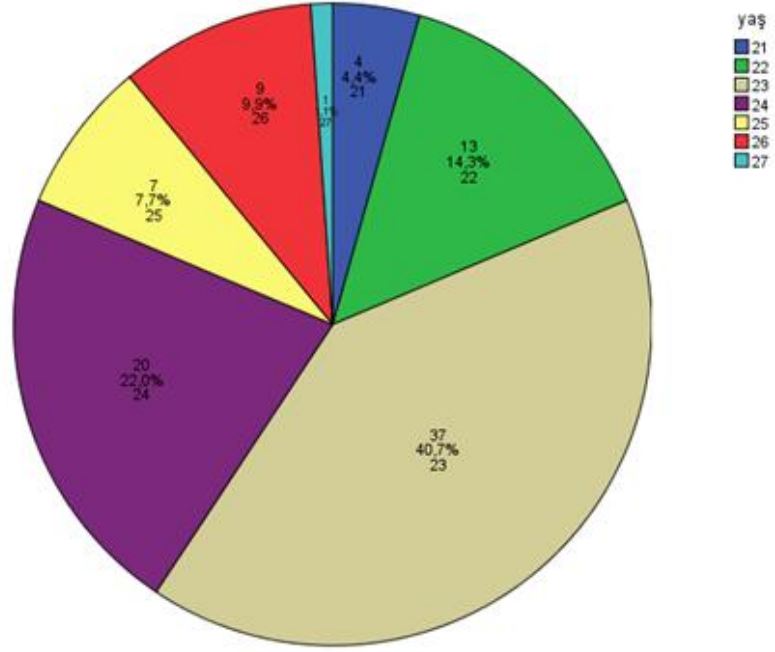
0: Bayan
1: Erkek

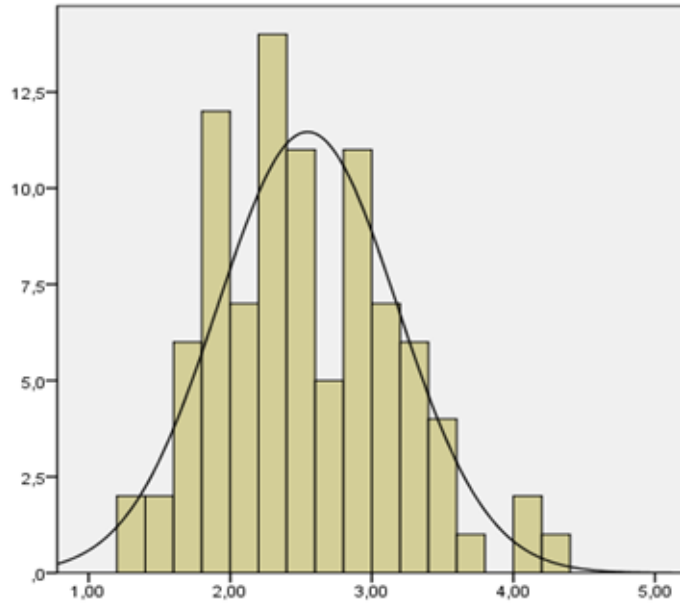
Görsel İnceleme 1: Cinsiyet Dağılımı

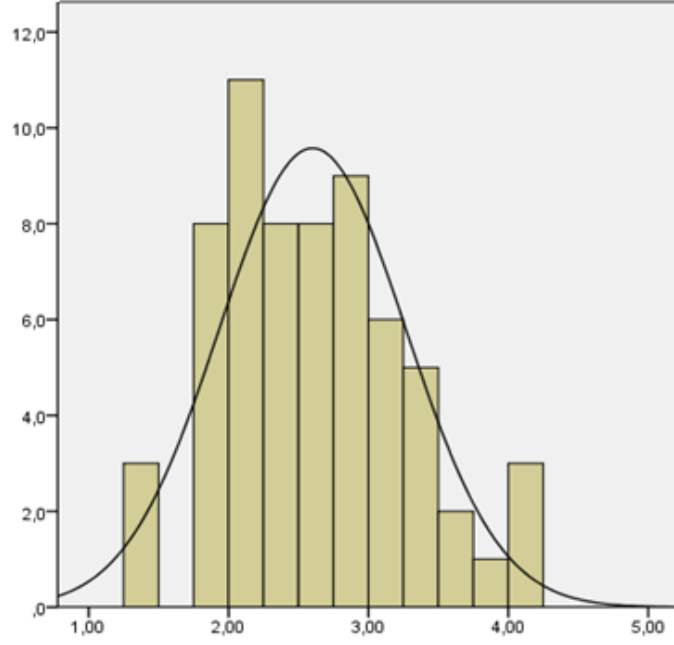
Görsel İnceleme 2: Sınıf Dağılımı

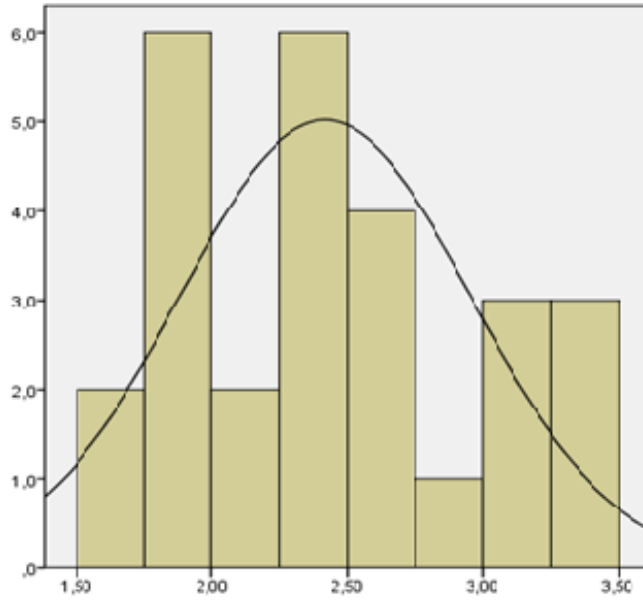
Görsel İnceleme 3: Yaş Dağılımı

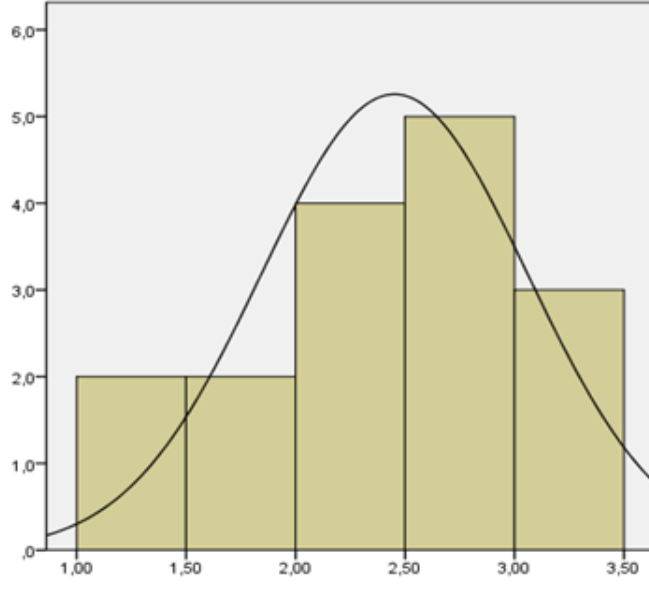
Görsel İnceleme 4: Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Anket Değerleri

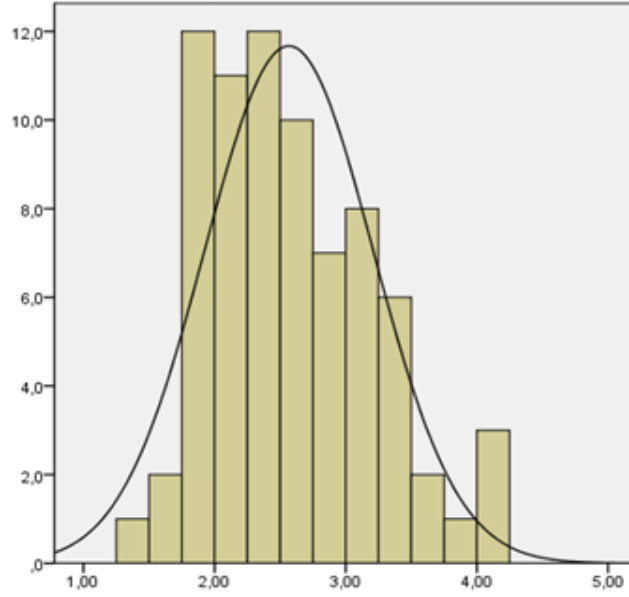
Görsel İnceleme 5: Çalışmaya Katılan Kız Öğrencilerin Anket Değerleri

Görsel İnceleme 6: Çalışmaya Katılan Erkek Öğrencilerin Anket Değerleri

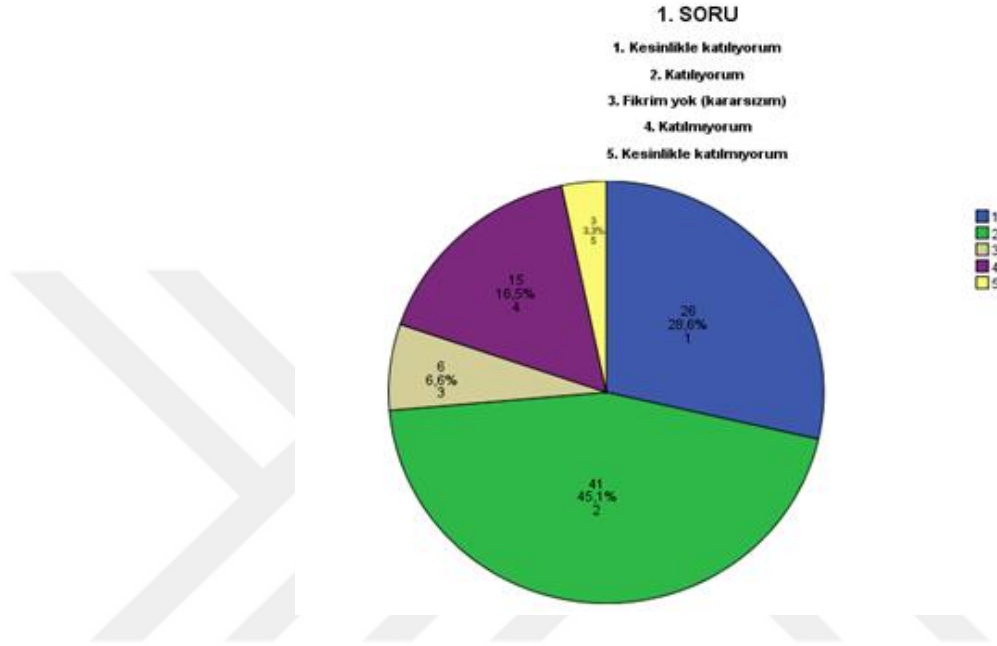
Görsel İnceleme 7: 3. Sınıf Öğrencilerinin Anket Değerleri

Görsel İnceleme 8: 4. Sınıf Öğrencilerinin Anket Değerleri

5.2. Anket Sorularına Göre Çeviri Becerisi Değerleri ve Yaş, Cinsiyet ve Sınıflarına Göre İlişkileri

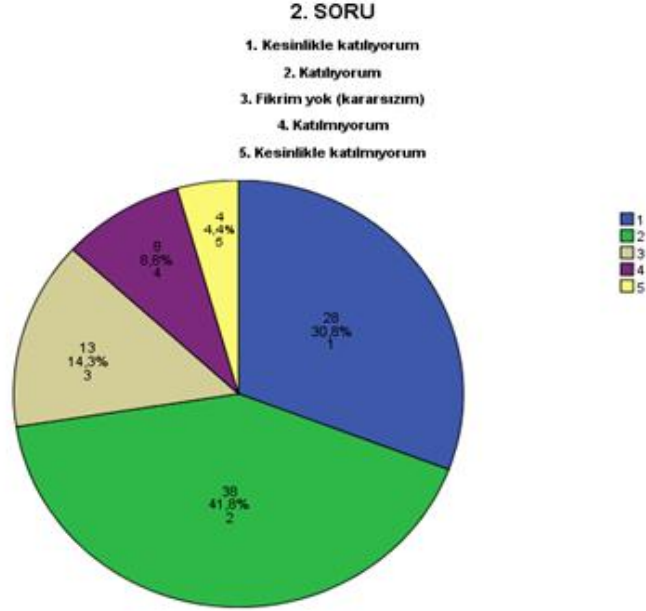
1. Mütercim ve Tercüman terimleri hakkında yeterli bilgiye sahibim

Görsel inceleme 9.1

Tüm öğrenciler arasında 1. sorunun ortalama değeri 2.2 ± 1.1 dir (tablo 1). Kız öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri 2.3 ± 1.1 ve erkek öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri 1.9 ± 1.1 dir. Kız ve erkek öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri açısından istatistiksel bir fark yoktur ($p: 0.1$) (tablo 2). 3. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 2.0 ± 0.9 ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 2.2 ± 1.1 dir. 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri açısından istatistiksel bir fark yoktur ($p: 0.5$) (tablo 3). Bu soruda öğrencilerin yaşları ile anket değeri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p: 0.9$). Yine bu soruda öğrencilerin cinsiyeti ile anket değeri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p: 0.1$) (tablo 4). 1. soruya tüm öğrencilerin 26 (%28.6)'sı: kesinlikle katılıyorum, 41 (%45.1)'i: katılıyorum, 6 (%6.6)'sı: fikrim yok, 15 (%16.5)'i: katılmıyorum, 3 (%3.3)'ü: kesinlikle katılmıyorum seçeneklerini işaretlemişlerdir (görsel inceleme 1. soru). Bu sonuçlardan mütercim ve tercüman terimlerinin tanımı hakkında şüphelerin olduğu anlaşılmaktadır.

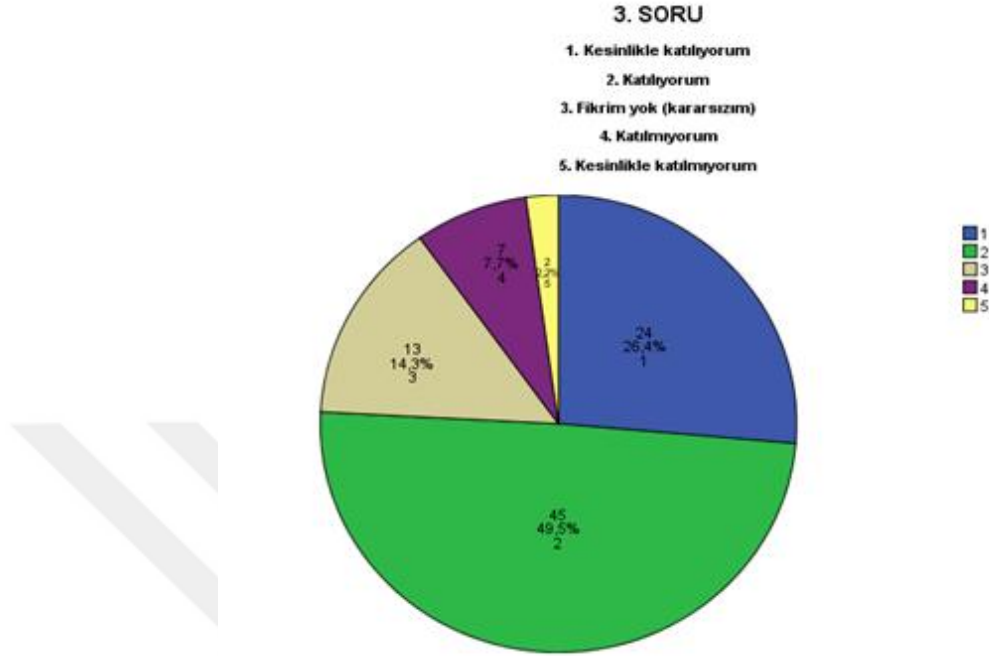
2. Kişisel duygu ve düşüncelerimi karşımdaki kişiye / kişilere, ana dilde ve hedef dilde, rahatlıkla ifade edebilirim

Görsel inceleme 9.2

Tüm öğrenciler arasında 2. sorunun ortalama değeri 2.1 ± 1.0 dir (tablo 1). Kız öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri 2.3 ± 1.1 ve erkek öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri 1.7 ± 0.8 dir. Erkek öğrencilerde 2. sorunun ortalama değeri kız öğrencilerden istatistiksel olarak anlamlı düşük bulunmuştur ($p: 0.02$) (tablo 2). 3. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 2.0 ± 1.0 ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 2.1 ± 1.1 dir. 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri açısından istatistiksel bir fark yoktur ($p: 0.5$) (tablo 3). Bu soruda öğrencilerin yaşları ile anket değeri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p: 0.8$). Yine bu soruda pearson korelasyon testinde erkek cinsiyet ile anket değeri arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönde ilişki görülmektedir ($p: 0.02$, $r: -0.24$) (tablo 4). Bu durum bize erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre bu soruya ait çeviri becerisine istatistiksel anlamlı olarak daha fazla sahip olduklarını göstermektedir. 2. soruya tüm öğrencilerin 28 (%30.8)'i: kesinlikle katılıyorum, 38 (%41.8)'i: katılıyorum, 13 (%14.3)'ü: fikrim yok, 8 (%8.8)'i: katılmıyorum, 4 (%4.4)'ü: kesinlikle katılmıyorum seçeneklerini işaretlemişlerdir (görsel inceleme 2. soru).

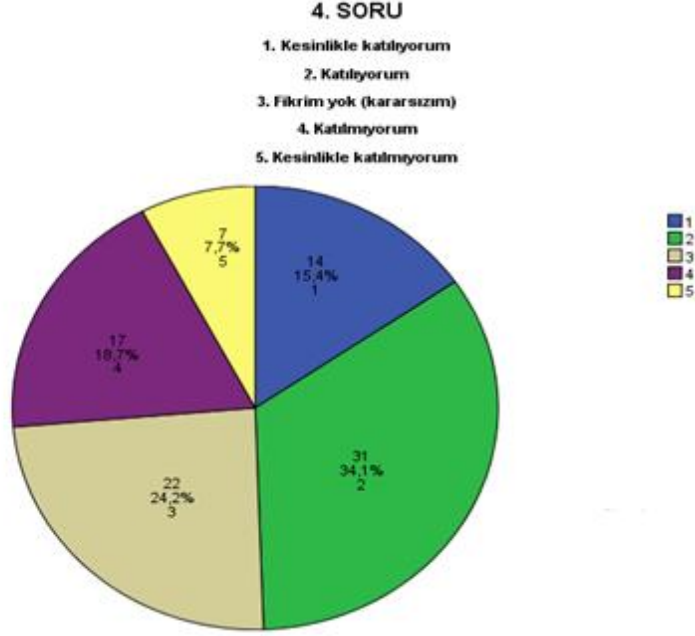
3. Biçem ve üsluptaki kaymaları dikkate alarak bir dizi deyimsel ifadeyi ve günlük dile ait sözcükleri anlayabilir ve çevirisini yapabilirim

Görsel inceleme 9.3

Tüm öğrenciler arasında 3. sorunun ortalama değeri 2.0 ± 0.9 dur (tablo 1). Kız öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri 2.1 ± 1.0 ve erkek öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri 2.0 ± 0.8 dir. Kız ve erkek öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri açısından istatistiksel bir fark yoktur ($p: 0.6$) (tablo 2). 3. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 1.8 ± 0.7 ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 2.1 ± 0.9 dur. 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri açısından istatistiksel bir fark yoktur ($p: 0.1$) (tablo 3). Bu soruda öğrencilerin yaşları ile anket değeri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p: 0.6$). Yine bu soruda öğrencilerin cinsiyeti ile anket değeri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p: 0.6$) (tablo 4). 3. soruya tüm öğrencilerin 24 (%26.4)'ü: kesinlikle katılıyorum, 45 (%49.5)'i: katılıyorum, 13 (%14.3)'ü: fikrim yok, 7 (%7.7)'si: katılmıyorum, 2 (%2.2)'si: kesinlikle katılmıyorum seçeneklerini işaretlemişlerdir (görsel inceleme 3. soru).

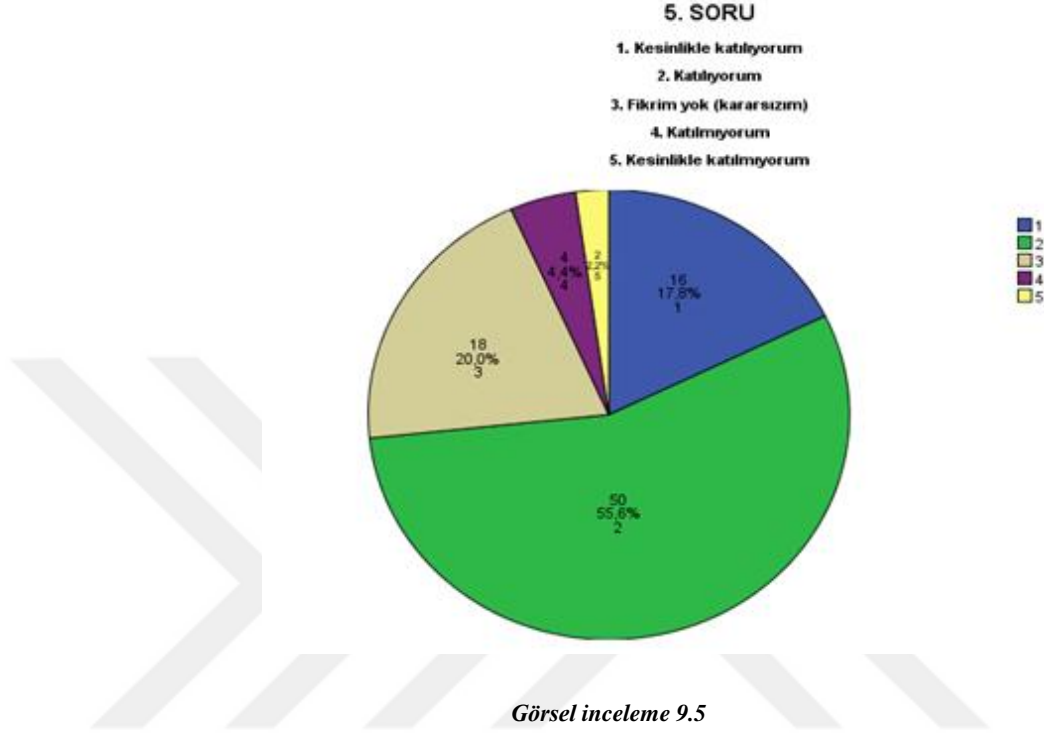
4. Aksanı seçebilmek için yeterli zamanının olması durumunda, doğal konuşma hızında olan her türlü konuşmayı anlayabilir ve çevirisini yapabilirim

Görsel inceleme 9.4

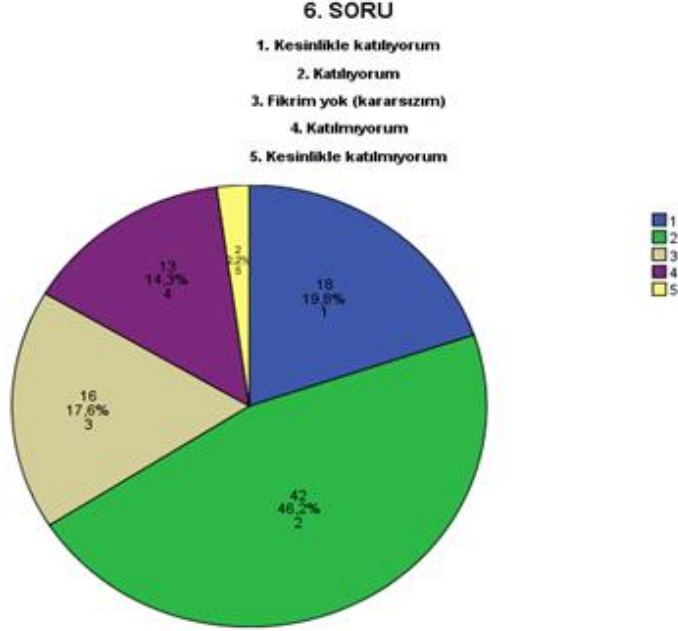
Tüm öğrenciler arasında 4. sorunun ortalama değeri 2.6 ± 1.1 dir (tablo 1). Kız öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri 2.8 ± 1.2 ve erkek öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri 2.2 ± 0.9 dur. Erkek öğrencilerde 4. sorunun ortalama değeri kız öğrencilerden istatistiksel olarak anlamlı düşük bulunmuştur ($p: 0.03$) (tablo 2). 3. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 2.9 ± 1.1 ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 2.6 ± 1.1 dir. 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri açısından istatistiksel bir fark yoktur ($p: 0.3$) (tablo 3). Bu soruda öğrencilerin yaşları ile anket değeri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p: 0.9$). Yine bu soruda pearson korelasyon testinde erkek cinsiyet ile anket değeri arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönde ilişki görülmektedir ($p: 0.03$, $r: -0.22$) (tablo 4). Bu durum bize erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre bu soruya ait çeviri becerisine istatistiksel anlamlı olarak daha fazla sahip olduklarını göstermektedir. 4. soruya tüm öğrencilerin 14'ü (%15.4) kesinlikle katılıyorum, 31'i (%34.1) katılıyorum, 22'si (%24.2) fikrim yok, 17'si (%18.7) katılmıyorum, 7'si (%7.7) kesinlikle katılmıyorum seçeneklerini işaretlemişlerdir (görsel inceleme 4. soru).

5. Gürültülü bir ortamda da olsa, konuşmacı gereken tekrarı yapar ve yavaş anlatırsa, konuşmada geçen açık, yavaş ve doğrudan bana yöneltilen ifadeleri, standart konuşma dilinde söylenenleri tüm detaylarıyla anlayabilir ve çevirisini yapabilirim

Tüm öğrenciler arasında 5. sorunun ortalama değeri 2.1 ± 0.8 dir (tablo 1). Kız öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri 2.2 ± 0.9 ve erkek öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri 2.0 ± 0.7 dir. Kız ve erkek öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri açısından istatistiksel bir fark yoktur ($p: 0.4$) (tablo 2). 3. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 2.0 ± 1.0 ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 2.2 ± 0.8 dir. 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri açısından istatistiksel bir fark yoktur ($p: 0.5$) (tablo 3). Bu soruda öğrencilerin yaşları ile anket değeri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p: 0.5$). Yine bu soruda öğrencilerin cinsiyeti ile anket değeri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p: 0.4$) (tablo 4). 5. soruya tüm öğrencilerin 16'sı (%17.8): kesinlikle katılıyorum, 50'si (%55.6) katılıyorum, 18'i (%20) fikrim yok, 4'ü (%4.4) katılmıyorum, 2'si (%2.2) kesinlikle katılmıyorum seçeneklerini işaretlemişlerdir (görsel inceleme 5. soru).

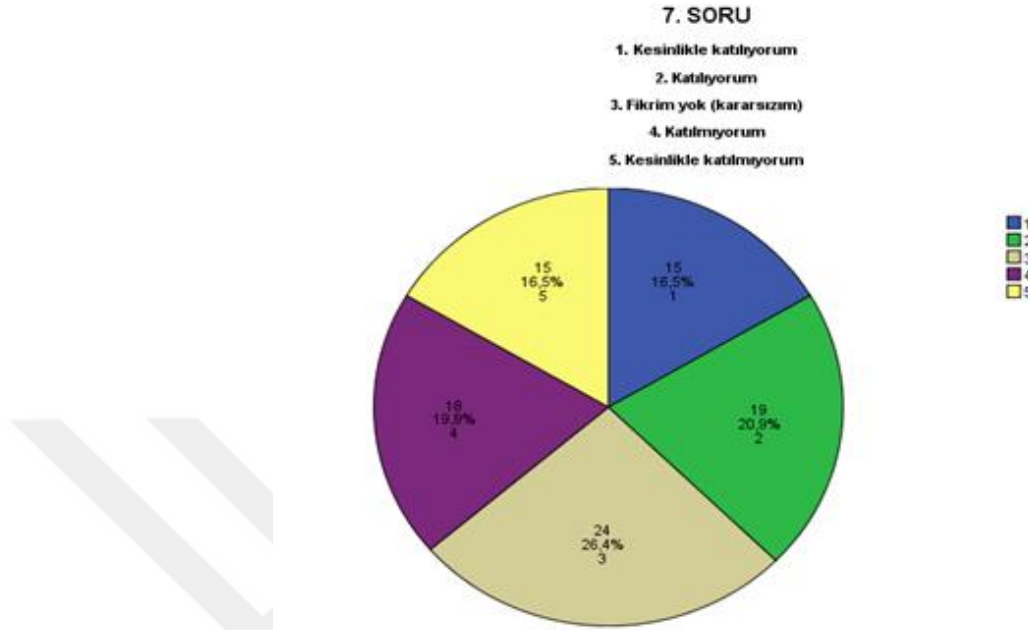
6. Metne bakmadan, okunan bir metnin ana düşüncesini anlayabilir ve kısa, basit, açık iletiler ve duyurulardaki ana fikri bulabilir, çevirisini yapabilirim

Görsel inceleme 9.6

Tüm öğrenciler arasında 6. sorunun ortalama değeri 2.3 ± 1.0 dir (tablo 1). Kız öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri 2.4 ± 1.0 ve erkek öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri 2.1 ± 0.8 dir. Kız ve erkek öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri açısından istatistiksel bir fark yoktur ($p: 0.1$) (tablo 2). 3. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 2.1 ± 0.8 ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 2.3 ± 1.0 dir. 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri açısından istatistiksel bir fark yoktur ($p: 0.3$) (tablo 3). Bu soruda öğrencilerin yaşları ile anket değeri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p: 0.6$). Yine bu soruda öğrencilerin cinsiyeti ile anket değeri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p: 0.1$) (tablo 4). 6. soruya tüm öğrencilerin 18'i (%19.8): kesinlikle katılıyorum, 42'si (%46.2) katılıyorum, 16'sı (%17.6) fikrim yok, 13'ü (%14.3) katılmıyorum, 2'si (%2.2) kesinlikle katılmıyorum seçeneklerini işaretlemişlerdir (görsel inceleme 6. soru).

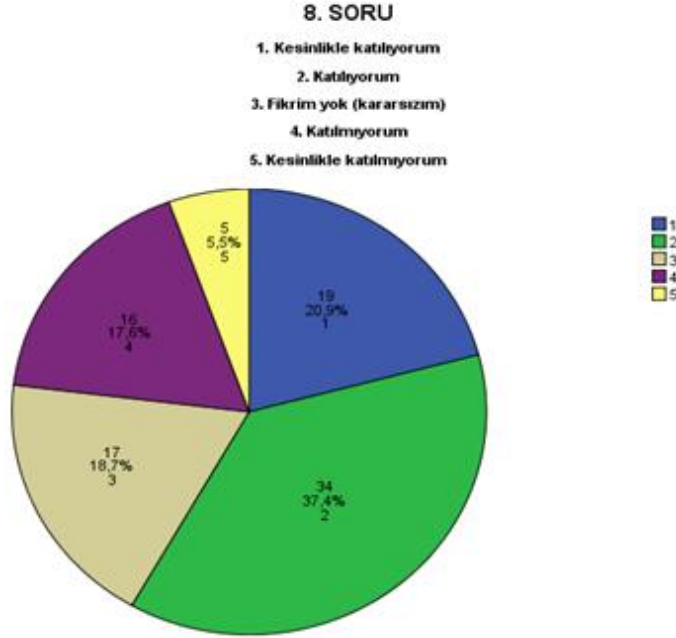
7. Ses niteliği düşük olan ve tam olarak işitilemeyen konuşmalardan istenen bilgiyi çıkarabilir ve çevirisini yapabilirim

Görsel inceleme 9.7

Tüm öğrenciler arasında 7. sorunun ortalama değeri 3.0 ± 1.3 tür (tablo 1). Kız öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri 3.1 ± 1.3 ve erkek öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri 2.6 ± 1.2 dir. Kız ve erkek öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri açısından istatistiksel bir fark yoktur ($p: 0.07$) (tablo 2). 3. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 2.9 ± 1.1 ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 3.3 ± 1.3 tür. 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri açısından istatistiksel bir fark yoktur ($p: 0.8$) (tablo 3). Bu soruda öğrencilerin yaşları ile anket değeri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p: 0.6$). Yine bu soruda öğrencilerin cinsiyeti ile anket değeri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p: 0.07$) (tablo 4). 7. soruya tüm öğrencilerin 15'i (%16.5): kesinlikle katılıyorum, 19'u (%20.9) katılıyorum, 24'ü (%26.4) fikrim yok, 18'i (%19.8) katılmıyorum, 15'i (%16.5) kesinlikle katılmıyorum seçeneklerini işaretlemişlerdir (görsel inceleme 7. soru).

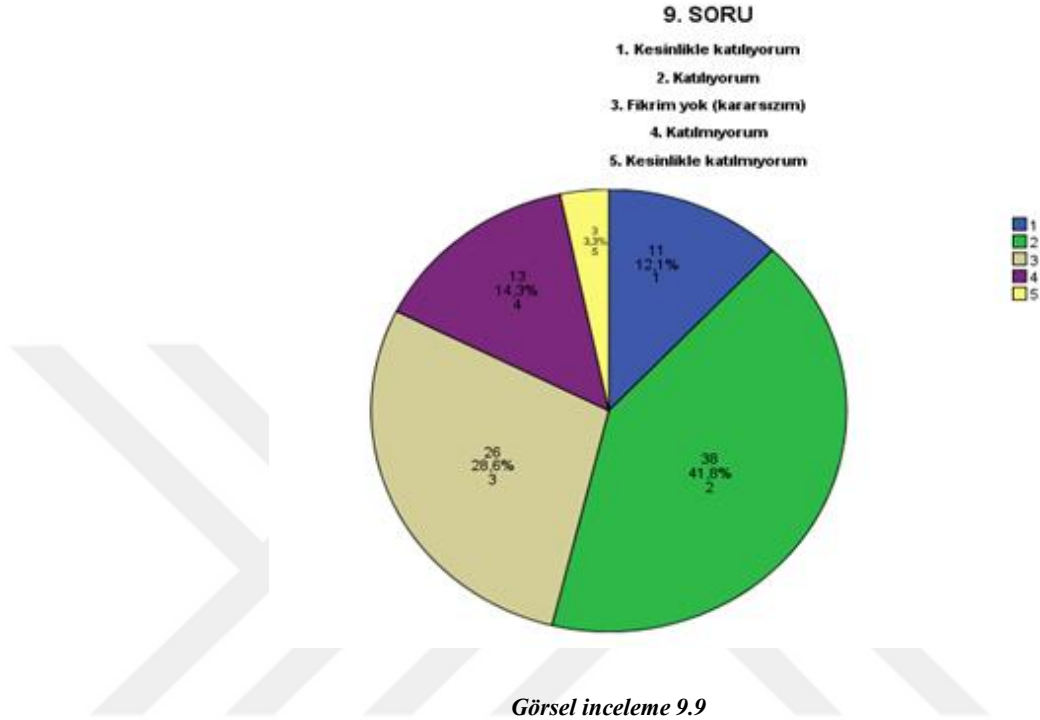
8. Sözcük oyunlarını fark edebilir, gerçek anlamı örtük metinleri anlayabilir ve çevirisini yapabilirim

Görsel inceleme 9.8

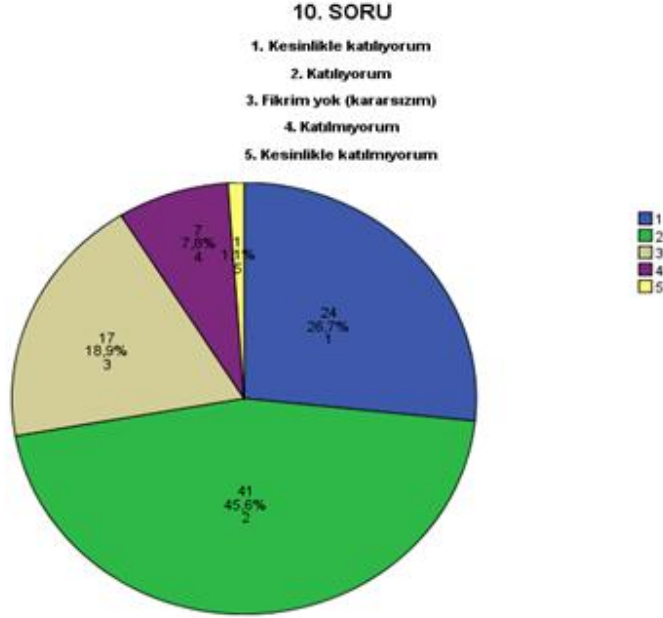
Tüm öğrenciler arasında 8. sorunun ortalama değeri 2.4 ± 1.1 dir (tablo 1). Kız öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri 2.7 ± 1.2 ve erkek öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri 1.9 ± 0.8 dir. Erkek öğrencilerde 8. sorunun ortalama değeri kız öğrencilerden istatistiksel olarak anlamlı düşük bulunmuştur (p: 0.002) (tablo 2). 3. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 2.5 ± 0.9 ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 2.4 ± 1.2 dir. 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri açısından istatistiksel bir fark yoktur (p: 0.9) (tablo 3). Bu soruda öğrencilerin yaşları ile anket değeri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır (p: 0.3). Yine bu soruda pearson korelasyon testinde erkek cinsiyet ile anket değeri arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönde ilişki görülmektedir (p: 0.004, r: -0.29) (tablo 4). Bu durum bize erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre bu soruya ait çeviri becerisine istatistiksel anlamlı olarak daha fazla sahip olduklarını göstermektedir. 8. soruya tüm öğrencilerin 19'u (%20.9): kesinlikle katılıyorum, 34'ü (%37.4) katılıyorum, 17'si (%18.7) fikrim yok, 16'sı (%17.6) katılmıyorum, 5'i (%5.5) kesinlikle katılmıyorum seçeneklerini işaretlemişlerdir (görsel inceleme 8. soru).

9. Kùltùrlerarası farklılıklardan doğan tümce yapılarının hedef dildeki karşılığını en uygun şekilde bulup, çevirisini yapabilirim (Fransız kalmak deyiminde olduğu gibi)

Tüm öğrenciler arasında 9. sorunun ortalama değeri 2.5 ± 0.9 dur (tablo 1). Kız öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri 2.6 ± 1.0 ve erkek öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri 2.2 ± 0.9 dur. Kız ve erkek öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri açısından istatistiksel bir fark yoktur ($p: 0.1$) (tablo 2). 3. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 2.3 ± 1.0 ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 2.6 ± 0.9 dur. 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri açısından istatistiksel bir fark yoktur ($p: 0.3$) (tablo 3). Bu soruda öğrencilerin yaşları ile anket değeri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p: 0.5$). Yine bu soruda öğrencilerin cinsiyeti ile anket değeri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p: 0.1$) (tablo 4). 9. soruya tüm öğrencilerin 11'i (%12.1): kesinlikle katılıyorum, 38'i (%41.8) katılıyorum, 26'sı (%28.6) fikrim yok, 13'ü (%14.3) katılmıyorum, 3'ü (%3.3) kesinlikle katılmıyorum seçeneklerini işaretlemişlerdir (görsel inceleme 9. soru).

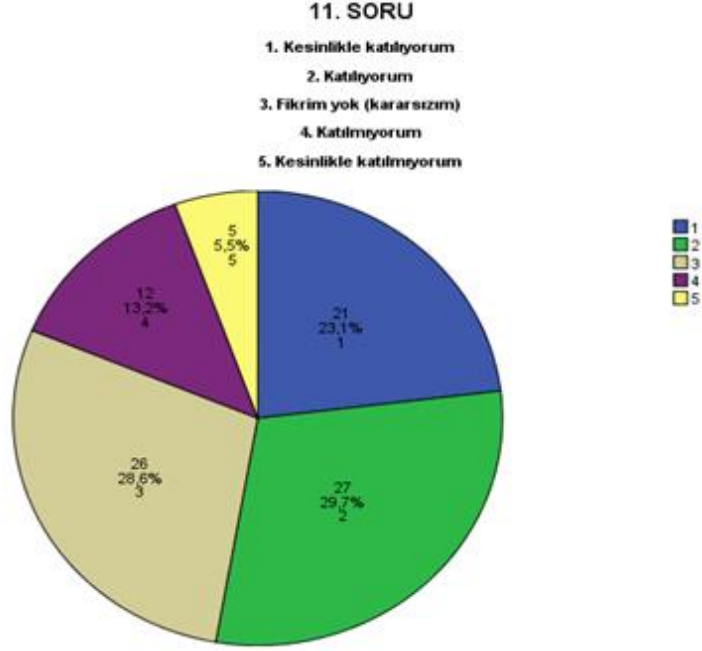
10. Sözlü Çeviri esnasında konuya tarafsız bakabilir, yalın ve anlaşılır bir dil kullanabilirim

Görsel inceleme 9.10

Tüm öğrenciler arasında 10. sorunun ortalama değeri 2.1 ± 0.9 dur (tablo 1). Kız öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri 2.1 ± 0.9 ve erkek öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri 2.0 ± 0.9 dur. Kız ve erkek öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri açısından istatistiksel bir fark yoktur ($p: 0.4$) (tablo 2). 3. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 2.0 ± 0.8 ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 2.1 ± 0.9 dur. 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri açısından istatistiksel bir fark yoktur ($p: 0.6$) (tablo 3). Bu soruda öğrencilerin yaşları ile anket değeri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p: 0.9$). Yine bu soruda öğrencilerin cinsiyeti ile anket değeri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p: 0.4$) (tablo 4). 10. soruya tüm öğrencilerin 24'ü (%26.7): kesinlikle katılıyorum, 41'i (%45.6) katılıyorum, 17'si (%18.9) fikrim yok, 7'si (%7.8) katılmıyorum, 1'i (%1.1) kesinlikle katılmıyorum seçeneklerini işaretlemişlerdir (görsel inceleme 10. soru).

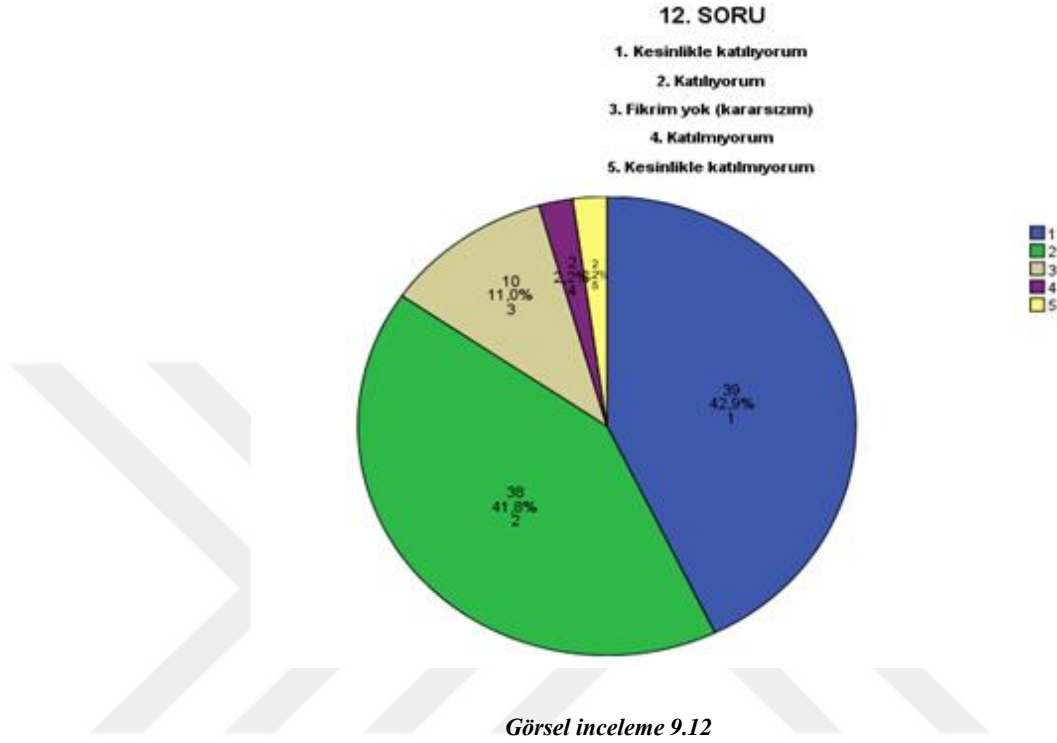
11. Konuşma esnasında, tümceleri net bir şekilde anlayabilir, belleğimde tutabilir ve çevirisini yapabilirim

Görsel inceleme 9.11

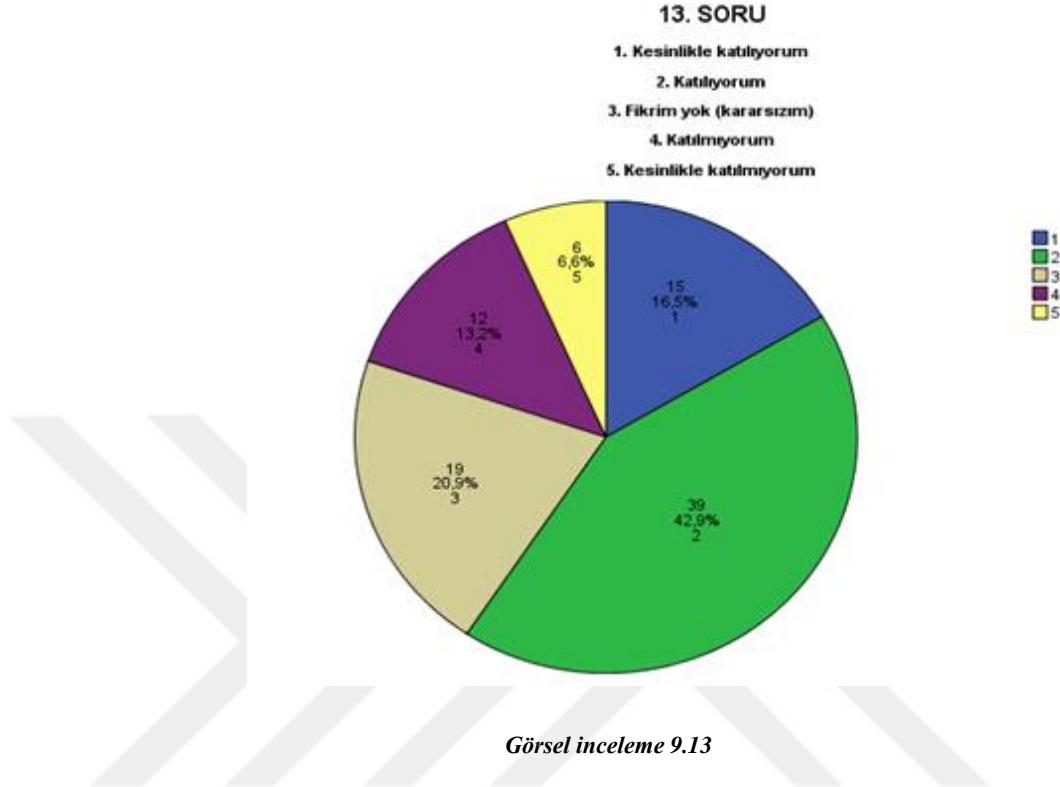
Tüm öğrenciler arasında 11. sorunun ortalama değeri 2.4 ± 1.1 dir (tablo 1). Kız öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri 2.5 ± 1.2 ve erkek öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri 2.2 ± 0.8 dir. Kız ve erkek öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri açısından istatistiksel bir fark yoktur ($p: 0.1$) (tablo 2). 3. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 2.2 ± 1.0 ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 2.5 ± 1.1 dir. 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri açısından istatistiksel bir fark yoktur ($p: 0.6$) (tablo 3). Bu soruda öğrencilerin yaşları ile anket değeri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p: 0.1$). Yine bu soruda öğrencilerin cinsiyeti ile anket değeri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p: 0.4$) (tablo 4). 11. soruya tüm öğrencilerin 21'i (%23.1): kesinlikle katılıyorum, 27'si (%29.7) katılıyorum, 26'sı (%28.6) fikrim yok, 12'si (%13.2) katılmıyorum, 5'i (%5.5) kesinlikle katılmıyorum seçeneklerini işaretlemişlerdir (görsel inceleme 11. soru).

12. Çeviri öncesinde, konuşmacının yapacağı konu hakkında bilgi olması, konuya hâkim olabilmek için alan taraması ve konuyla ilgili terminoloji çalışması yapmak, Andaç Çeviri, Ardıl Çeviri, vb. yapabilmemi kolaylaştırır

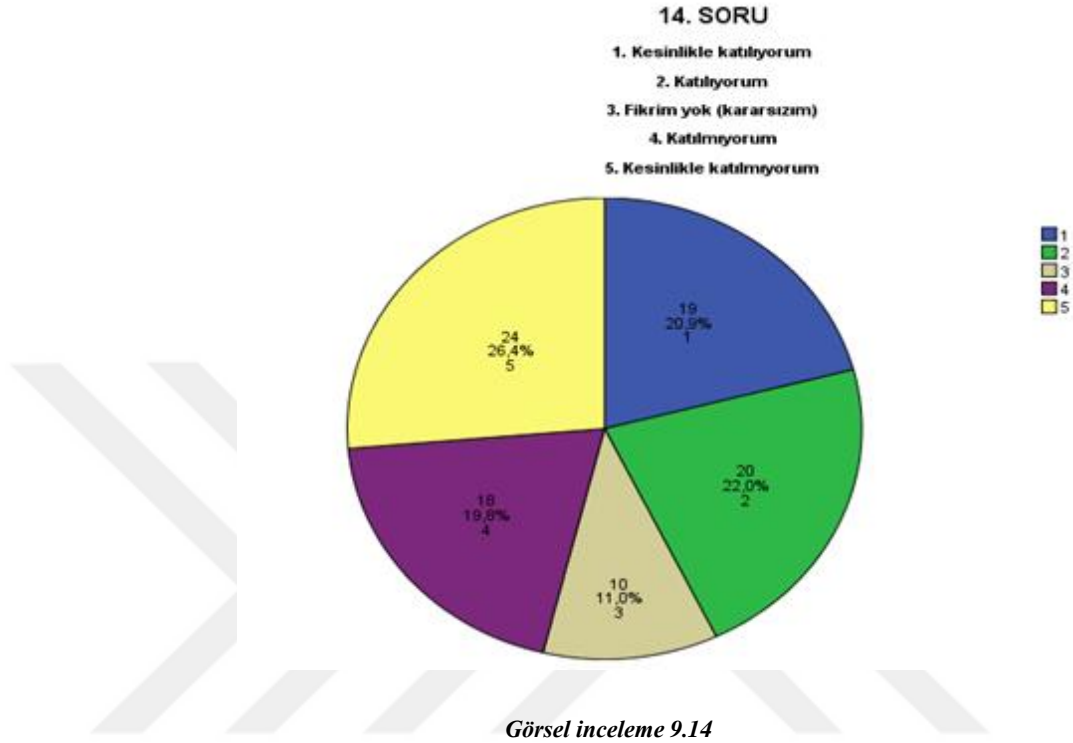
Tüm öğrenciler arasında 12. sorunun ortalama değeri 1.7 ± 0.8 dir (tablo 1). Kız öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri 1.7 ± 0.8 ve erkek öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri 1.7 ± 0.9 dur. Kız ve erkek öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri açısından istatistiksel bir fark yoktur ($p: 0.9$) (tablo 2). 3. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 1.8 ± 0.7 ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 1.7 ± 0.9 dur. 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri açısından istatistiksel bir fark yoktur ($p: 0.6$) (tablo 3). Bu soruda öğrencilerin yaşları ile anket değeri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p: 0.6$). Yine bu soruda öğrencilerin cinsiyeti ile anket değeri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p: 0.9$) (tablo 4). 12. soruya tüm öğrencilerin 39'u (%42.9): kesinlikle katılıyorum, 38'si (%41.8) katılıyorum, 10'u (%11) fikrim yok, 2'si (%2.2) katılmıyorum, 2'si (%2.2) kesinlikle katılmıyorum seçeneklerini işaretlemişlerdir (görsel inceleme 12. soru).

13. Aldığım terminoloji eğitimi sayesinde, alan çevirisinde (Tıp, Hukuk, Ekonomi gibi alanlarda) yeterli bilgiye sahip olduğumu düşünüyorum

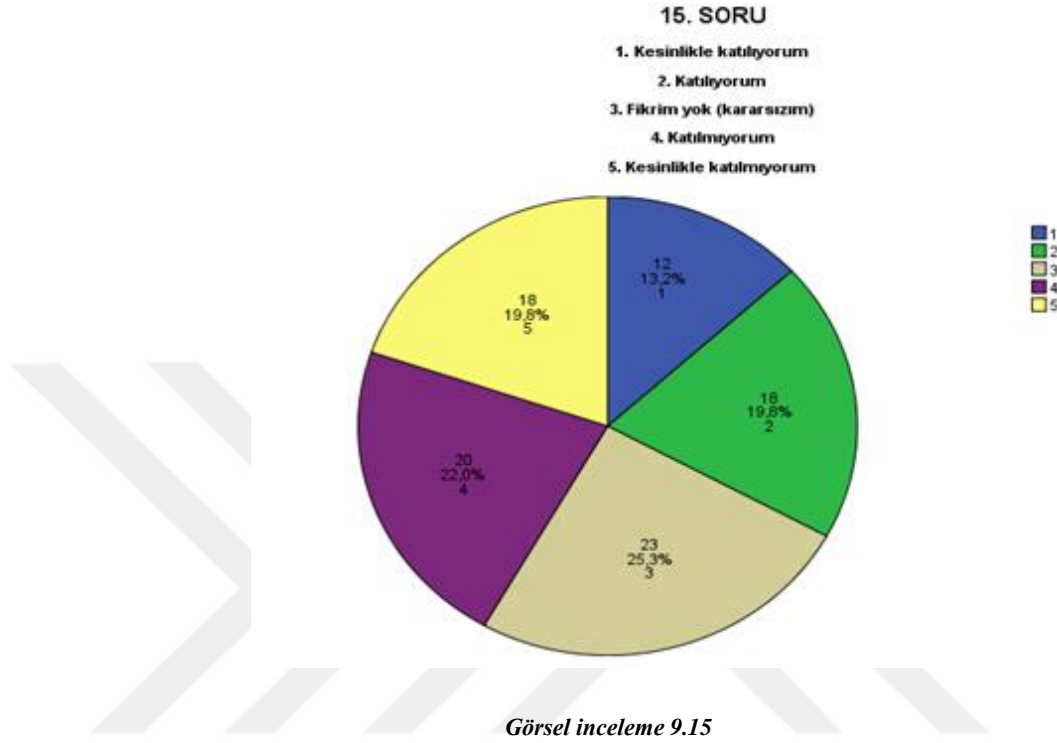
Tüm öğrenciler arasında 13. sorunun ortalama değeri 2.5 ± 1.1 dir (tablo 1). Kız öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri 2.4 ± 1.1 ve erkek öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri 2.5 ± 1.0 dir. Kız ve erkek öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri açısından istatistiksel bir fark yoktur ($p: 0.6$) (tablo 2). 3. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 2.3 ± 1.1 ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 2.5 ± 1.1 dir. 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri açısından istatistiksel bir fark yoktur ($p: 0.4$) (tablo 3). Bu soruda öğrencilerin yaşları ile anket değeri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p: 0.8$). Yine bu soruda öğrencilerin cinsiyeti ile anket değeri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p: 0.6$) (tablo 4). 13. soruya tüm öğrencilerin 15'i (%16.5): kesinlikle katılıyorum, 39'u (%42.9) katılıyorum, 19'u (%20.9) fikrim yok, 12'si (%13.2) katılmıyorum, 6'sı (%6.6) kesinlikle katılmıyorum seçeneklerini işaretlemişlerdir (görsel inceleme 13. soru).

14. Bölüm kütüphaneleri, bilgisayarlar, çeviri ile ilgili kitap, dergi, makale vb. ile Sözlü Çeviride kullanabileceğim ders araç gereçlerinin (kabin, mikrofon, vb.) ve tekniklerin yeterli olduğunu düşünüyorum

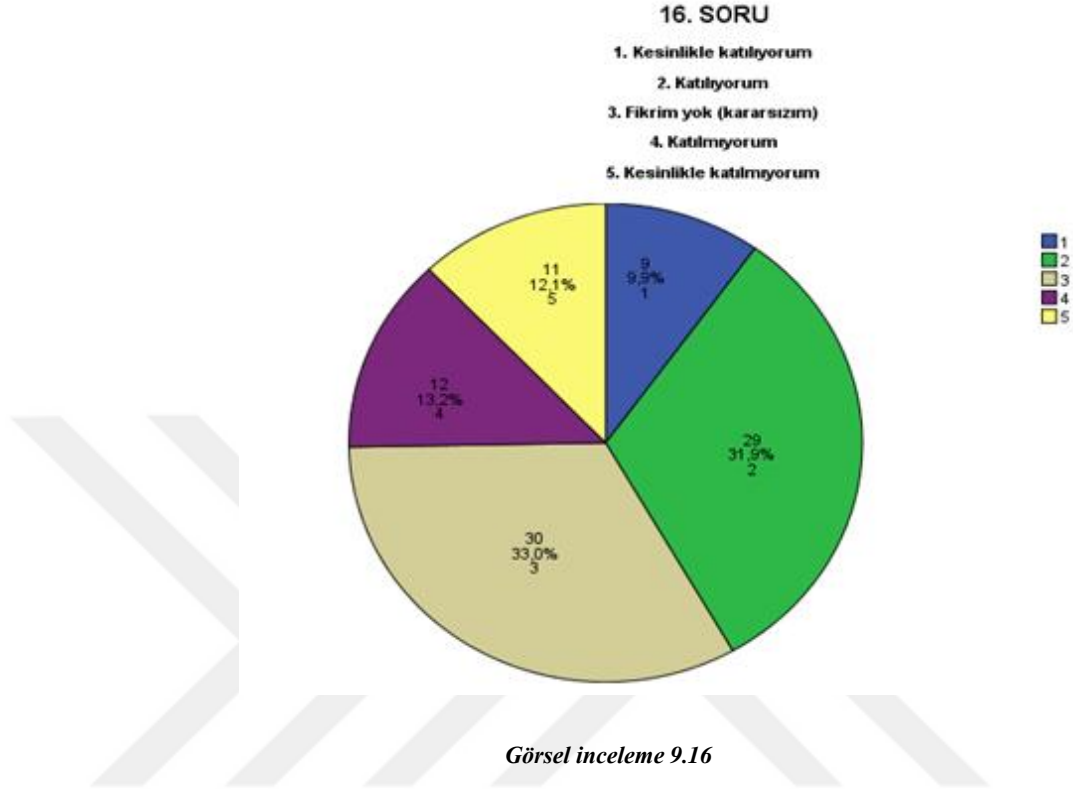
Tüm öğrenciler arasında 14. sorunun ortalama değeri 3.0 ± 1.5 tir (tablo 1). Kız öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri 3.1 ± 1.4 ve erkek öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri 2.8 ± 1.6 dir. Kız ve erkek öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri açısından istatistiksel bir fark yoktur ($p: 0.3$) (tablo 2). 3. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 3.0 ± 1.1 ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 3.0 ± 1.5 tir. 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri açısından istatistiksel bir fark yoktur ($p: 0.9$) (tablo 3). Bu soruda öğrencilerin yaşları ile anket değeri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p: 0.6$). Yine bu soruda öğrencilerin cinsiyeti ile anket değeri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p: 0.3$) (tablo 4). 14. soruya tüm öğrencilerin 19’u (%20.9): kesinlikle katılıyorum, 20’si (%22.0) katılıyorum, 10’u (%11.0) fikrim yok, 18’i (%19.8) katılmıyorum, 24’ü (%26.4) kesinlikle katılmıyorum seçeneklerini işaretlemişlerdir (görsel inceleme 14. soru).

15. Mütercim – Tercümanlık Anabilim Dallarında Sözlü Çeviri ve Sözlü Çeviri Türlerine (ardıl çeviri, andaş çeviri, konferans çevirisi, vb.) yeterli önemin verildiğini düşünüyorum.

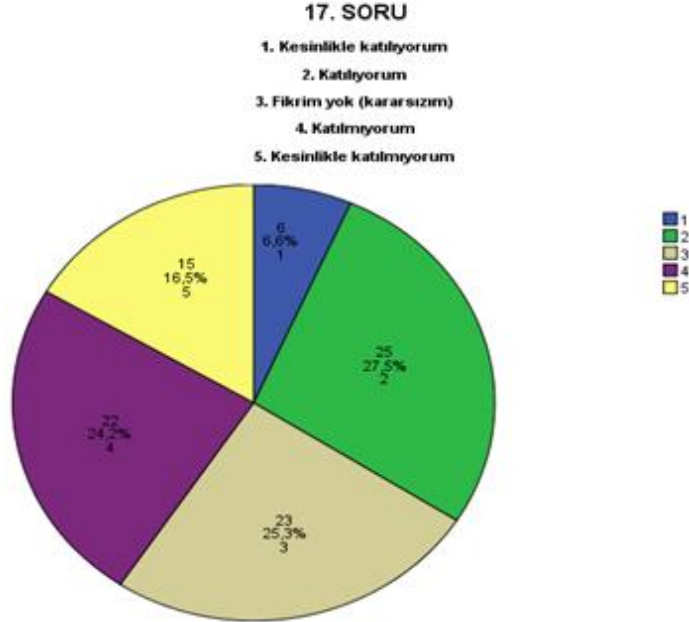
Tüm öğrenciler arasında 15. sorunun ortalama değeri 3.1 ± 1.3 tür (tablo 1). Kız öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri 3.1 ± 1.2 ve erkek öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri 3.1 ± 1.4 tür. Kız ve erkek öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri açısından istatistiksel bir fark yoktur ($p: 0.8$) (tablo 2). 3. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 3.3 ± 1.1 ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 3.1 ± 1.3 tür. 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri açısından istatistiksel bir fark yoktur ($p: 0.5$) (tablo 3). Bu soruda öğrencilerin yaşları ile anket değeri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p: 0.2$). Yine bu soruda öğrencilerin cinsiyeti ile anket değeri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p: 0.8$) (tablo 4). 15. soruya tüm öğrencilerin 12'si (%13.2): kesinlikle katılıyorum, 18'i (%19.8) katılıyorum, 23'ü (%25.3) fikrim yok, 20'si (%22.0) katılmıyorum, 18'i (%19.8) kesinlikle katılmıyorum seçeneklerini işaretlemişlerdir (görsel inceleme 15. soru).

16. Mütercim – Tercümanlık Anabilim Dalında, Not Alma Teknikleri konusunda aldığım eğitim ve kullanılan kısaltmalar yardımıyla Ardıl Çeviri yapabilirim

Tüm öğrenciler arasında 16. sorunun ortalama değeri 2.8 ± 1.1 dir (tablo 1). Kız öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri 2.8 ± 1.1 ve erkek öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri de 2.8 ± 1.1 dir. Kız ve erkek öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri açısından bir fark yoktur ($p: 0.9$) (tablo 2). 3. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 2.9 ± 1.2 ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 2.8 ± 1.1 dir. 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri açısından istatistiksel bir fark yoktur ($p: 0.7$) (tablo 3). Bu soruda öğrencilerin yaşları ile anket değeri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p: 0.6$). Yine bu soruda öğrencilerin cinsiyeti ile anket değeri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p: 0.9$) (tablo 4). 16. soruya tüm öğrencilerin 9'u (%9.9): kesinlikle katılıyorum, 29'u (%31.9) katılıyorum, 30'u (%33.0) fikrim yok, 12'si (%13.2) katılmıyorum, 11'i (%12.1) kesinlikle katılmıyorum seçeneklerini işaretlemişlerdir (görsel inceleme 16. soru).

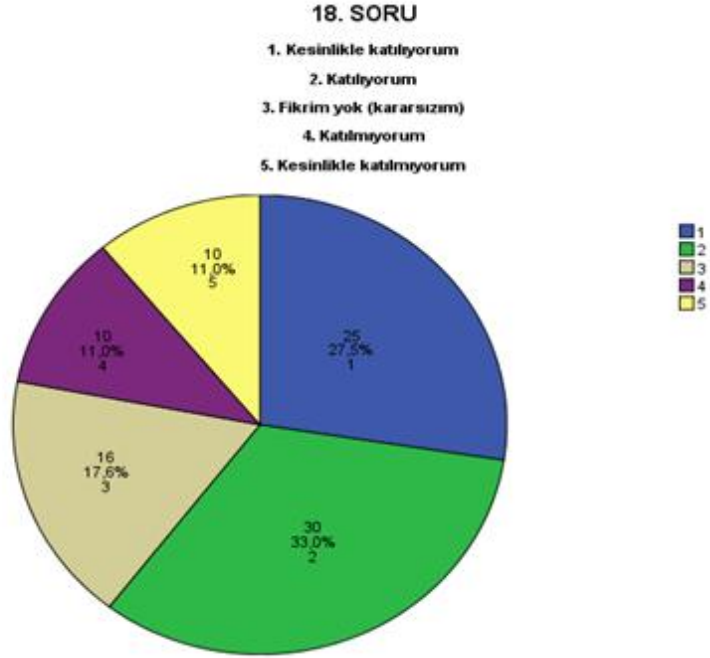
17. Mütercim – Tercümanlık Anabilim Dalında aldığım eğitimle, Yazılı Çeviriye oranla Sözlü Çeviride daha yetkin olduğumu düşünüyorum

Görsel inceleme 9.17

Tüm öğrenciler arasında 17. sorunun ortalama değeri 3.1 ± 1.1 dir (tablo 1). Kız öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri 3.1 ± 1.2 ve erkek öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri 3.2 ± 1.1 dir. Kız ve erkek öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri açısından bir fark yoktur ($p: 0.6$) (tablo 2). 3. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 2.8 ± 1.2 ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 3.2 ± 1.1 dir. 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri açısından istatistiksel bir fark yoktur ($p: 0.1$) (tablo 3). Bu soruda pearson korelasyon testinde öğrencilerin yaşları ile anket değeri arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde bir ilişki görülmektedir ($p: 0.04$, $r: 0.21$). Yaş arttıkça bu soruya ait değerlerin de buna paralel olarak artması, yazılı çeviriye oranla sözlü çevirideki becerinin yaşla birlikte azaldığını göstermektedir. Ancak bu soruda öğrencilerin cinsiyeti ile anket değeri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p: 0.6$) (tablo 4). 17. soruya tüm öğrencilerin 6'sı (%6.6): kesinlikle katılıyorum, 25'i (%27.5) katılıyorum, 23'ü (%25.3) fikrim yok, 22'si (%24.2) katılmıyorum, 15'i (%16.5) kesinlikle katılmıyorum seçeneklerini işaretlemişlerdir (görsel inceleme 17. soru).

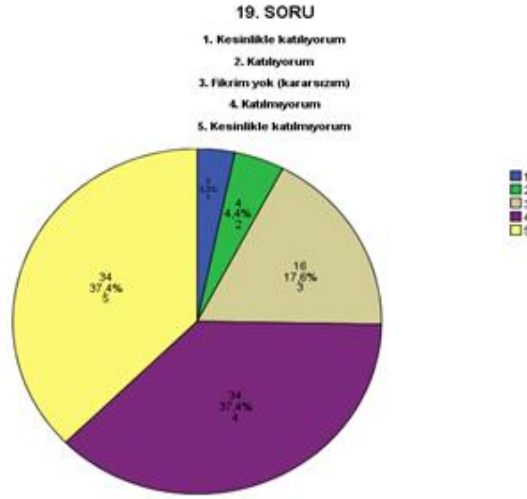
18. Türkiye’de Çeviri ile ilgili düzenlenen seminer, konferans, kurultay, vb. yeterli ve yararlı olduğunu düşünüyorum

Görsel inceleme 9.18

Tüm öğrenciler arasında 18. sorunun ortalama değeri 2.4 ± 1.3 tür (tablo 1). Kız öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri 2.2 ± 1.2 ve erkek öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri de 2.8 ± 1.4 tür. Kız ve erkek öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri açısından bir fark yoktur ($p: 0.05$) (tablo 2). 3. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 2.6 ± 1.4 ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 2.4 ± 1.2 dir. 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri açısından istatistiksel bir fark yoktur ($p: 0.5$) (tablo 3). Bu soruda öğrencilerin yaşları ile anket değeri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p: 0.7$). Yine bu soruda öğrencilerin cinsiyeti ile anket değeri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p: 0.05$) (tablo 4). 18. soruya tüm öğrencilerin 25’i (%27.5): kesinlikle katılıyorum, 30’u (%33) katılıyorum, 16’sı (%17.6) fikrim yok, 10’u (%11) katılmıyorum, 10’u (%11) kesinlikle katılmıyorum seçeneklerini işaretlemişlerdir (görsel inceleme 18. soru).

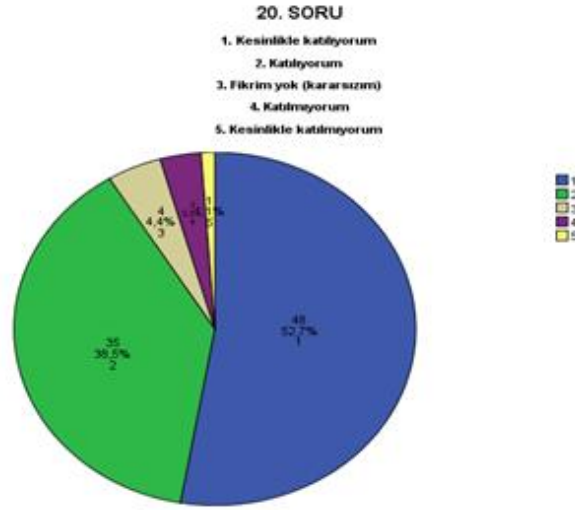
19. Yazılı Çeviride olduğu gibi Sözlü Çeviride de “sözcüğü sözcüğüne çeviriyi” tercih ederim

Görsel inceleme 9.19

Tüm öğrenciler arasında 19. sorunun ortalama değeri 4.0 ± 1.0 dır (tablo 1). Kız öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri 3.9 ± 1.0 ve erkek öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri de 4.1 ± 0.9 dur. Kız ve erkek öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri açısından bir fark yoktur ($p: 0.4$) (tablo 2). 3. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 3.5 ± 1.1 ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 4.1 ± 0.9 dur. 3. sınıf öğrencilerinde 19. sorunun değeri 4. sınıf öğrencilerinden istatistiksel olarak anlamlı düşük bulunmuştur ($p: 0.02$) (tablo 3). Bu soruda öğrencilerin yaşları ile anket değeri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p: 0.6$). Yine bu soruda öğrencilerin cinsiyeti ile anket değeri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p: 0.4$) (tablo 4). 19. soruya tüm öğrencilerin 3’ü (%3.3): kesinlikle katılıyorum, 4’ü (%4.4) katılıyorum, 16’sı (%17.6) fikrim yok, 34’ü (%37.4) katılmıyorum, 34’ü (%37.4) kesinlikle katılmıyorum seçeneklerini işaretlemişlerdir (görsel inceleme 19. soru). Bu soru, tüm öğrenciler arasında ortalama değeri en yüksek olan sorudur. Yine aynı şekilde tüm öğrenciler arasında bu sorudaki çeviri becerisine “kesinlikle katılıyorum” seçeneğinin en az işaretlendiği ve benzer olarak “kesinlikle katılmıyorum” seçeneğinin en yüksek oranda işaretlendiği görülmektedir. Bu sonuçlar bize, bu soruda ifade edilen anlam çevirisine benzer şekilde, öğrencilerin “sözcüğü sözcüğüne çeviriyi” düşük oranda tercih ettiklerini göstermektedir.

20. Yazılı Çeviride olduğu gibi Sözlü Çeviride de “anlam çevirisini” tercih ederim

Görsel inceleme 9.20

Tüm öğrenciler arasında 20. sorunun ortalama değeri 1.6 ± 0.8 dir (tablo 1). Kız öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri 1.6 ± 0.8 ve erkek öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri de 1.5 ± 0.7 dir. Kız ve erkek öğrenciler arasında bu sorunun ortalama değeri açısından bir fark yoktur ($p: 0.4$) (tablo 2). 3. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 1.5 ± 0.7 ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri 1.6 ± 0.8 dir. 3. sınıf ve 4. sınıf öğrencileri arasında bu sorunun ortalama değeri açısından istatistiksel bir fark yoktur ($p: 0.7$) (tablo 3). Bu soruda öğrencilerin yaşları ile anket değeri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p: 0.9$). Bu soruda öğrencilerin cinsiyeti ile anket değeri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p: 0.4$) (tablo 4). 20. soruya tüm öğrencilerin 48'i (%52.7): kesinlikle katılıyorum, 35'i (%38.5) katılıyorum, 4'ü (%4.4) fikrim yok, 3'ü (%3.3) katılmıyorum, 4'ü (%4.4) kesinlikle katılmıyorum seçeneklerini işaretledi (görsel inceleme 20. soru).

Bu soru tüm öğrenciler arasında ortalama değeri en düşük olan sorudur. Yine aynı şekilde tüm öğrenciler arasında bu sorudaki çeviri becerisine “kesinlikle katılıyorum” seçeneğinin en çok işaretlendiği ve benzer olarak “kesinlikle katılmıyorum” seçeneğinin en düşük oranda işaretlendiği görülmektedir. Bu sonuçlar bize, bu soruda ifade edilen yazılı çeviriye benzer şekilde sözlü çeviride de öğrencilerin “anlam çevirisini” yüksek oranda tercih ettiklerini göstermektedir.

Tablo 1: Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Anket Değerleri	
	Ortalama ± SD N: 91
1. Mütercim ve Tercüman terimleri hakkında yeterli bilgiye sahibim.	2.2 ± 1.1
2. Kişisel duygu ve düşüncelerimi karşımdaki kişiye / kişilere, ana dilde ve hedef dilde, rahatlıkla ifade edebilirim.	2.1 ± 1.0
3. Biçem ve üsluptaki kaymaları dikkate alarak bir dizi deyimsele ifadeyi ve günlük dile ait sözcükleri anlayabilir ve çevirisini yapabilirim.	2.0 ± 0.9
4. Aksanı seçebilmek için yeterli zamanımın olması durumunda, doğal konuşma hızında olan her türlü konuşmayı anlayabilir ve çevirisini yapabilirim.	2.6 ± 1.1
5. Gürültülü bir ortamda da olsa, konuşmacı gereken tekrarı yapar ve yavaş anlatırsa, konuşmada geçen açık, yavaş ve doğrudan bana yöneltilen ifadeleri, standart konuşma dilinde söylenenleri tüm detaylarıyla anlayabilir ve çevirisini yapabilirim.	2.1 ± 0.8
6. Metne bakmadan, okunan bir metnin ana düşüncesini anlayabilir ve kısa, basit, açık iletiler ve duyurulardaki ana fikri bulabilir, çevirisini yapabilirim.	2.3 ± 1.0
7. Ses niteliği düşük olan ve tam olarak işitilemeyen konuşmalardan istenen bilgiyi çıkarabilir ve çevirisini yapabilirim.	3.0 ± 1.3
8. Sözcük oyunlarını fark edebilir, gerçek anlamı örtük metinleri anlayabilir ve çevirisini yapabilirim. (örneğin; ironiler, taşlamalar...)	2.4 ± 1.1
9. Kültürlerarası farklılıklardan doğan tümce yapılarının hedef dildeki karşılığını en uygun şekilde bulup, çevirisini yapabilirim (Fransız kalmak deyiminde olduğu gibi)	2.5 ± 0.9
10. Sözlü Çeviri esnasında konuya tarafsız bakabilir, yalın ve anlaşılır bir dil kullanabilirim.	2.1 ± 0.9
11. Konuşma esnasında, tümceleri net bir şekilde anlayabilir, belleğimde tutabilir ve çevirisini yapabilirim.	2.4 ± 1.1
12. Çeviri öncesinde, konuşmacının yapacağı konu hakkında bilgim olması, konuya hakim olabilmek için alan taraması ve konuyla ilgili terminoloji çalışması yapmak, Andaş (eş zamanlı) Çeviri, Ardıl Çeviri, vb. yapabilmemi kolaylaştırır.	1.7 ± 0.8
13. Aldığım terminoloji eğitimi sayesinde, alan çevirisinde (Tıp, Hukuk, Ekonomi gibi alanlarda) yeterli bilgiye sahip olduğumu düşünüyorum.	2.5 ± 1.1
14. Bölüm kütüphaneleri, bilgisayarlar, çeviri ile ilgili kitap, dergi, makale vb. ile Sözlü Çeviride kullanabileceğim ders araç gereçlerinin (kabin, mikrofon, vb.) ve tekniklerin yeterli olduğunu düşünüyorum.	3.0 ± 1.5
15. Mütercim – Tercümanlık Anabilim Dallarında Sözlü Çeviri ve Sözlü Çeviri Türlerine (ardıl çeviri, eş zamanlı çeviri, konferans çevirisi, vb.) yeterli önemin verildiğini düşünüyorum.	3.1 ± 1.3
16. Mütercim – Tercümanlık Anabilim Dalında Not Alma Teknikleri konusunda aldığım eğitim ve kullanılan kısaltmalar yardımıyla Ardıl Çeviri yapabilirim.	2.8 ± 1.1
17. Mütercim – Tercümanlık Anabilim Dalında aldığım eğitimle, Yazılı Çeviriye oranla Sözlü Çeviride daha yetkin olduğumu düşünüyorum.	3.1 ± 1.1
18. Türkiye’de Çeviri ile ilgili düzenlenen seminer, konferans, kurultay, vb. yeterli ve yararlı olduğunu düşünüyorum.	2.4 ± 1.3
19. Yazılı Çeviride olduğu gibi Sözlü Çeviride de sözcüğü sözcüğüne çeviriyi tercih ederim.	4.0 ± 1.0
20. Yazılı Çeviride olduğu gibi Sözlü Çeviride de anlam çevirisini tercih ederim.	1.6 ± 0.8

SD: Standart Sapma

N: Kişi Sayısı

Tablo 2: Anket Değerlerinin Kız ve Erkek Öğrencilere Göre Dağılımı			
	Kız Öğrenciler Ortalama ± SD N: 64	Erkek Öğrenciler Ortalama ± SD N: 27	p değeri
1. Mütercim ve Tercüman terimleri hakkında yeterli bilgiye sahibim.	2.3 ± 1.1	1.9 ± 1.1	0.1
2. Kişisel duygu ve düşüncelerimi karşımdaki kişiye / kişilere, ana dilde ve hedef dilde, rahatlıkla ifade edebilirim.	2.3 ± 1.1	1.7 ± 0.8	0.02
3. Biçem ve üsluptaki kaymaları dikkate alarak bir dizi deyimsele ifadeyi ve günlük dile ait sözcükleri anlayabilir ve çevirisini yapabilirim.	2.1 ± 1.0	2.0 ± 0.8	0.6
4. Aksanı seçebilmek için yeterli zamanının olması durumunda, doğal konuşma hızında olan her türlü konuşmayı anlayabilir ve çevirisini yapabilirim.	2.8 ± 1.2	2.2 ± 0.9	0.03
5. Gürültülü bir ortamda da olsa, konuşmacı gereken tekrarı yapar ve yavaş anlatırsa, konuşmada geçen açık, yavaş ve doğrudan bana yöneltilen ifadeleri, standart konuşma dilinde söylenenleri tüm detaylarıyla anlayabilir ve çevirisini yapabilirim.	2.2 ± 0.9	2.0 ± 0.7	0.4
6. Metne bakmadan, okunan bir metnin ana düşüncesini anlayabilir ve kısa, basit, açık iletiler ve duyurulardaki ana fikri bulabilir, çevirisini yapabilirim.	2.4 ± 1.0	2.1 ± 0.8	0.1
7. Ses niteliği düşük olan ve tam olarak işitilemeyen konuşmalardan istenen bilgiyi çıkarabilir ve çevirisini yapabilirim.	3.1 ± 1.3	2.6 ± 1.2	0.07
8. Sözcük oyunlarını fark edebilir, gerçek anlamı örtük metinleri anlayabilir ve çevirisini yapabilirim. (örneğin; ironiler, taşlamalar...)	2.7 ± 1.2	1.9 ± 0.8	0.002
9. Kültürlerarası farklılıklardan doğan tümce yapılarının hedef dildeki karşılığını en uygun şekilde bulup, çevirisini yapabilirim (Fransız kalmak deyiminde olduğu gibi)	2.6 ± 1.0	2.2 ± 0.9	0.1
10. Sözlü Çeviri esnasında konuya tarafsız bakabilir, yalın ve anlaşılır bir dil kullanabilirim.	2.1 ± 0.9	2.0 ± 0.9	0.4
11. Konuşma esnasında, tümceleri net bir şekilde anlayabilir, belleğimde tutabilir ve çevirisini yapabilirim.	2.5 ± 1.2	2.2 ± 0.8	0.1
12. Çeviri öncesinde, konuşmacının yapacağı konu hakkında bilgim olması, konuya hakim olabilmek için alan taraması ve konuyla ilgili terminoloji çalışması yapmak, Andaş (eş zamanlı) Çeviri, Ardıl Çeviri, vb. yapabilmemi kolaylaştırır.	1.7 ± 0.8	1.7 ± 0.9	0.9
13. Aldığım terminoloji eğitimi sayesinde, alan çevirisinde (Tıp, Hukuk, Ekonomi gibi alanlarda) yeterli bilgiye sahip olduğumu düşünüyorum.	2.4 ± 1.1	2.5 ± 1.0	0.6
14. Bölüm kütüphaneleri, bilgisayarlar, çeviri ile ilgili kitap, dergi, makale vb. ile Sözlü Çeviride kullanabileceğim ders araç gereçlerinin (kabin, mikrofon, vb.) ve tekniklerin yeterli olduğunu düşünüyorum.	3.1 ± 1.4	2.8 ± 1.6	0.3
15. Mütercim – Tercümanlık Anabilim Dallarında, Sözlü Çeviri ve Sözlü Çeviri Türlerine (ardıl çeviri, eş zamanlı çeviri, konferans çevirisi, vb.) yeterli önemin verildiğini düşünüyorum.	3.1 ± 1.2	3.1 ± 1.4	0.8
16. Mütercim – Tercümanlık Anabilim Dalında Not Alma Teknikleri konusunda aldığım eğitim ve kullanılan kısaltmalar yardımıyla Ardıl Çeviri yapabilirim.	2.8 ± 1.1	2.8 ± 1.1	0.9
17. Mütercim – Tercümanlık Anabilim Dalında aldığım eğitimle, Yazılı Çeviriye oranla Sözlü Çeviride daha yetkin olduğumu düşünüyorum.	3.1 ± 1.2	3.2 ± 1.1	0.6
18. Türkiye’de Çeviri ile ilgili düzenlenen seminer, konferans, kurultay, vb. yeterli ve yararlı olduğunu düşünüyorum.	2.2 ± 1.2	2.8 ± 1.4	0.05
19. Yazılı Çeviride olduğu gibi Sözlü Çeviride de sözcüğü sözcüğüne çeviriyi tercih ederim.	3.9 ± 1.0	4.1 ± 0.9	0.4
20. Yazılı Çeviride olduğu gibi Sözlü Çeviride de anlam çevirisini tercih ederim.	1.6 ± 0.8	1.5 ± 0.7	0.4

İstatistiksel anlamlılık: p değeri <0.05

SD: Standart Sapma

N: Kişi Sayısı

Tablo 3: Anket Değerlerinin 3. Sınıf ve 4. Sınıf Öğrencilerine Göre Dağılımı			
	3. Sınıf Öğrenciler Ortalama ± SD N: 16	4. Sınıf Öğrenciler Ortalama ± SD N: 75	p değeri
1. Mütercim ve Tercüman terimleri hakkında yeterli bilgiye sahibim.	2.0 ± 0.9	2.2 ± 1.1	0.5
2. Kişisel duygu ve düşüncelerimi karşımdaki kişiye / kişilere, ana dilde ve hedef dilde, rahatlıkla ifade edebilirim.	2.0 ± 1.0	2.1 ± 1.1	0.5
3. Biçem ve üsluptaki kaymaları dikkate alarak bir dizi deyimsele ifadeyi ve günlük dile ait sözcükleri anlayabilir ve çevirisini yapabilirim.	1.8 ± 0.7	2.1 ± 0.9	0.1
4. Aksanı seçebilmek için yeterli zamanının olması durumunda, doğal konuşma hızında olan her türlü konuşmayı anlayabilir ve çevirisini yapabilirim.	2.9 ± 1.1	2.6 ± 1.1	0.3
5. Gürültülü bir ortamda da olsa, konuşmacı gereken tekrarı yapar ve yavaş anlatırsa, konuşmada geçen açık, yavaş ve doğrudan bana yöneltilen ifadeleri, standart konuşma dilinde söylenenleri tüm detaylarıyla anlayabilir ve çevirisini yapabilirim.	2.0 ± 1.0	2.2 ± 0.8	0.5
6. Metne bakmadan, okunan bir metnin ana düşüncesini anlayabilir ve kısa, basit, açık iletiler ve duyurulardaki ana fikri bulabilir, çevirisini yapabilirim.	2.1 ± 0.8	2.3 ± 1.0	0.3
7. Ses niteliği düşük olan ve tam olarak işitilemeyen konuşmalardan istenen bilgiyi çıkarabilir ve çevirisini yapabilirim.	2.9 ± 1.1	3.0 ± 1.3	0.8
8. Sözcük oyunlarını fark edebilir, gerçek anlamı örtük metinleri anlayabilir ve çevirisini yapabilirim. (örneğin; ironiler, taşlamalar...)	2.5 ± 0.9	2.4 ± 1.2	0.9
9. Kültürlerarası farklılıklardan doğan tümce yapılarının hedef dildeki karşılığını en uygun şekilde bulup, çevirisini yapabilirim (Fransız kalmak deyiminde olduğu gibi)	2.3 ± 1.0	2.6 ± 0.9	0.3
10. Sözlü Çeviri esnasında konuya tarafsız bakabilir, yalın ve anlaşılır bir dil kullanabilirim.	2.0 ± 0.8	2.1 ± 0.9	0.6
11. Konuşma esnasında, tümceleri net bir şekilde anlayabilir, belleğimde tutabilir ve çevirisini yapabilirim.	2.2 ± 1.0	2.5 ± 1.1	0.3
12. Çeviri öncesinde, konuşmacının yapacağı konu hakkında bilgim olması, konuya hakim olabilmek için alan taraması ve konuyla ilgili terminoloji çalışması yapmak, Andaş (eş zamanlı) Çeviri, Ardıl Çeviri, vb. yapabilmemi kolaylaştırır.	1.8 ± 0.7	1.7 ± 0.9	0.6
13. Aldığım terminoloji eğitimi sayesinde, alan çevirisinde (Tıp, Hukuk, Ekonomi gibi alanlarda) yeterli bilgiye sahip olduğumu düşünüyorum.	2.3 ± 1.1	2.5 ± 1.1	0.4
14. Bölüm kütüphaneleri, bilgisayarlar, çeviri ile ilgili kitap, dergi, makale vb. ile Sözlü Çeviride kullanabileceğim ders araç gereçlerinin (kabin, mikrofon, vb.) ve tekniklerin yeterli olduğunu düşünüyorum.	3.0 ± 1.1	3.0 ± 1.5	0.9
15. Mütercim – Tercümanlık Anabilim Dallarında Sözlü Çeviri ve Sözlü Çeviri Türlerine (ardıl çeviri, eş zamanlı çeviri, konferans çevirisi, vb.) yeterli önemin verildiğini düşünüyorum.	3.3 ± 1.1	3.1 ± 1.3	0.5
16. Mütercim – Tercümanlık Anabilim Dalında Not Alma Teknikleri konusunda aldığım eğitim ve kullanılan kısaltmalar yardımıyla Ardıl Çeviri yapabilirim.	2.9 ± 1.2	2.8 ± 1.1	0.7
17. Mütercim – Tercümanlık Anabilim Dalında aldığım eğitimle, Yazılı Çeviriye oranla Sözlü Çeviride daha yetkin olduğumu düşünüyorum.	2.8 ± 1.2	3.2 ± 1.1	0.1
18. Türkiye’de Çeviri ile ilgili düzenlenen seminer, konferans, kurultay, vb. yeterli ve yararlı olduğunu düşünüyorum.	2.6 ± 1.4	2.4 ± 1.2	0.5
19. Yazılı Çeviride olduğu gibi Sözlü Çeviride de sözcüğü sözcüğüne çeviriyi tercih ederim.	3.5 ± 1.1	4.1 ± 0.9	0.02
20. Yazılı Çeviride olduğu gibi Sözlü Çeviride de anlam çevirisini tercih ederim.	1.5 ± 0.7	1.6 ± 0.8	0.7

İstatistiksel anlamlılık: p değeri <0.05

SD: Standart Sapma

N: Kişi Sayısı

Tablo 4: Anket Değerlerinin Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Yaş ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımı				
	Yaş		Cinsiyet	
	p değeri	r değeri	p değeri	r değeri
1. Mütercim ve Tercüman terimleri hakkında yeterli bilgiye sahibim.	0.9	-0.001	0.1	-0.14
2. Kişisel duygu ve düşüncelerimi karşıdaki kişiye / kişilere, ana dilde ve hedef dilde, rahatlıkla ifade edebilirim.	0.8	-0.01	0.02	-0.24
3. Biçem ve üsluptaki kaymaları dikkate alarak bir dizi deyimsel ifadeyi ve günlük dile ait sözcükleri anlayabilir ve çevirisini yapabilirim.	0.6	0.05	0.6	-0.04
4. Aksanı seçebilmek için yeterli zamanımın olması durumunda, doğal konuşma hızında olan her türlü konuşmayı anlayabilir ve çevirisini yapabilirim.	0.9	-0.003	0.03	-0.22
5. Gürültülü bir ortamda da olsa, konuşmacı gereken tekrarı yapar ve yavaş anlattırsa, konuşmada geçen açık, yavaş ve doğrudan bana yöneltilen ifadeleri, standart konuşma dilinde söylenenleri tüm detaylarıyla anlayabilir ve çevirisini yapabilirim.	0.5	0.07	0.4	-0.08
6. Metne bakmadan, okunan bir metnin ana düşüncesini anlayabilir ve kısa, basit, açık iletiler ve duyurulardaki ana fikri bulabilir, çevirisini yapabilirim.	0.6	-0.05	0.1	-0.14
7. Ses niteliği düşük olan ve tam olarak işitilemeyen konuşmalardan istenen bilgiyi çıkarabilir ve çevirisini yapabilirim.	0.6	0.04	0.07	-0.18
8. Sözcük oyunlarını fark edebilir, gerçek anlamı örtük metinleri anlayabilir ve çevirisini yapabilirim. (örneğin; ironiler, taşlamalar...)	0.3	-0.10	0.004	-0.29
9. Kültürlerarası farklılıklardan doğan tümce yapılarının hedef dildeki karşılığını en uygun şekilde bulup, çevirisini yapabilirim (Fransız kalmak deyiminde olduğu gibi)	0.5	0.05	0.1	-0.16
10. Sözlü Çeviri esnasında konuya tarafsız bakabilir, yalın ve anlaşılır bir dil kullanabilirim.	0.9	0.01	0.4	-0.07
11. Konuşma esnasında, tümceleri net bir şekilde anlayabilir, belleğimde tutabilir ve çevirisini yapabilirim.	0.6	-0.04	0.1	-0.14
12. Çeviri öncesinde, konuşmacının yapacağı konu hakkında bilgim olması, konuya hakim olabilmek için alan taraması ve konuyla ilgili terminoloji çalışması yapmak, Andaş (eş zamanlı) Çeviri, Ardıl Çeviri, vb. yapabilmemi kolaylaştırır.	0.6	-0.04	0.9	-0.01
13. Aldığım terminoloji eğitimi sayesinde, alan çevirisinde (Tıp, Hukuk, Ekonomi gibi alanlarda) yeterli bilgiye sahip olduğumu düşünüyorum.	0.8	-0.01	0.6	0.05
14. Bölüm kütüphaneleri, bilgisayarlar, çeviri ile ilgili kitap, dergi, makale vb. ile Sözlü Çeviride kullanabileceğim ders araç gereçlerinin (kabin, mikrofon, vb.) ve tekniklerin yeterli olduğunu düşünüyorum.	0.6	-0.05	0.3	-0.10
15. Mütercim – Tercümanlık Anabilim Dallarında Sözlü Çeviri ve Sözlü Çeviri Türlerine (ardıl çeviri, eş zamanlı çeviri, konferans çevirisi, vb.) yeterli önemin verildiğini düşünüyorum.	0.2	0.11	0.8	0.01
16. Mütercim – Tercümanlık Anabilim Dalında Not Alma Teknikleri konusunda aldığım eğitim ve kullanılan kısaltmalar yardımıyla Ardıl Çeviri yapabilirim.	0.6	-0.04	0.9	-0.003
17. Mütercim – Tercümanlık Anabilim Dalında aldığım eğitimle, Yazılı Çeviriye oranla Sözlü Çeviride daha yetkin olduğumu düşünüyorum.	0.04	0.21	0.6	0.05
18. Türkiye’de Çeviri ile ilgili düzenlenen seminer, konferans, kurultay, vb. yeterli ve yararlı olduğunu düşünüyorum.	0.7	0.04	0.05	0.20
19. Yazılı Çeviride olduğu gibi Sözlü Çeviride de sözcüğü sözcüğüne çeviriyi tercih ederim.	0.6	-0.04	0.4	0.08
20. Yazılı Çeviride olduğu gibi Sözlü Çeviride de anlam çevirisini tercih ederim.	0.9	0.01	0.4	-0.07

İstatistiksel anlamlılık: p değeri <0.05

SD: Standart Sapma

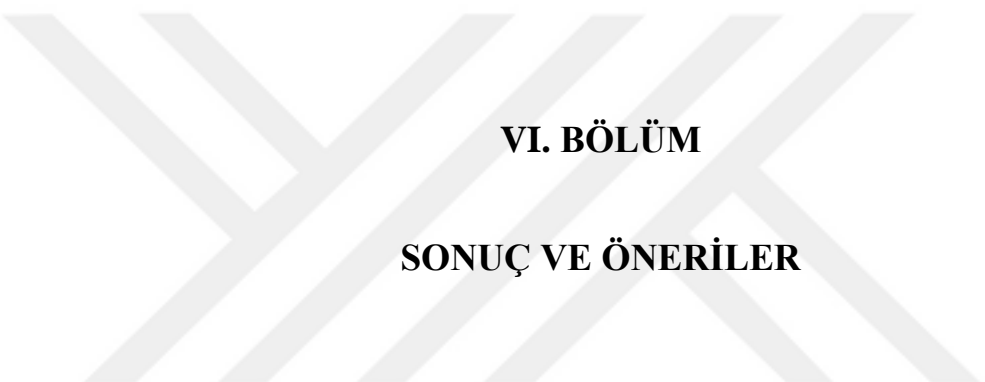
N: Kişi Sayısı

Tablo 5: Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Anket Sorularına “Tam Katılımı”nı Gösteren Dağılım		
	Kesinlikle Katılıyorum N: 91 N (%)	Kesinlikle Katılmıyorum N:91 N (%)
1. Mütercim ve Tercüman terimleri hakkında yeterli bilgiye sahibim.	26 (%28.6)	3 (%3.3)
2. Kişisel duygu ve düşüncelerimi karşımdaki kişiye / kişilere, ana dilde ve hedef dilde, rahatlıkla ifade edebilirim.	28 (%30.8)	4 (%4.4)
3. Biçem ve üsluptaki kaymaları dikkate alarak bir dizi deyimsele ifadeyi ve günlük dile ait sözcükleri anlayabilir ve çevirisini yapabilirim.	24 (%26.4)	2 (%2.2)
4. Aksanı seçebilmek için yeterli zamanımın olması durumunda, doğal konuşma hızında olan her türlü konuşmayı anlayabilir ve çevirisini yapabilirim.	14 (%15.4)	7 (%7.7)
5. Gürültülü bir ortamda da olsa, konuşmacı gereken tekrarı yapar ve yavaş anlatırsa, konuşmada geçen açık, yavaş ve doğrudan bana yöneltilen ifadeleri, standart konuşma dilinde söylenenleri tüm detaylarıyla anlayabilir ve çevirisini yapabilirim.	16 (%17.8)	2 (%2.2)
6. Metne bakmadan, okunan bir metnin ana düşüncesini anlayabilir ve kısa, basit, açık iletiler ve duyurulardaki ana fikri bulabilir, çevirisini yapabilirim.	18 (%19.8)	6 (%2.2)
7. Ses niteliği düşük olan ve tam olarak işitilemeyen konuşmalardan istenen bilgiyi çıkarabilir ve çevirisini yapabilirim.	15 (%16.7)	15 (%16.5)
8. Sözcük oyunlarını fark edebilir, gerçek anlamı örtük metinleri anlayabilir ve çevirisini yapabilirim. (örneğin; ironiler, taşlamalar...)	19 (%20.9)	5 (%5.5)
9. Kültürlerarası farklılıklardan doğan tümce yapılarının hedef dildeki karşılığını en uygun şekilde bulup, çevirisini yapabilirim (Fransız kalmak deyiminde olduğu gibi)	11 (%12.1)	3 (%3.3)
10. Sözlü Çeviri esnasında konuya tarafsız bakabilir, yalın ve anlaşılır bir dil kullanabilirim.	24 (%26.7)	1 (%1.1)
11. Konuşma esnasında, tümceleri net bir şekilde anlayabilir, belleğimde tutabilir ve çevirisini yapabilirim.	21 (%23.1)	5 (%5.5)
12. Çeviri öncesinde, konuşmacının yapacağı konu hakkında bilgim olması, konuya hakim olabilmek için alan taraması ve konuyla ilgili terminoloji çalışması yapmak, Andaş (eş zamanlı) Çeviri, Ardıl Çeviri, vb. yapabilmemi kolaylaştırır.	39 (%42.9)	2 (%2.2)
13. Aldığım terminoloji eğitimi sayesinde, alan çevirisinde (Tıp, Hukuk, Ekonomi gibi alanlarda) yeterli bilgiye sahip olduğumu düşünüyorum.	15 (%16.5)	6 (%6.6)
14. Bölüm kütüphaneleri, bilgisayarlar, çeviri ile ilgili kitap, dergi, makale vb. ile Sözlü Çeviride kullanabileceğim ders araç gereçlerinin (kabin, mikrofon, vb.) ve tekniklerin yeterli olduğunu düşünüyorum.	19 (%20.9)	24 (%26.4)
15. Mütercim – Tercümanlık Anabilim Dallarında Sözlü Çeviri ve Sözlü Çeviri Türlerine (ardıl çeviri, eş zamanlı çeviri, konferans çevirisi, vb.) yeterli önemin verildiğini düşünüyorum.	12 (%13.2)	18 (%19.8)
16. Mütercim – Tercümanlık Anabilim Dalında Not Alma Teknikleri konusunda aldığım eğitim ve kullanılan kısaltmalar yardımıyla Ardıl Çeviri yapabilirim.	9 (%9.9)	11 (%12.1)
17. Mütercim – Tercümanlık Anabilim Dalında aldığım eğitimle, Yazılı Çeviriye oranla Sözlü Çeviride daha yetkin olduğumu düşünüyorum.	6 (%6.6)	15 (%16.5)
18. Türkiye’de Çeviri ile ilgili düzenlenen seminer, konferans, kurultay, vb. yeterli ve yararlı olduğunu düşünüyorum.	25 (%27.5)	10 (%11)
19. Yazılı Çeviride olduğu gibi Sözlü Çeviride de sözcüğü sözcüğüne çeviriyi tercih ederim.	3 (%3.2)	34 (%37.4)
20. Yazılı Çeviride olduğu gibi Sözlü Çeviride de anlam çevirisini tercih ederim.	48 (%52.7)	1 (%1.1)

İstatistiksel anlamlılık: p değeri <0.05

SD: Standart Sapma

N: Kişi Sayısı

VI. BÖLÜM
SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın ve istatistiksel olarak değerlendirilen anket sonuçlarına göre elde edilen bulgulara dayalı olarak sonuç ve önerilere yer verilmektedir.

6.1. Sonuç

- Bu çalışmada, tercümanın konu bilgisi ve stratejilerinin çeviri sürecinde çevirmen için önemli olduğu saptandı.
- Bu çalışmada mütercim – tercümanlık mesleğinin, “*ek iş*” ya da “*yan meslek*” olarak görüldüğü ve mesleğin tanıtımı konusunda eksiklerin ve yanlışların olduğu saptandı.
- Bu çalışmada, sözlü çeviri üzerine yapılan bilimsel araştırmaların, yazılı çeviriden bağımsız olmadığı görüldü. Sözlü çeviri üzerine yapılan araştırmalarda, yazılı çeviri süreciyle ilgili karşılaştırmaların yapılması gerektiği saptandı. Çünkü sözlü ve yazılı çeviri çalışmalarının, yöntem ve teknik açıdan birbirinden farklı oldukları ama çeviri sürecinin hazırlık ve eylem aşamalarında benzerlikler gösterdiği saptandı.
- Anket verilerinden elde edilen sonuçlara ve yapılan araştırmalara göre, sözlü çeviride “*anlam çevirisinin*” ön planda tutulması gerektiği anlaşıldı.
- Anket verilerinden, sözlü çeviri öncesinde konuşmacının yapacağı konu hakkında tercümanın bilgi sahibi olması, konuya hâkim olabilmek için alan taraması yapması ve konuyla ilgili terminoloji çalışması yapması, ardıl çeviri yapabilmesini kolaylaştırdığı sonucuna ulaşıldı.
- Anket verilerine göre, “*çevirmen*” teriminin yaygın kullanımından dolayı “*mütercim*” ve “*tercüman*” terimlerinin, bu bölüm öğrencileri arasında dahi tam olarak kavranamamış olduğu saptandı.
- Ankete katılan öğrencilerin, sözlü çeviride yazılı çeviriye oranla kendilerini daha az yetkin hissettikleri sonucuna ulaşıldı. Çünkü öğrencilerin yabancı bir dilde, sözlü olarak kendilerini daha rahat ifade edemedikleri anlaşıldı. Bu yetersizliğin de alınan eğitimle kapatılabileceği düşüncesinde oldukları görüldü. Bu durumun,

ülkemizdeki sözlü çeviri çalışmaları bakımından üzerinde önemle durulması gereken bir konu olduğu saptandı.

- Anket verilerinden, bölüm kütüphaneleri, bilgisayarlar, kabin, mikrofon, çeviri ile ilgili kitap, dergi, makale, vb. ile sözlü çeviride kullanılabilecek ders araç gereçlerinin yeterli olmadığı saptandı. Bu eksikliğin sözlü çeviri eğitimini olumsuz etkilediği sonucuna ulaşıldı.
- Bu çalışmada, sözlü çevirinin yapılabilmesi için tercümanın kendini geliştirdiği alan ve terminoloji bilgilerinin ön planda olması gerektiği saptandı.
- Anket verilerinden, atasözü, deyim, benzetme, özel isim, yer adları, vb. gibi kültürel öğelerin farklı kullanımından kaynaklanan ve sözlü çeviride sözcük ve tümce düzeyinde çevrilmezlik sorununa yol açan konularda öğrencilerin bilinçli ve dikkatli olmaları gerektiği saptandı.
- Bu çalışmada, not alma tekniğinin ardıl çeviride çok önemli bir araç olduğu ve tercümanların kişisel kazanımlarıyla zenginleştirilmesi gerektiği saptandı.
- Çalışmada, tercümanların, kısa süreli bellek kapasitelerini görsel ve analitik düşünerek tekrar alıştırmalarıyla artırabildikleri anlaşıldı.
- Anket verilerinden, sözlü çeviri üzerine bilimsel çalışmaların (bildiri, makale, tez, vb.) yeterli olmadığı saptandı.
- Çalışmada, teknolojinin ilerlemesiyle kullanılan otomatik çeviri programlarının, henüz tercümanın yerini dolduramadığı için sözlü çeviride kullanılmadığı anlaşıldı.
- Görüşme tekniği sonucunda elde edilen verilere göre, Türkiye’de sözlü çeviri ile ilgili seminer, konferans, kurultay, vb. düzenlemelerin eğitim sürecinde ve mezuniyet sonrasında, yararlı olacağı düşüncesine ulaşıldı.

6.2. Öneriler

- Mütercim ve tercümanlık mesleğini tanıtıcı etkinlikler düzenlenmelidir.
- Sözlü çeviriye yeterince ağırlık verilmeyen bölüm ve anabilim dallarında mütercim ve tercümanlık terimleri birbirinden ayrılmalıdır.
- Öğrenciler, kişisel yeteneklerine göre 3. sınıftan itibaren mütercim ve tercüman olarak ayrılmalıdır.
- Sözlü çeviri eğitiminde, stres ve kararsızlığın en aza indirgenmesi için öğrencilere yönelik rahat bir çalışma ortamı, araştırma ve uygulama yöntemleri geliştirilmelidir.
- Sözlü çeviri eğitimi için eğitim ortamı, gerekli olan kabin, mikrofon, vb. teçhizatlarla yeterli oranda donatılmalıdır.
- Çeviri eğitiminde, dinleme becerisini geliştirmeye yönelik dinleme araştırmalarına yeterince yer verilmelidir.
- Ardıl çeviride zihin alıştırmaları ve bellek kullanımı çok önemlidir. Sözlü çeviri eğitiminde, bellek kapasitesini artırmak için yeterli alıştırmalara yer verilmelidir.
- Tercümanlar, kısa süreli bellek kapasitelerini görsel ve analitik düşünerek tekrar söyleme alıştırmalarıyla artırmalıdır.
- Ardıl çeviri alıştırmaları yapılırken ilk olarak öğrenciye ya da çevirmene çok basit gelebilecek bir oyun sunulabilir. Bu oyunda iki kişi karşılıklı oturup aynı anda biri 1'den 50'ye diğeri 50'den 1'e doğru saymaya başlar ve eşzamanlı olarak hem dinleyip hem de söyleyerek bu zihinsel alıştırmayı gerçekleştirebilir. Daha sonraki aşamalarda, rakamların yerini renkler, isimler gibi sözcükler ve sonrasında kısa tümceler alabilir. Bu alıştırmalar basitten zora doğru gider ve bu sayede zihinsel açılımlar oluşur ve beyinde oluşacak göstergeler sayesinde tercüman adayı, kişisel özelliklerine göre belirlediği alanda kendini geliştirebilir.
- Ardıl çeviri ve not alma tekniğiyle ilgili bilgiler, Mütercim – Tercümanlık Anabilim Dalı eğitim programlarında daha fazla yer almalıdır.

- Not alma tekniği, ardıl çevirinin ayrılmaz bir parçasıdır. Not alma tekniğinde simgelerle anlamlandırmanın önemi büyüktür. Bunun için bu teknik kapsamlı olarak incelenmeli ve belirlenen stratejilerle öğrencilere uygulamalı olarak öğretilmelidir.
- Not alma tekniğinde kullanılan simge açık ve anlamca net çağrışım yapmalıdır. Tercüman duyduğunu değil aktaracağı sözcükleri not almalıdır.
- Not alma tekniğinin sözlü çeviride kullanımı öncesinde tercümanın önceden belirlediği simgeleri olmalı ve bunlarda sıklıkla değişikliğe gidilmemelidir.
- Not alma tekniğinde, simge olarak yalnızca harfler kullanılmamalı; çünkü anlam karmaşası yaşanabilir. Örneğin; Türkçe'den Fransızca'ya yapılan bir sözlü çeviri esnasında “énergie” sözcüğünü anlamca simgeleştiren “e” harfi tek başına kullanılırsa “environnement, élit, vb.” birçok anlamı karşılamış olabilir. Bu nedenle, harf tercihleri yerine daha özel anlam içerebilecek simgeler ve çizimler kullanılabilir.
- Eşanlımlı sözcükler için tek bir simge belirlenmesi, anlamın akıcılığını ve anlaşılabilirliğini kolaylaştırabilir. Örneğin; Türkçe'den Fransızca'ya yapılan bir sözlü çeviri anında “réfléchir, penser, songer, imaginer, ...” gibi düşünce aktarımında kullanılan fiillerin geçtiği tümcelerde aynı simgenin kullanılması sayesinde not alma süresi hızlanabilir ve erek dilde akıcı bir dil kullanılarak aktarım kolaylığı sağlanabilir.
- Mütercim – Tercümanlık Anabilim Dalında eğitim gören öğrencilere konuşma becerilerinin (üslup, ses tonu, vurgu, nefes kullanımı, vb.) doğru kullanımı konusunda dersler verilmelidir.
- Ardıl çeviri alanında ilerleme kaydedebilmek için deneysel çalışmalar yapılmalıdır. Bu tür çalışmaların artırılması, ardıl çeviri ve uygulamaları ile not alma tekniğinin geliştirilmesi için olumlu sonuçlar getirecektir.

KAYNAKÇA

- Adamopoulos, S. (1989). "La Spécialisation en Interprétation", Parallèles, 11, s : 67-70.
- Aksan, D. (1995). "Her Yönüyle Dil, Ana Çizgileriyle Dilbilim", Ankara: Levent Ofset Mat. ve Yayıncılık.
- Aksoy, B. (2002). "Geçmişten Günümüze Yazın Çevirisi", Ankara: İmge Kitabevi.
- Aktaş, T. (1996). "Çeviri İşlemine Genel Bir Bakış", Ankara: Orsen Matbaacılık.
- Alcaraz, E. (2002). "Legal Translation Explained", Manchester: St. Jerome Publishing.
- Anderson, J.R. ve G.H. Bower (1980). "Human Associative Memory: A Brief Edition (2nd Ed.)", New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Inc.
- Ateşman, E. (2001). "Kültürel Farklardan Kaynaklanan Çeviri Sorunları ve Çözüm Önerileri", Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cilt:18/Sayı:2, s: 29-35.
- Atık, G. (2011). "Sözlü Çeviri Yöntem ve Teknikleri", Ankara: Sinemis Yayınları.
- Atkinson, R. C. ve R. M. Shiffrin (1968). "Human Memory: A Proposed System and Its Control Processes." The Psychology of Learning and Motivation. Eds. K. W. Spence ve J. T. Spence, New York: Academic Press, s: 90-191.
- Baddeley, A. (2003). "Working Memory", New York: Oxford University Press, s: 140-168.
- Baker, M. (1998). "Routledge Encyclopedia of Translation Studies", London: Routledge.
- Boztaş, İ. (1992). "Çeviri, Çeviride Eşdeğerlilik ve Dilbilim", Dilbilim 20. Yıl Yazıları, Ankara: Karaca Dil Kursu Yayınları, s: 35-40.

- Bulut, A. ve T. Kurultay (2001). "Interpreters-in-Aid at Disasters: Community Interpreting in the Process of Disaster Management", *The Translator*. 7.2, s: 249-263
- Buzan, T. (1986). "Use Your Memory (2nd Ed.)", London: Guild Publishing.
- Byrne, J. (2006). "Technical Translation, Usability Strategies for Translating Technical Documentation". Dodrecht: Springer.
- Cenková, I. (1994). "Le rôle de l'audiovisuel dans la Formation des Interprètes de Conférence" dans; M. Snell-Hornby, F. Pöchhacker, & K. Kaindl (Eds.), "Translation Studies an Interdiscipline", s: 227-232, Amsterdam: John Benjamins.
- Chernov, G. (1994). "Message Redundancy and Message Anticipation in Simultaneous Interpretation", *Bridging the Gap-Empirical Research in Simultaneous Interpretation*, (ed.) S. Lambert ve Barbara Moser-Mercer. Amsterdam ve Philadelphia: John Benjamins. s: 139-153. (Aktaran: Diriker, Ebru. (2005). "Konferans Çevirmenliği", 1. bs. İstanbul: Scala Yayıncılık).
- Çakır, A. (1994). "Sözlü Çeviri ve Çeşitleri", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 3, s: 14-15.
- Çamdereli, M. (1996). "Dilbilim ve Çeviri Üzerine Birkaç Söz", Edmond Cary, "*Çeviri Nasıl Yapılmalı?*" İçinde, İstanbul: İnsan Yayınları.
- Derkunt, J.Ü. (2001). "La Problématique Traductologique Entre l'Anglais, le Français et le Turc", İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları.
- Diriker, E. (2005). "Konferans Çevirmenliği, Güncel Uygulamalar ve Araştırmalar", İstanbul: Scala Yayınları.
- Dizdar, D. (2004). "Çeviribilim: Konular, Sorunlar, Arayışlar", *Varlık*. 71: 1155, s: 3-8.
- Doğan, A. (2009). "Sözlü Çeviri Çalışmaları ve Uygulamaları", Ankara: Hacettepe Doktorlar Yayınevi.

- Edwards, A. B. (1995). "The Practice of Court Interpreting", Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins, s: 192.
- Eruz-Esen, F. S. (2010). "Çokkültürlülük ve Çeviri", İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Even-Zohar, I. (1997). "The Making of Culture Repertoire and the Role of Transfer", Target. 9:2, s: 355-363.
- Feldweg, E. (1989). "The Significance of Understanding in The Process of Interpreting" in L. Gran & J. Dodds (Eds.), "The Theoretical and Practical Aspects of Teaching Interpretation", s: 139-140, Udine: Campanotto.
- Gentile, A., U. Ozolins ve M. Vasilakakos (1996). "Liason Interpreting: A Handbook", Melbourne: Melbourne University Press.
- Giambagli, A. (1998). "La Prise de Notes Peut-Elle Détourner d'une Bonne Qualité de l'Écoute en Interprétation Simultanée?", dans; The Interpreters' Newsletter, 8, s: 121-134.
- Gile, D. (1995). "Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training", Amsterdam: John Benjamins.
- Gile, D. (2001). "L'Évaluation de la Qualité de L'Interprétation En Cours de Formation", Meta, 46(2), s : 355-393.
- Gouadec, D. (2007). "Translation as a Profession", Amsterdam: John Benjamin.
- Gran, L. ve J. Dodds (1989). "Aspects of Applied and Experimental Research on Conference Interpretation", SSLM, University of Trieste, Udine: Campanotto.
- Greene, J. (1987). "Memory, Thinking and Language". London: Methuen & Co. Ltd.
- Günay, D. (2004). "Dil ve İletişim", İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Gürçağlar, Ş. T. ve E. Diriker (2004). "Türkiye'de Toplum Çevirmenliği, Çeviribilim ve Uygulamaları", Ankara: Bizim Büro.
- Gürçağlar, Ş. T. (2011). "Çevirinin ABC'si", İstanbul: Say Yayınları.

- Halman, T. (1991). "Türkçe'den İngilizce'ye Yazın Çevirisi Üzerine", İstanbul: Metis Çeviri, sayı: 16, s: 13-15.
- Herbert, J. (1978). "How Conference Interpretation Grew", Language Interpretation and Communication. (Eds). D. Gerver ve H. W. Sinaiko, New York: Plenum Press, s: 5-60.
- Herbert, J. (1952). "Le manuel de l'interprète". Genève.
- Hermann, A. (2002). "Interpreting in Antiquity" The Interpreting Studies Reader. (Eds.) F. Pöchhacker ve M. Slesinger. London: Routledge, s: 15-22.
- Hermans, T. (2007). "The Conference of the Tongues", Manchester: St. Jerome.
- Holmes, S. J. (2000). "The Name and Nature of Translation Studies", Lawrence Venuti (der.) The Translation Studies Reader, Londra ve New York: Routledge, s: 172-185.
- Ilg, G. (1988). "La Pris de Notes En Interprétation Consécutive: Une Orientation Générale", s: 9-13, Paris: Parallèles.
- Jakobson, R. (2000). "On Linguistic Aspects of Translation", Lawrence Venuti (der.) Translation Studies Reader. Londra ve New York: Routledge, s: 113-118.
- Jones, R. (2002). "Conference Interpreting Explained (2nd Ed.)", Manchester: St. Jerome Publishing.
- Kalina, S. (1998). "Discourse Processing and Interpreting Strategies-An Approach to the Teaching of Interpreting", Amsterdam: John Benjamins.
- Kearns, J. (2009). "Strategies", Mona Baker ve Gabriel Saldanha (der.) Routledge Encyclopedia of Translation Studies, 2. Baskı, Londra ve New York: Routledge, s: 282-285.
- Kelly, L. G. (1979). "The True Interpreter. A History of Translation Theory and Practice in the West". Oxford: Basil Blackwell.

- Kurultay, T. (1997). Neler Olmazsa Çeviri Eğitimi Olmaz? Çeviri Eğitiminde Temel İlkeler Belirlemeye Yönelik Bir Deneme. T. Kurultay ve İ. Birkandan (Ed.), Forum: Türkiye’de Çeviri Eğitimi. Nereden Nereye (s: 23-30). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Kurz, I. (2001). “Conference Interpreting: Quality in the Ears of User” *Meta*, 46: 2, s: 384-410.
- Lederer, M. (1994). “La Traduction d’Aujourd’hui”, Paris: Hachette Yayınları.
- Le Feal, K. D. (1990). “La Formation Méthodologique d’Interprètes de Langues Exotiques”, dans; M. Lederer (Ed.), “Études Traductologiques”, s: 201-213, Paris: Minard.
- Matyssek, H. (1989). “Handbuch der Notizentechnik für Dolmetscher: Ein Weg zur sprachunabhängigen Notation”, Heidelberg: Julius Groos.
- Moser-Mercer, B. (1997). “Skill Components in Simultaneous Interpreting”. In Gambier, Y., Gile, D. & Taylor, C. “Conference Interpreting – Current Trends in Research”, s: 133-148, Amsterdam: John Benjamins.
- Multilingualism, An Asset and A Commitment (2008). Avrupa Komisyonu.
- Newmark, P. (1988). “A Textbook of Translation”, New York: Prentice Hall.
- Özkan, M. (2010). “İnsan, İletişim ve Dil”, İstanbul: Akademik Kitaplar.
- Paker, S. (1991). “The Age of Translation and Adaptation, 1850-1914: Turkey” Robin Ostle (der.) *Modern Literature in the Near and Middle East 1850-1970*. Londra: Routledge.
- Pöchhacker, F. (1998 – 2004). “Introducing Interpreting Studies”, Londra ve New York: Routledge.
- Rabassa, G. (2005). “If This Be Treason: Translation and Its Dyscontents, New York: New Directions.

- Reiss, K. (2000). "Translation Criticism: Potential and Limitations", (Çeviren: E.F. Rhodes), Manchester: St. Jerome.
- Ricœur, P. (2008). "Sur la Traduction" (Çeviri Üzerine), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Rozan, J. F. (1974). "La Prise de Notes en Interprétation consécutive", Librairie de l'Université Georg, s: 40-62.
- Sawyer, D. B. (2004). "Fundamental Aspects of Interpreter Education: Curriculum and Assessment", Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Seleskovitch, D. (1968). "L'interprète dans Les Conférences Internationales", Paris: Lettres Modernes.
- Seleskovitch, D. (1975). "Langage, Langues et Mémoire: Etude de la Prise de Notes en Interprétation Consécutive", Paris: Minard Lettres Modernes.
- Seleskovitch, D. (1988). "Quelques phénomènes langagiers vus à travers l'Interprétation Simultanée", Paris: Minard Lettres Modernes.
- Snell-Hornby, M. (2006). "The Turns of Translation Studies", Amsterdam ve Philadelphia: John Benjamins.
- Taylor-Bouladon, V. (2001). "Conference Interpreting: Principles and Practice", Adelaide: Crawford House Publishing.
- Thiéry, C. (1990). "L'Interprétation Diplomatique", dans ; M. Lederer (Ed.), Études Traductologiques, s : 45-61, Paris : Minard.
- Tosun, M. (2006). "Kavram, Süreç ve Yöntem Açısından Çeviri Türlerini Sınıflayarak Karşılaştırma Arayışı", *Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Dergisi*, Cilt: 8, Sayı 2, s: 183-192.
- Toury, G. (1980). "In Search of a Theory of Translation", Tel Aviv: Porter Institute for Poetics and Semiotics.

- Toury, G. (1995). "Descriptive Translation Studies and Beyond", Amsterdam ve Philadelphia: John Benjamins.
- Vardar, B. (1981). "Çeviri Konuşmaları", Yazka Çeviri, Sayı:2, s: 172-173.
- Varış, F. (1996). "Eğitimde Program Geliştirme: Teori ve Teknikler", Ankara: Alkım Yayınevi.
- Vermeer, H. J. (2000). "Skopos and Commission in Translational Action", Lawrence Venuti (der.) The Translation Studies Reader, Londra ve New York: Routledge, s: 221-232.
- Woodsworth, J. (1998). "History of Translation", Mona Baker (der.) Routledge Encyclopedia of Translation Studies, Londra ve New York: Routledge, s: 100-105.
- Yazıcı, M. (2005). "Çeviribilim Temel Kavram ve Kuramları", İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Yıldız, N. (2007). "Interpreting Within the Frame of Scopus Theory", Hacettepe Üniversitesi, Mütercim – Tercümanlık Bölümü, Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi.
- Yücel, T. (1983). "Yazın ve Yaşam", 2. Baskı, İstanbul: Yol Yayınları, s: 133.

İNTERNET KAYNAKLARI

- “Çevirmen mi? O da ne?”, Gizli Özne, <http://www.cevbir.org>, Erişim tarihi: 26.03.2013
- <http://europa.eu/languages/en/document/59#8>, Erişim tarihi: 06.02.2013
- AIIC: Uluslararası Konferans Tercümanları Derneği. Aralık 2012. <http://www.aiic.net>, Erişim tarihi: 22.12.2012
- <http://interpreters.free.fr/consecnotes/symbolexamples.htm>, Erişim tarihi: 12.01.2013
- <http://tdkterim.gov.tr/bts>, Erişim tarihi: 26.06.2013
- <http://www.dragosfer.com/sozlu-ceviri-2/misafir-umdugunu-degil>, Erişim Tarihi: 22.02.2013

EK - 1

ANKET SORULARI

Yaş:	Sınıf:
Cinsiyet:	

Bu anketin amacı; *Sözlü Çeviri, Sözlü Çeviri Türlerinden Ardıl Çeviri* ve diğer *Çeviri Yöntemleri* hakkında, *Mütercim – Tercümanlık Anabilim Dalı Öğrencileri*'nin, üniversite eğitimi ve sonrasında, özellikle *Sözlü Çeviri* alanında, *Ardıl Çeviriyi* uygulayabilecek düzeyde ve beceride olup olmadıklarını anlamaktır.

Aşağıdaki her soru için, sağdaki sayılardan konunun önemiyle ilgili görüşünüzü en iyi yansıtan sayıyı yuvarlak içine alın.
Görüşünüzle eşleştirmek üzere yukarıdaki ölçeği kullanın.

Sorular	Önem Ölçeği				
	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim Yok (Kararsızım)	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1. <i>Mütercim</i> ve <i>Tercüman</i> terimleri hakkında yeterli bilgiye sahibim.	1	2	3	4	5
2. Kişisel duygu ve düşüncelerimi karşımdaki kişiye / kişilere, ana dilde ve hedef dilde, rahatlıkla ifade edebilirim.	1	2	3	4	5
3. Biçem ve üsluptaki kaymaları dikkate alarak bir dizi deyimssel ifadeyi ve günlük dile ait sözcükleri anlayabilir ve çevirisini yapabilirim.	1	2	3	4	5
4. Aksanı seçebilmek için yeterli zamanımın olması durumunda, doğal konuşma hızında olan her türlü konuşmayı anlayabilir ve çevirisini yapabilirim.	1	2	3	4	5
5. Gürültülü bir ortamda da olsa, konuşmacı gereken tekrarı yapar ve yavaş anlatırsa, konuşmada geçen açık, yavaş ve doğrudan bana yöneltilen ifadeleri, standart konuşma dilinde söylenenleri tüm detaylarıyla anlayabilir ve çevirisini yapabilirim.	1	2	3	4	5
6. Metne bakmadan, okunan bir metnin ana düşüncesini anlayabilir ve kısa, basit, açık iletiler ve duyurulardaki ana fikri bulabilir, çevirisini yapabilirim.	1	2	3	4	5
7. Ses niteliği düşük olan ve tam olarak işitilemeyen konuşmalardan istenen bilgiyi çıkarabilir ve çevirisini yapabilirim.	1	2	3	4	5
8. Sözcük oyunlarını fark edebilir, gerçek anlamı örtük metinleri anlayabilir ve çevirisini yapabilirim. (örneğin; ironiler, taşlamalar...)	1	2	3	4	5
9. Kültürlerarası farklılıklardan doğan tümce yapılarının hedef dildeki karşılığını en uygun şekilde bulup, çevirisini yapabilirim. (<i>Fransız kalmak</i> deyiminde olduğu gibi)	1	2	3	4	5
10. <i>Sözlü Çeviri</i> esnasında konuya tarafsız bakabilir, yalın ve anlaşılır bir dil kullanabilirim.	1	2	3	4	5
11. Konuşma esnasında, tümceleri net bir şekilde anlayabilir, belleğimde tutabilir ve çevirisini yapabilirim.	1	2	3	4	5

12. Çeviri öncesinde, konuşmacının yapacağı konu hakkında bilgim olması, konuya hakim olabilmek için alan taraması ve konuyla ilgili terminoloji çalışması yapmak, <i>Andaş (eş zamanlı) Çeviri, Ardıl Çeviri, vb.</i> yapabilmemi kolaylaştırır.	1	2	3	4	5
13. Aldığım <i>terminoloji eğitimi</i> sayesinde, alan çevirisinde (Tıp, Hukuk, Ekonomi gibi alanlarda) yeterli bilgiye sahip olduğumu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
14. Bölüm kütüphaneleri, bilgisayarlar, <i>çeviri</i> ile ilgili kitap, dergi, makale vb. ile <i>Sözlü Çeviride</i> kullanabileceğim ders araç gereçlerinin (<i>kabin, mikrofon, vb.</i>) ve tekniklerin yeterli olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
15. Mütercim – Tercümanlık Anabilim Dalında <i>Sözlü Çeviri ve Sözlü Çeviri Türlerine (ardıl çeviri, eş zamanlı çeviri, konferans çevirisi, vb.)</i> yeterli önemin verildiğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5
16. Mütercim – Tercümanlık Anabilim Dalında <i>Not Alma Teknikleri</i> konusunda aldığım eğitim ve kullanılan kısaltmalar yardımıyla <i>Ardıl Çeviri</i> yapabilirim.	1	2	3	4	5
17. Mütercim – Tercümanlık Anabilim Dalında aldığım eğitimle, <i>Yazılı Çeviriye</i> oranla <i>Sözlü Çeviride</i> daha yetkin olduğumu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
18. Türkiye’de <i>Çeviri</i> ile ilgili düzenlenen seminer, konferans, kurultay, vb. yeterli ve yararlı olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
19. <i>Yazılı Çeviride</i> olduğu gibi <i>Sözlü Çeviride</i> de <i>sözcüğü sözcüğüne çeviriyi</i> tercih ederim.	1	2	3	4	5
20. <i>Yazılı Çeviride</i> olduğu gibi <i>Sözlü Çeviride</i> de <i>anlam çevirisini</i> tercih ederim.	1	2	3	4	5

EK – 2

SÖYLEŞİ; 27 Ekim 2012 14:07 – Ankara

Eray DİNLER ile Söyleşi

Söyleşiyi yapan: Çakır Gökhan ŞİMŞİR

Hacettepe Üniversitesi, İngilizce Mütercim – Tercümanlık Anabilim Dalında çeviri eğitimini tamamlayıp sözlü çeviride, özellikle konferans tercümanlığı alanında 12 yıldır uzman olarak andaş ve ardıl çeviri hizmeti sunan Sayın Eray Dinler ile bir sohbet gerçekleştirdik. Sözlü çeviri ile ilgili sıkıntılar, iş olanakları, sözlü çevirinin yapıldığı ortamlar ve deneyimleri hakkında konuşma ve bilgi edinme fırsatı bulduk.

Ç. Gökhan ŞİMŞİR : *Sayın Dinler, öncelikle kabul ettiğiniz için teşekkür ederim. İlk olarak neden tercümanlık diye sorabilir miyim?*

Eray DİNLER : Neden tercümanlık? Çünkü zor bir meslek olmasına rağmen tercümanlığı seviyorum. Biraz da parası iyi olduğu için tabi (güler). Şaka bir yana, Hacettepe Üniversitesi'nde bize öğrencilik yıllarında iki seçenek sunuldu: Ya yazılı çeviri yapacaktık ya da sözlü çeviri. Öğretim Görevlilerinin de yönlendirmesiyle ikinci yılımızda seçme yapıldı. Biraz da yeteneğe bağlı çünkü. Yani sadece ben İngilizceyi çok iyi biliyorum, ben bu işi yaparım demekle olmuyor.

Ç.G.Ş.: *Kaç yıldır bu mesleğin içerisindeyiz?*

E.D. : 2002 yılında mezun oldum ama üniversitedeki son yılımda aktif olarak küçük çaplı toplantılarda tercümanlık yapıyordum. 12 yıl oldu sanırım.

Ç.G.Ş. : *Peki bize kısaca tercümanlığın tanımını yapar mısınız?*

E.D. : “Nabza göre şerbet” diyebilirim (güler). Ayrıca üniversite eğitimi sırasında alınan teorik bilgilerden çok daha farklı ve kapsamlı olduğunu söylemeliyim.

Ç.G.Ş. : *Biraz daha açar mısınız?*

E.D. : Yani, konferans tercümanlığı, zaten yapılışı itibariyle zihinsel ve ruhsal olarak yorucu bir iştir. Bulunduğun ortam itibariyle çeviri kabinleri içerisinde iletişimin akıcılığını sağlarsın. Gerçi Türkiye’de çeviri kabinleri ve araç-gereçleri konusunda daha fazla gelişim sağlanmalı ama. Hem yeterli sayıda değil hem de var olanlar günümüz koşullarına göre yeterli değil. Ayrıca toplantının, konferansın konusuna göre üst düzey bir terminoloji bilgisi gereklidir. Çok iyi dinlemeli, anlamalı ve hatta özel hayatınla ilgili sorunları bile aklından çıkarman gerekir. Odaklanma ve üslup çok önemli. Konuşmacı nasılsa sen de osun. Tercüme işlemi sırasında çok fazla özgür olamıyorsun.

Ç.G.Ş. : *Peki küçük toplantılar dediniz. Bu toplantılarda hangi sözlü çeviri türünü kullanıyordunuz?*

E.D. : Bu toplantılarda genellikle ardıl çeviri yapılır. Bu da andaş çeviriye göre daha kolay geliyor. Bir de daha genç ve sevecen olduğumuz için biraz da samimi ve içten davranarak tercüme hizmeti verdiğimiz vatandaşın sevgisini almaya çalışıyorduk. Çünkü bir dahaki gelişinde yine aynı hizmeti verebileceğimizi göstermeliyiz. Sonuçta girişken ve kendinden emin olmalısın. Ayrıca küçük çaplı toplantıların her zaman kapalı mekânlarda gerçekleşmediğini de belirtmeliyim (güler). O yüzden iki kat dikkat ve dinlediğini iyi çözümlene gerekir.

Ç.G.Ş. : *O zaman tercümanlık sadece konferans salonundaki çeviri kabininden, resmi bir toplantı salonundan, vb. ibaret değil.*

E.D. : Şöyle söyleyim; çok değişik toplantılarda çok farklı insanlarla birliktelik kuruyorsun ve sadece kişiler arasında iletişimi sağlamıyorsun aslında. Onların her türlü iletişimini sağlıyorsun. Yeri geliyor yemeğinde kırmızıbiber istediğini söylüyorsun yeri geliyor tuvaletin alafranga olması gerektiğini. Aslında onların dili ve kulağı oluyorsun, ayrıca istemediğin, sevmediğin durumlarla bile baş etmeye çalışıyorsun ama hep mutlu görünmen gerekiyor. Bazen mutlu oluyorsun (güler)... İyi yönleri de var tabi; mesela daha önce hiç gitmediğin yerleri de bu sayede görebiliyorsun.

Ç.G.Ş. : *Peki, ardıl çeviri konusunda biraz bilgi verebilir misiniz?*

E.D. : Aslında ardıl çeviri, uygulama bakımından andaş çeviriye göre daha samimi toplantılarda tercih ediliyor. Genellikle iki ya da üç kişi arasında ardılı kullanıyoruz.

Hem onlarla birebir aynı yerdeyiz hem de daha net bir anlamsal akış sağlayabiliyoruz. Bir de not almak, gerçekten en önemli fark. Ben genellikle anahtar kelimeleri not almayı tercih ediyorum. Andaş çeviri sayesinde ardıl çeviriyi daha rahat uygulayabiliyorum. Zaten üniversite eğitimi sırasında da tüm sözlü çeviri türleri için belleğin ne kadar önemli olduğu vurgulanır. Her şeyden önce sen, beynin ve konuşmacı uyum içerisinde olmalı (güler).

Ç.G.Ş : *Peki şöyle bir soru sormak istiyorum: ardıl çeviride konuşmanın tamamen bitmesini beklemek gibi bir durum pek yok. Ardıl çeviride konuşmayı bölme sıklığı, ardıl çeviri için kabul edilen konuşma uzunluğu nedir?*

E.D. : Tercümenin amacı insanlar arasındaki iletişimi sağlamak olduğu için ve insanların dikkati belli bir noktadan sonra dağıldığından dolayı diyalogu toparlamak adına yeri geldiğinde konuşmacıyı bölmek gerekebilir. Çünkü kimi zaman tercümenin yapıldığını unutabiliyorlar. Özellikle sohbetlerde bu daha çok ön plana çıkabiliyor.

Ç.G.Ş.: *Konuşmacı çok sık bölünürse ne olur? Yani bu süreyi neye göre belirlersiniz?*

E.D. : En güzeli toplantı öncesinde konuşmacıyla görüşüp belli aralıklarla tercüme fırsat vermek için konuşmasına ara vermesini hatırlatmaktır. Böylece konuşmacı tercümanla tanışmış olur, konuşması esnasında tercümeyi hesaba katar.

Ç.G.Ş.: *Bu standartlar konusunda, konuşmacılara ne dereceye kadar ısrarcı olunabilir ve not alma tekniğini bu aşamada nasıl kullanabilirsiniz?*

E.D. : Ardıl çeviride konuşmacı durmaksızın 6-7 cümleyi aşıyorsa devreye girip tercüme yapıyorum. Televizyonda canlı yayında tercüme esnasında not alma imkânı olmadığı için bilgileri hafızada tutarak tercüme yapıyorum. Eğer konuşma hızı ve toplantı ortamı not almaya müsaitse, daha önce de dediğim gibi konuşmacıyı bölmeden anahtar kelimeleri not alarak tercüme yapıyorum.

Ç.G.Ş.: *Ardıl çeviriyle ilgilenen tercüman adaylarına tavsiyeleriniz nelerdir?*

E.D. : Mezuniyetten önce ve sonra hiç önemli değil, muhakkak kendilerine, yaşam biçimlerine uygun düşen bir alan belirlemeleri gerekiyor. Özellikle mezuniyet öncesi üniversitelerde düzenlenen (sadece kendi üniversitelerinde değil) konferanslara, söyleşilere, kariyer günlerine katılmaları çok önemli. Keşke Türkiye’de de diğer ülkelerde olduğu gibi sözlü çeviri alanında bu birliktelikler yeterince fazla olsa ama maalesef şimdilik yeterli değil. O yüzden genel olarak çeviriyle ilgili her şeye katılmaları gerekiyor. Aslında sadece üniversite eğitimi sırasında da değil mezuniyet sonrası da toplantılar, seminerler, konferanslar en önemli buluşma noktalarıdır. Bu etkinliklere zaman ayırmalılar. Kendilerini belli bir alanda geliştirmeleri, tercüme kalitesi olarak onlara geri dönecektir ve piyasada seçkin bir yer edinebileceklerdir. Bir de iyi bir iletişim kabiliyetine sahip olmak ve sivri zekâlı olmak önemli (güler).

Ç.G.Ş : *Sayın Dinler, beni kabul ettiğiniz ve verdiğiniz bilgiler için teşekkürler.*

ÖZGEÇMİŞ

1986 doğumlu Çakır Gökhan ŞİMŞİR, orta, lise ve üniversite öğrenimini Kırıkkale’de tamamlamıştır. 2010 yılında Kırıkkale Üniversitesi Fransızca Mütercim – Tercümanlık Anabilim Dalından mezun olmuş ve aynı yıl Sosyal Bilimler Enstitüsü Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü’nde Yüksek Lisansa başlamıştır. 2010 – 2012 yılları arasında Amerikan Kültür Derneği Dil Okulları Kırıkkale Temsilciliği’nde İngilizce ve Fransızca Öğretmenliği görevinde bulunmuştur. Ayrıca, Kırıkkale 6. Noterliğinde Yeminli Mütercim – Tercümanlık görevini de yerine getirmiştir. 2012 yılı Temmuz ayından 2013 yılı Haziran ayına kadar Ankara’da Ortadoğu Enerji Petrol Mühendislik İnşaat Sanayi Ticaret Limitet Şirketi’nde ve Ankara 38. Noterliğinde Yeminli Mütercim – Tercüman (İngilizce – Fransızca) olarak görev almıştır.